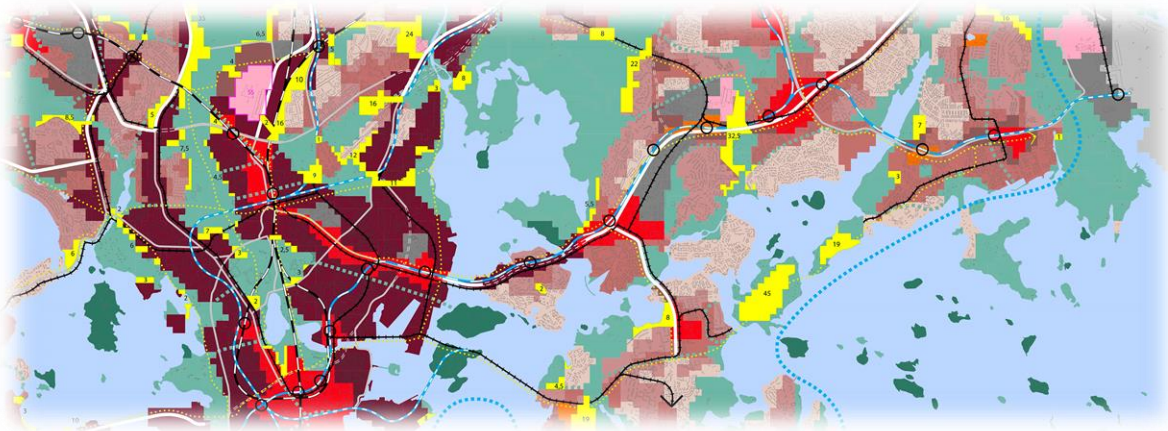

Järjestöjen vuorovaikutusraportti Helsingin yleiskaavasta

Muistutusten jättäjien näkemyksiä viheralueista,
kulttuuriympäristöistä ja vuorovaikutuksesta

Väli­raportti 24.10.2016

Tiivistelmä

Helsingin uusi yleiskaava on ollut valmisteilla vuodesta 2012 lähtien. Sen tavoitteena on kehittää Helsingistä tiivistä, vireää ja kestävää raideyhteyksiin perustuvaa verkostomaista kaupunkia. Yleiskaavaehdotuksen esilläolon aikana kaupungille jätettiin yhteensä 1444 muistutusta, joissa osalliset ottivat kantaa yleiskaavan suunnitelmiin. Tämän työn tavoitteena on ollut selvittää, mitä teemoja muistutuksissa nousi esille sekä verrata niitä kaupungin omaan kesäkuussa 2016 julkaistuun vuorovaikutusraporttiin. Työ keskittyy erityisesti viheralueiden sekä kulttuuriympäristöjen ja vuorovaikutuksen käsittelemiseen.

Suhtautuminen yleiskaavan suunnitelmiin oli muistutuksissa valtaosin kriittinen. Yleiskaavaehdotusta pidettiin sekä rakentamistavoitteiden että väestöennusteen osalta ylimitoitettuna, ja lähes kaikille uusille alueille osoitettuja rakentamisvarauksia vastustettiin. Muistutuksissa korostui huoli erityisesti viheralueille rakentamisesta. Viheralueiden säilyttämistä perusteltiin pääosin virkistys- ja luontoarvoilla, mutta myös esimerkiksi terveysvaikutuksilla, kulttuurihistoriallisilla arvoilla ja imagomerkityksellä. Myös harrastusalueet ja kulttuuriympäristöt haluttiin säilyttää. Vaikka kanta rakentamiseen muistutuksissa mainituilla alueilla oli pääosin kriittinen, esitettiin muistutuksissa myös monenlaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja rakentamiselle. Vuorovaikutuksen osalta yleiskaavaprosessia pidettiin pääosin puutteellisena tai epäonnistuneena. Myös kaavakartan esitystapaa kritisoitiin.

Kaupungin vuorovaikutusraportissa referoidaan pääosin kattavasti muistutusten sisältöä. Kuitenkaan viheralueiden ja luonnon virkistyskäytön merkitys ei välity kaupungin raportista sillä painoarvolla, jolla teema muistutuksissa esiintyy. Lisäksi vastaukset esitettyihin huoliin ovat paikoin yleisluontoisia. Näkemyksiin vastataan tyypillisesti viittaamalla yleiskaavan jälkeiseen tarkemman tason suunnitteluun. Numeerisen tiedon puuttuessa on muistuttajien näkökantojen suhteista vaikea saada selkeää kuvaa kaupungin raportista.

Muistutuksissa otettiin kantaa hyvin erilaisiin aiheisiin ja alueisiin. Kuten kaupunki toteaa, on kaupunkisuunnittelussa kyse eri intressien yhteensovittamisesta ja kompromissien löytämisestä. Muistutusten valossa esitetty yleiskaavaehdotus ei tyydytä osallisia kompromissina. Yleiskaavan tavoitteista jää puuttumaan inhimillisempi näkökulma hyvän elin- ja asuinympäristön sisällöstä, jossa ennen kaikkea luonnonläheisyys nähdään keskeisenä elämänlaatua parantavana tekijänä.

Yleiskaavassa esitetyt suunnitelmat ovat saaneet kaupunkilaiset aktivoitumaan ja osallistumaan keskusteluun monilla eri foorumeilla. Yleiskaavasta on laadittu myös useita vaihtoehtoisia malleja. Tämä raportti pyrkii osaltaan tuomaan keskusteluun ja päätöksentekoon niitä näkemyksiä, jotka korostuvat osallisten jättämissä muistutuksissa.

Hanna-Maija Kehvola
Jasmina Lindgren
Mia Puttonen

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Aineisto ja menetelmät	4
2.1. Materiaali	4
2.2. Muistutusten sisällön luokittelu ja analysointi	4
2.3. Säilytettäväksi esitettyjen alueiden kerääminen	5
3. Yhteenveto muistutuksista	7
4. Muistutusten teemallinen tarkastelu	9
4.1. Yleinen suhtautuminen rakentamiseen	9
4.2. Viheralueet	12
4.2.1. Viheralueiden säilyttämistä koskevat perustelut	15
4.3. Kulttuuri- ja harrastusalueet	17
4.4. Täydennysrakentaminen	19
4.4.1. Asuinalueet	19
4.4.2. Toimitila-alueet	21
4.5. Kaupunkibulevardit	22
5. Kaavan valmistelu ja vuorovaikutus	24
5.1. Vuorovaikutus ja vaikutusmahdollisuudet	24
5.2. Kaavakartan esitystapa	25
5.3. Selvitykset ja vaikutusten arvioinnit	27
6. Alueellinen tarkastelu	28
6.1. Tuomarinkylä	28
6.2. Malmi	31
6.3. Vartiosaari	33
6.4. Keskuspuisto	35
6.5. Lauttasaari	37
6.6. Kumpula	39
6.7. Oulunkylä	40
7. Puutteet ja mahdolliset virhelähteet	42
8. Johtopäätökset	43
9. Lähteet	46
	2

1. Johdanto

Helsingin uusi yleiskaava on ollut valmisteilla 13.11.2012 lähtien (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016a). Yleiskaava laaditaan Helsingissä noin kymmenen vuoden välein, ja se ohjaa asemakaavoitusta. Tuleva yleiskaava ohjaa asemakaavoitusta noin vuoteen 2030 asti (Helsingin kaupunki 2016).

Uuden yleiskaavan tavoitteena on ollut kehittää Helsinkiä raideyhteyksiin perustuvana verkostokaupunkina, joka tarjoaa asukkailleen hyvän kaupunkielämän puitteet ja yrityksille vireän toimintaympäristön (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016a). Keskeinen tavoite on ollut laajentaa kantakaupunkia muuttamalla moottoritiemäisten väylien varsia kaupunkibulevardeiksi.

Kaavassa on varauduttu merkittävään väestönkasvuun. Kaavan taustalla on käytetty kolmesta kaupungin tietokeskuksen väestöennusteesta niin sanottua nopean kasvun versiota, jonka mukaan Helsingissä olisi vuonna 2050 noin 860 000 asukasta (Helsingin kaupunki 2012, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016a). Työpaikkojen osalta on käytetty oletusta, jonka mukaan vuonna 2050 Helsingissä olisi 560 000 työpaikkaa.

Kaupungin kasvusta johtuen uutta kaavavarantoa on osoitettu runsaasti. Noin kolmannes rakentamistavoitteesta saavutetaan kaupungin mukaan kaupunkibulevardien ympäristössä, kolmannes täydennysrakentamisella ja yksi kolmannes ottamalla uusia alueita rakennuskäyttöön (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016a). Jos käytetyn väestöennustevaihtoehdon mukainen nopea kasvu toteutuu, myös liikennejärjestelyjä on muutettava sujuvan liikkumisen takaamiseksi.

Yleiskaava on visiovaiheesta lähtien herättänyt paljon keskustelua. Moniin kaavassa esitettyihin teemoihin on koettu liittyvän ristiriitoja, ja kaavan strategisuutta on pidetty sekä uhkana että mahdollisuutena. Kaavan suuret kehityskohteet ja teemat, kuten kaupunkibulevardit, Malmin lentokenttä sekä viheralueiden rakentaminen, ovat saaneet kaupunkilaiset aktivoitumaan ja ottamaan kantaa oman asuinympäristön tulevaisuuteen. Yleiskaavan esitysten pohjalta on lisäksi perustettu erilaisia kollektiiveja ja liikkeitä, jotka pyrkivät vaikuttamaan kaavan lopputulokseen.

Yleiskaavaehdotus oli nähtävillä 27.11.2015 ja 29.1.2016 välisenä aikana. Ehdotuksesta jätettiin 1444 muistutusta, joissa otettiin kantaa yleiskaavassa esitettyihin maankäytön muutoksiin. Tämän vuorovaikutusraportin tavoitteena on selvittää, mitä asioita muistutuksissa on käsitelty, eritellä niiden sisältöä sekä välittää tieto eteenpäin. Järjestöjen vuorovaikutusraportti tarjoaa katsauksen siihen, mitkä alueet osalliset näkevät säilyttämisen arvoisina, millä seikoilla alueiden säilyttämistä perustellaan ja toisaalta, mille alueille olisi muistuttajien mukaan mahdollista tai toivottua rakentaa. Raportissa eritellään myös osallisten näkemyksiä vuorovaikutuksesta ja vaikutusmahdollisuuksien toteutumisesta, kaavakartan esitystavasta sekä selvitysten ja vaikutusten arviointien riittävydestä. Osallisten näkemyksiä tarkastellaan lisäksi yksityiskohtaisemmin aluetasolla.

Työn toisena tavoitteena on verrata tässä raportissa esiin tuotuja näkökohtia Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston omaan 14.6.2016 julkaistuun vuorovaikutusraporttiin (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016b). Vertailussa keskitytään muistutuksia käsittelevään kaupungin raportin osioon. Kaupunki on tässä tiivistäen esittänyt yleiskaavaehdotuksesta jätettyjen muistutusten sisältöä sekä pyrkinyt vastaamaan osallisten näkemyksiin. Tässä työssä selvitetään, vastaako kaupungin raportti muistutuksissa käsiteltyjä asioita. Tavoitteena ei ole kuitenkaan tuottaa kaupungin selvitystä korvaavaa vuorovaikutusraporttia. Tämä työ tarjoaa tarkemman numeerisen katsauksen osasta muistutuksissa

esiintyvistä teemoista. Lisäksi raporttia on elävöitetty sitaateilla, jotka tuovat esille muistutusten alkuperäistä luonnetta.

Työn painopisteenä oli viheralueita ja kulttuuriympäristöjä koskevien näkemysten tarkastelu. Etukäteen oli tiedossa, että suurin osa muistutuksista koski viher- ja kulttuurialueita, minkä vuoksi näihin teemoihin keskittyminen koettiin perustelluksi. Tämän vuoksi osaa muistutuksissa esiintyvistä teemoista, kuten liikennettä ja palveluja, käsitellään tässä työssä vähemmän. Liikenteen osalta tässä raportissa perehdytään kuitenkin muistuttajien näkökantoihin koskien kaupunkibulevardeja.

Selvitystyö ja raportti on valmistunut kahden kuukauden aikana. Raportti on projektin ensimmäinen vaihe ja työtä jatketaan mahdollisesti myöhemmin tarkemmilla analyyseillä. Raportin on tilannut Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ja sitä ovat lisäksi rahoittaneet Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri, Pro Tuomarinkylä, Malmin lentoaseman ystävät ry, Vartiosaari-seura ry sekä Keskuspuistoryhmä.

Raportin ovat suunnitelleet ja toteuttaneet Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston opiskelijat Hanna-Maija Kehvola, Jasmina Lindgren ja Mia Puttonen. Selvitystyön ideointiin ovat osallistuneet Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen puheenjohtaja Jarmo Nieminen ja varapuheenjohtaja Antti Halkka. Lisäksi Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitoksen tutkija Kati Vierikko on ollut mukana työn suunnittelussa.

2. Aineisto ja menetelmät

2.1. Materiaali

Järjestöjen vuorovaikutusraportin materiaalina olivat yleiskaavaehdotuksesta 27.11.2015 ja 29.1.2016 aikavälillä jätetyt muistutukset, jotka saatiin Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirastosta paperisina versioina. Muistutuksia oli yhteensä 1444 kappaletta. Tässä työssä tarkastelussa on ollut mukana 1439 muistutusta, sillä muutamassa kaupungilta saadussa tulosteessa teksti oli niin huonolaatuista, ettei niiden lukeminen ollut mahdollista. Nähtävilläoloajan jälkeen lähetetyt, kirjeiksi kirjatut muistutukset eivät sisälly tähän tarkasteluun. Kaikki käsittelyssä olleet 1439 muistutusta on luettu ja niiden sisältö luokiteltu.

2.2. Muistutusten sisällön luokittelu ja analysointi

Työn lähtökohtana oli muistutusten sisällön aineistolähtöinen ja numeerinen käsittely. Sisältö pyrittiin luokittelemaan muistutuksissa esiintyvien teemojen mukaan. Kerättäviä tietoja suunniteltiin alustavasti etukäteen, mutta luokittelu tarkentui aineistolähtöisesti työn kuluessa. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että luokittelun toimivuutta testattiin ensin useaan kertaan noin kahdensadan muistutuksen joukolla, jonka jälkeen loput muistutukset käytiin läpi samalla luokittelulla.

Muistutusten lähettäjästä kerättiin perustiedot, kuten mahdolliset yhteystiedot sekä tieto siitä, onko muistutuksen jättäjä esimerkiksi järjestö vai yksityishenkilö. Perustietojen jälkeen muistutuksista kartoitettiin suhtautumista muun muassa rakentamiseen, väestöennusteeseen, vuorovaikutukseen ja esitystapaan liittyen. Luokittelussa kerättiin myös kaikki maininnat alueista, joita ehdotettiin, sallittiin tai toivottiin rakentamiseen (Taulukko 1). Perusteluja kerättiin pääosin viheralueiden säilyttämiseen liittyen. Työssä käytetty luokittelu ja eri luokkien selitteet ovat raportin liitteenä (Liite 1). On huomattava, että joiden muistutusten allekirjoittajina on ollut lukuisia osallisia. Tässä työssä kaikkia muistutuksia on kuitenkin käsitelty samanarvoisina painottamatta niiden takana olevia allekirjoittajien määriä.

Luokittelun lähtökohtana käytettiin muistuttajan omaa näkökulmaa ja perusteluja. Tekstiä pyrittiin näin tulkitsemaan mahdollisimman vähän. Käytännössä se tarkoitti sitä, että muistutuksista kerättiin vain ne tiedot, jotka olivat selkeästi ilmaistu tai joista kanta oli selvästi havaittavissa. Epäselvissä tilanteissa parhaiten kuvaava luokka pyrittiin löytämään raportin laatijoiden kesken yhdessä.

Luokittelun jälkeen aineistoa käsiteltiin ja analysoitiin taulukkolaskennalla. Raportoinnissa käytettiin prosenttiosuuksia ja frekvenssejä, joista laadittiin kuvaajia raporttiin. Kuvaajia tulee tarkastella yhdessä tekstin kanssa virhetulkintojen välttämiseksi. Tiettyjä osajoukkoja ja teemoja kuvaamaan on nostettu myös suoria sitaatteja muistutuksista. Sitaateista on voitu korjata kirjoitusvirheitä luettavuuden parantamiseksi.

Kaupunkisuunnitteluviraston vuorovaikutusraporttiin (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2016b) on tässä työssä viitattu yleisesti kaupungin raporttina tai esimerkiksi toteamalla ”kaupungin mukaan...” tai ”kaupunki toteaa, että...”.

2.3. Säilytettäväksi esitettyjen alueiden kerääminen

Sisällön luokittelun lisäksi muistutuksista kerättiin maininnat alueista, joiden rakentamista muistuttajat vastustivat. Alueet kategorisoitiin viiteen eri luokkaan: viheralueisiin, kulttuuriympäristöihin, harrastusalueisiin, asuinalueisiin ja toimitila-alueisiin, sen mukaan, mistä näkökulmasta muistuttaja alueesta puhui. Esimerkiksi Tuomarinkylä luokiteltiin viheralueeksi silloin, kun muistuttaja puhui alueesta viheralueiden tai luonnon virkistyskäytön kannalta. On huomattava, että yksi muistuttaja on voinut mainita enemmän kuin yhden aluetyypin. Tällöin esimerkiksi Tuomarinkylä on luokiteltu sekä harrastusalueeksi että viheralueeksi, kun muistuttaja on puhunut näistä molemmista näkökulmista.

Säilytettävien alueiden keräämisessä on siis käytetty pääosin aineistolähtöistä menetelmää. Kuitenkin tilanteissa, joissa muistutuksista ei ilmennyt mitään tiettyä näkökulmaa, on luokittelussa jouduttu päättämään, mihin kategoriaan alue kuuluu. Nämä poikkeukset koskevat pääosin Tuomarinkylää ja Malmin lentokenttää.

Viheralueisiin luokiteltiin kaikille avoimessa käytössä olevat viher- ja luontoalueet, kuten metsät, ulkoilualueet, pellot, niityt, meri- ja ranta-alueet, saaret ja jokivarret. Viheralueiksi ei siten sisällytetty esimerkiksi golfkenttiä. Poikkeukset: Tuomarinkylä sisältyy viheralueeseen silloin, kun alueesta on puhuttu viheralueen näkökulmasta, mutta myös tilanteissa, joissa muistutuksesta ei ilmene mitään tiettyä

näkökulmaa (esim. ”Tuomarinkylä säilytettävä”). Tällöin Tuomarinkylä on luokiteltu myös kulttuuriympäristöihin.

Kulttuuriympäristöihin sisällytettiin kulttuurihistoriallisesti tärkeät kohteet ja ympäristöt, lukuun ottamatta asuinalueita. Näitä olivat esimerkiksi kartanoalueet ja siirtolapuutarhat. Myös viheralueet laskettiin kulttuuriympäristöiksi, jos niissä mainittiin olevan esimerkiksi muinaisjäännöksiä. Poikkeukset: Malmin lentokenttä kuuluu aina tähän kategoriaan, mutta myös viheralueisiin silloin, kun kentästä on puhuttu viheralueen näkökulmasta. Tuomarinkylän alue on sisällytetty kulttuuriympäristöksi silloin, kuin muistuttaja määritteli alueen kulttuuriympäristöksi, sekä tilanteissa, joissa muistutuksesta ei ilmene mitään tiettyä näkökulmaa (esim. ”Tuomarinkylä säilytettävä”). Tällöin Tuomarinkylä on luokiteltu myös viheralueeksi.

Harrastusalueisiin luokiteltiin kaikki sellaiset harrastusmuodot, jotka tarvitsevat toimiakseen infrastruktuuria. Kategoriaan kuuluvat esimerkiksi liikunta- ja urheilupuistot, hevos- ja koiraharrastuksen vaatimat toimintaympäristöt sekä venesatamat. Poikkeukset: Malmin ilmailuharrastus ei sisällä harrastusalue -kategoriaan, mikä tulee huomioida kuvaa 2 tarkasteltaessa.

Asuinalueisiin luokiteltiin asuinkäytössä oleva maa-alue joko yksittäisen asuinalueen tai kaupunginosan tarkkuudella, riippuen muistuttajan ilmaisusta. Asuinalueiden säilyttämistä sellaisenaan voitiin perustella esimerkiksi kulttuurihistoriallisilla arvoilla, luonnonläheisyydellä tai muilla alueen ominaispiirteillä.

Toimitila-alueisiin sisällytettiin toimitila- ja teollisuusalueet. Näihin lukeutuivat esimerkiksi Herttoniemen ja Tattarisuon teollisuusalueet sekä Vattuniemen toimitila-alue. Toimitila-alueen säilymisellä tarkoitetaan sitä, ettei toimitila-alueita muutettaisi asuinkäyttöön. Poikkeukset: Malmin lentokenttää ei ole huomioitu toimitila-alueeksi.

Eniten mainintoja saaneet säilytettäväksi toivotut alueet on esitetty raportin kutakin aluetyyppiä käsittelevässä osiossa. Yksityiskohtainen taulukko maininnoista on raportin liitteenä (Liite 2). Maininnoista koostettiin myös kuvaaja, josta ilmenee eri aluetyyppien jakautuminen toisiinsa nähden (Kuva 2). Tähän kuvaajaan on sisällytetty myös sisääntuloväylien muuttamista kaupunkibulevardeiksi vastustavat muistutukset, jotta kokonaiskuva säilytettäväksi toivotuista alueista olisi mahdollisimman kattava.

3. Yhteenveto muistutuksista

Tässä raportissa on huomioitu 1439 yleiskaavaehdotuksesta jätettyä muistutusta. Näistä 1267 oli yksityishenkilöiden jättämiä. Seuraavaksi eniten muistutuksia olivat jättäneet erilaiset yhdistykset (96 kpl), asunto-osakeyhtiöt (46 kpl) ja yritykset (15 kpl). Joukossa oli mukana myös erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä (12 kpl) sekä muutama julkinen organisaatio. Tuntemattomasta syystä nämä luvut jonkin verran poikkeavat kaupungin raportissa esitetyistä luvuista.

Osoitetietonsa antaneista muistutusten jättäjistä (1072 kpl) 63 prosenttia oli helsinkiläisiä ja 37 prosenttia muualta. Ulkopaikkakuntalaisten suhteellisen korkea osuus selittyy sillä, että Tuomarinkylän harrastustoiminnan ja Malmin lentokentän ilmailukäytön intressiryhmät ovat Helsinkiä laajemmat. Näitä alueita koskevia muistutuksia oli noin 58 prosenttia kaikista muistutuksista.

Sisällöltään muistutukset olivat hyvin vapaamuotoisia ja vaihtelevia. Osassa muistutuksista vaatimukset, ehdotukset ja argumentit oli kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti, kun taas toisissa tuotiin esille vain muutosehdotus ilman erityisiä perusteluja. Osassa otettiin myös kantaa vain yhteen alueeseen tai teemaan, ja toisissa käsiteltiin useita erilaisia aihepiirejä ja alueita.

Muistutuksissa ilmenevä suhtautuminen yleiskaavaehdotuksen suunnitelmiin oli pääosin kriittinen. Yhteensä 97 prosentissa muistutuksista otettiin kantaa yleiskaavassa koettuihin epäkohtiin. Osassa näistä sekä kritisoitiin että kannatettiin joitakin yleiskaavaehdotuksessa käsiteltyjä teemoja. Noin yksi prosentti kaikista muistutuksista oli sävyltään yleiskaavaehdotuksen suunnitelmia puhtaasti kannattava. Lisäksi muutamissa muistutuksissa ei ollut havaittavissa selvää kantaa, vaan ne olivat esimerkiksi neutraaleja huomautuksia tai omien suunnitelmien esittelyjä.

Yleiskaavaehdotusta pidettiin rakentamistavoitteiden osalta pääosin ylimitoitettuna. Myös kaavassa käytetty väestöennuste koettiin muistutuksissa pääosin epärealistiseksi. Lähes kaikille uusille alueille osoitettuja rakentamisvarauksia vastustettiin. Erityisesti korostui huoli viheralueille rakentamisesta. Noin 65 prosentissa muistutuksista vastustettiin edes jollekin viheralueelle rakentamista. Säästettäviksi mainitut viheralueet vaihtelivat koko kaupungin kattavasta viherverkostosta yksittäisiin metsä-, puisto- tai ranta-alueisiin. Viheralueita koskevissa muistutuksissa painottuivat muun muassa Tuomarinkylä, Lauttasaari, Kumpula, Keskuspuisto, Malmin lentokenttä sekä Vantaanjokivarren viheralueet, kuten Veräjämäki ja Savela. Lisäksi monissa muistutuksissa käsiteltiin viheralueita koko Helsingin tasolla. Viheralueiden säilyttämisen tärkeyttä perusteltiin yleensä virkistys- ja luontoarvoilla, mutta myös esimerkiksi terveysvaikutusten, luontokasvatuksen ja kulttuurihistoriallisten arvojen kautta.

Toisena vahvana huolenaiheena muistutuksista välittyi rakentaminen kulttuuriympäristöihin ja harrastusalueille. Tuomarinkylän koira- ja ratsastuskeskusten ympäristön muuttamista asuinvaltaiseksi alueeksi vastustettiin muistutuksissa määrällisesti eniten. Tuomarinkylän säilyttämistä ennallaan perusteltiin valtakunnallisestikin merkittävän koira- ja ratsastuskeskuksen harrastustoiminnalla, alueen virkistyskäytöllä, luontoarvoilla, kulttuurihistoriallisilla arvoilla sekä naisvaltaisen harrastuksen merkityksellä. Myös Malmin lentoaseman lentotoiminnan lopettaminen ja lentokentän muuttaminen asuinvaltaiseksi alueeksi koettiin epätoivottavana. Ilmailutoiminnan lisäksi lentokentän säilyttämistä perusteltiin kulttuurihistorialla sekä alueen virkistys- ja luontoarvoilla.

Asuinalueiden täydennysrakentamiseen suhtauduttiin pääosin kriittisesti. Todettiin muun muassa, että yleiskaavan mukaiset rakentamistehokkuudet ovat liian suuria alueiden ominaispiirteiden säilymisen

kannalta. Tässä yhteydessä korostuivat muun muassa Lauttasaaren, Kumpulan, Käpylän ja Katajanokan asuinalueet. Joissakin muistutuksissa tuotiin esille myös tiivistämistä kannattavia näkökantoja, erityisesti kantakaupunkiin, liikekeskuksiin, raideliikenteen varsiin ja asemanseutuihin liittyen. Toimitila-alueiden osalta osassa muistutuksista toivottiin, että alueita säästetään ja kehitetään yritys- ja palvelualueina, kun taas toisissa niitä esitettiin muutettavan asunnoiksi. Täydennysrakentamista ehdottavat muistutukset olivat kaikkien muistutusten joukossa selvä vähemmistö, ja niissäkin yleensä ensisijaisesti vaadittiin jonkin viheralueen, harrastusalueen tai kulttuuriympäristön säilyttämistä.

Yleiskaavan liikennesuunnitelmista ehdottomasti eniten otettiin kantaa Helsingin sisääntuloväylien bulevardisointiin. Muistutuksista ilmeni ennen kaikkea kriittisyys bulevardeja kohtaan sekä epävarmuus siitä, mitä kaupunkibulevardeilla käytännössä tarkoitetaan. Bulevardien vastustus liittyi usein johonkin tiettyyn alueeseen, kuten Länsiväylään Lauttasaassa. Muistutuksissa toivottiin joustavuutta paikallisten ominaispiirteiden huomioimiseksi, erityisesti viheralueiden säästämisen näkökulmasta. Kriittisesti kaupunkibulevardeihin suhtauduttiin etenkin liikenteen sujuvuuden, terveysvaikutusten sekä asumisviihtyvyyden kannalta.

Yleiskaavaa varten tehdyt selvitykset ja vaikutusten arvioinnit koettiin pääosin puutteellisina. Teemallisesti eniten selvitystyötä kritisoitiin bulevardisointiin ja Malmin lentokenttään liittyen. Näitä myös vaadittiin muutettavan selvitysalueiksi. Viheralueiden säilyttämistä vaativien muistutusten joukossa toivottiin muun muassa virkistysarvojen, luontoarvojen ja luonnon terveysvaikutusten tarkempaa selvittämistä.

Yleiskaavaehdotuksen esitystapa herätti muistuttajien joukossa pääosin vastustusta. Kaavakarttaa pidettiin epäselvänä ja vaikeasti hahmotettavana. Pikselimuotoinen kaavakartta koettiin suurpiirteiseksi ja tulkinnanvaraiseksi sekä katsottiin, ettei se riittävästi ohjaa asemakaavoitusta erityisesti viheralueiden ja kulttuuriympäristöjen osalta. Muistutuksissa muun muassa toivottiin, että luonnonsuojelualueet tuotaisiin kaavakartalle ja että rakennuspikseleiden alle jäävät viheralueet merkittäisiin näkyviin.

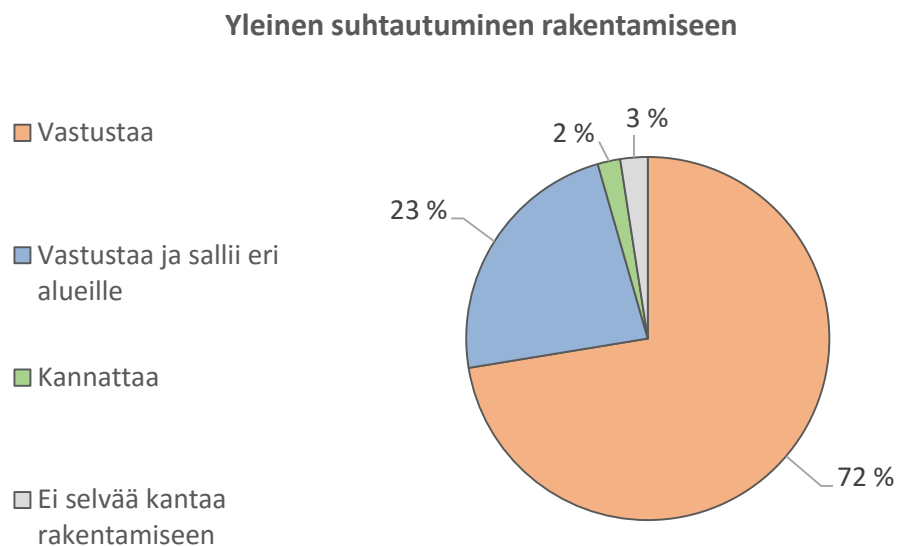
Vuorovaikutuksen ja vaikutusmahdollisuuksien toteutumisen osalta kritisoitiin pääosin sitä, ettei kaupunki ole ottanut huomioon osallisten näkemyksiä kaavan valmistelussa. Muistutuksissa myös todettiin, että suunnitelmista tiedottaminen on ollut osin puutteellista. Monissa muistutuksissa vaadittiin yleiskaavaehdotuksen siirtämistä seuraavalle valtuustokaudelle demokraattisen päätöksenteon varmistamiseksi.

4. Muistutusten teemallinen tarkastelu

4.1. Yleinen suhtautuminen rakentamiseen

Aineistosta kartoitettiin muistuttajien kantaa rakentamiseen usean eri muuttujan kautta. Rakentamista koskevan yleisen suhtautumisen lisäksi työssä tarkasteltiin muistuttajien suhtautumista viher-, kulttuuri- ja harrastusympäristöjen rakentamiseen, asuinalueiden ja toimitila-alueiden tiivistämiseen sekä kaupunkibulevardien rakentamiseen. Luokittelussa käytetyt muuttujat on kuvattu liitteessä 1.

Lähes kaikissa muistutuksissa (97,6 %) otettiin kantaa rakentamiseen joko suorasti tai epäsuorasti. Rakentamisella tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkea rakentamista, kuten asuintaloja ja uusia liikenneyhteyksiä. Suhtautuminen oli epäsuoraa esimerkiksi silloin, kun muistuttaja toivoi jonkin viherväestön säilyttämistä, mikä tulkittiin rakentamisen vastustamiseksi kyseisellä alueella. On olennaista huomata, että tulosten tarkastelussa on aina kyse suhtautumisesta rakentamiseen vain niillä alueilla, joita muistutukset koskivat. Tällöin muistuttajan suhtautumista rakentamiseen jollain muulla alueella tai koko kaupungin tasolla ei voida tietää.

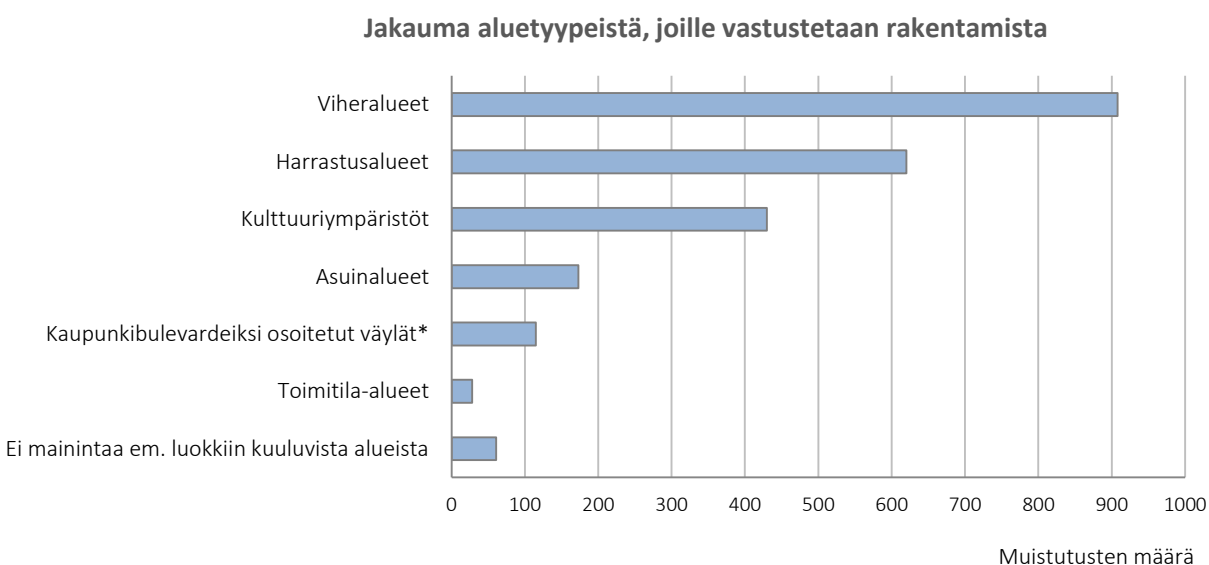

Kuva 1. Muistutuksissa (n= 1439) ilmenevä yleinen suhtautuminen rakentamiseen muistutuksissa mainituilla alueilla.

Valtaosassa muistutuksista vastustettiin edes jonkinlaista rakentamista Helsingissä (Kuva 1). Pelkkä vastustava kanta ilmeni 72 prosentissa muistutuksista. Hieman alle neljänneksessä muistutuksista vastustettiin jonkin alueen rakentamista, mutta samalla sallittiin tai toivottiin rakentamista jonnekin

muualle. Tähän on laskettu sekä tarkasti mainitut rakennuspaikat että rakentamista jollain tasolla kannattavat kommentit, kuten *"asuntoja voi rakentaa muualle"* (Taulukko 1). Jälkimmäisen tapaisissa muistutuksissa vastustettiin ensisijaisesti jonkin muun alueen rakentamista.

Rakennettaviksi osoitetuista aluetyypeistä eniten oltiin huolissaan viheralueista (Kuva 2). Seuraavaksi eniten rakentamista vastustettiin harrastusalueille ja kulttuuriympäristöihin, jotka korostuvat pääosin Tuomarinkylän ja Malmin lentokentän johdosta. Tuomarinkylän koira- ja ratsastuskeskukset kattavat pääosan harrastusaluetyypin muistutuksista, kun taas kulttuuriympäristö koostuu valtaosin Malmin lentokenttää koskevista muistutuksista. Yhteensä noin neljässä prosentissa kaikista muistutuksista ei mainittu mitään kuvassa 2 esitettyyn kuuteen luokkaan sisältyvää, säilytettäväksi toivottua aluetta. Aluetyypien määritelmät on kuvattu menetelmä-osiossa kappaleessa 2.3.

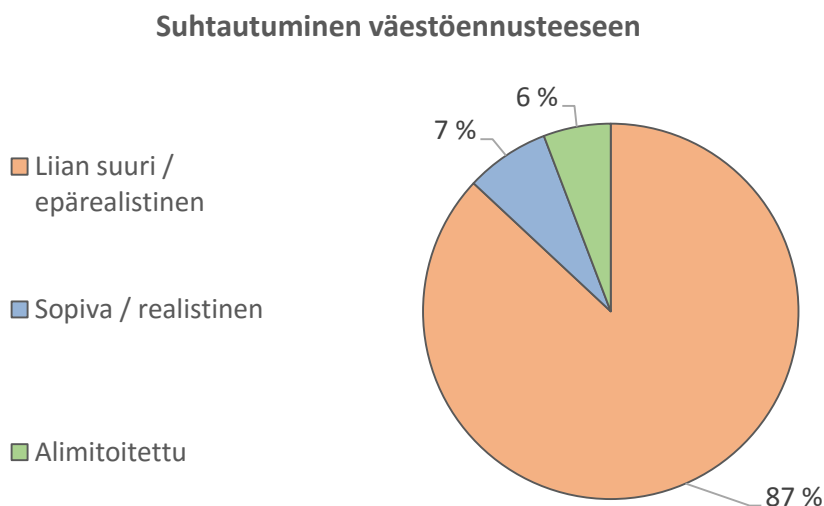

Kuva 2. Niiden muistutusten lukumäärät, joissa vastustettiin johonkin aluetyypiin (viheralueet, kulttuuriympäristöt, harrastusalueet, asuinalueet, toimitila-alueet, kaupunkibulevardeiksi osoitetut sisääntuloväylät) kuuluvan alueen rakentamista. Vaikka yhdessä muistutuksessa on voitu mainita monta samaan aluetyypiin kuuluvaa aluetta, esimerkiksi useita viheralueita, on muistutus ns. standardoitu eli laskettu aluetyypiin vain kerran. Yhdessä muistutuksessa on lisäksi voitu mainita monta eri aluetyypiiä, kuten asuinalue ja viheralue, jolloin kyseinen muistutus on laskettu mukaan kuhunkin mainittuun aluetyypiin. Tästä johtuen muistutusten määrä kuvaajassa on suurempi kuin todellinen muistutusten määrä (1439). Huom. Malmin lentokentän ilmailuharrastus ei sisälly harrastusalueisiin. *Niiden muistutusten määrä, joille vastustetaan kaupunkibulevardien mukaista rakentamista.

Monissa rakentamiseen kriittisesti suhtautuvissa muistutuksissa otettiin myös kantaa rakentamisen taustalla olevaan väestöennusteeseen. Väestöennuste mainittiin yhteensä 69 muistutuksessa, joista valtaosassa ennustetta pidettiin ylivoimaisesti tai epärealistisena (Kuva 3). Katsottiin muun muassa, että vuoteen 2050 asti ulottuva ennuste ei ole luotettava. Muistutuksissa myös ihmeteltiin, miksi väestönkasvua ei kohdisteta Helsingin rajojen ulkopuolelle hyvien kulkuyhteyksien päähän. Yhteensä 44 muistutuksessa ehdotettiin rakentamista muualle kuin Helsinkiin, pääasiassa Helsingin ympäryskuntiin (Taulukko 1). Osassa peräänkuulutettiin metropolialueen yhteistä suunnittelua ja yhteistyötä: *"Kaavoittakaa uudet asuinalueet*

yhteistyössä radanvarren kaupunkien ja kuntien kanssa.” Lisäksi muutamat muistuttajat esittivät vaatimuksen Helsingin ja muun Suomen tasapuolisesta kehittämisestä.

Kahdessa prosentissa muistutuksista esiintyi pelkästään salliva suhtautuminen rakentamiseen (Kuva 1). Näiden muistutusten joukossa oli muun muassa niitä, jotka kannattivat kaavaehdotuksen mukaista tiivistä kaupunkirakennetta: *”Rakastan kaavan suuntaa rakentaa lisää kantakaupunkia, bulevardeja ja raitiovaunureittejä.”* Tähän lukuun kuuluivat myös ne, joissa kannatettiin vain esimerkiksi tietyn asuinalueen täydennysrakentamista.

Kuva 3. Muistutusten jättäjien suhtautuminen yleiskaavassa käytettyyn väestöennusteeseen niissä muistutuksissa, joissa asiaan otettiin kantaa (n=69).

Yhteensä 13 prosenttia (9 kpl) väestöennusteeseen kantaa ottaneista piti sitä sopivana, realistisena tai jopa liian pienenä (Kuva 3). Nämä olivat yleensä niitä, jotka suhtautuivat rakentamiseen positiivisesti. Muistutuksissa muun muassa todettiin, että *”Yleiskaavaehdotuksessa on riittävästi kaavavarantoa vuosiksi eteenpäin”*, ja pidettiin kaupungin varautumista väestönkasvuun tärkeänä. Samalla osassa kuitenkin huomautettiin, että arvokkaat viheralueet tulee väestönkasvusta huolimatta säilyttää. Esimerkiksi Urban Helsinki -kollektiivi kannatti Helsingin tiivistämistä ja kantakaupungin laajentamista arvokkaat viheralueet säilyttäen.

Taulukkoon 1 on kerätty kaikki maininnat niistä alueista, joihin sallittiin tai esitettiin muistutuksissa edes jonkinlaista rakentamista. Maininnoissa on voinut ollut kyse tiivistämisestä (kuten kantakaupungissa) tai uusien alueiden rakentamisesta. Suurin osa maininnoista koski sisääntuloväylien rakentamista. Monissa muistutuksissa katsottiin rakentamisen olevan toivottavaa jossain muualla tai Helsingin ulkopuolella. Tällöin ensisijaisesti vastustettiin jonkin tietyn alueen rakentamista Helsingissä.

Taulukko 1. Vähintään 10 muistutuksessa mainitut alueet, joita ehdotettiin, toivottiin tai sallittiin otettavaksi rakentamiskäyttöön. Lukuun sisältyvät myös ne muistutukset, joissa rakentaminen sallittiin vain osittain tai tietyin reunaehdoin.

Rakennettavaksi ehdotettu alue	Mainintoja yhteensä	Selitys
Sisääntuloväylät	59	Pääasiassa ehdotettiin moottoriväylien muuttamista kaupunkibulevardeiksi, mutta kategoria sisältää myös ehdotuksia väylien kattamisesta. Mainintoihin liittyy myös asuinrakentamista.
Määrittelemätön ("Jossain muualla")	51	Mainittiin yleisellä tasolla, että rakentaminen on mahdollista jossain muualla tai että sopivaa rakennusmaata löytyy muualta kaupungista.
Helsingin ulkopuoliset alueet	44	Helsingin ulkopuolisista alueista rakentamista ehdotettiin eniten ympäryskuntiin sekä laajemmin raideliikenteen varsille.
Lauttasaari	41	Sallittiin kantakaupunkimaista rakentamista Lauttasaareen, mutta rajoitettuna vain metroaseman välittömään läheisyyteen. Samalla usein vastustettiin muiden Lauttasaaren asuinalueiden rakentamista.
Raideliikenne	29	Toivottiin tai hyväksyttiin raideverkoston laajentamista joko yleisesti tai tietyillä linjoilla, kuten Raide-Jokerilla. Mainintoihin liittyy myös asuinrakentamista.
Malmin lentokentän alue	27	Malmin lentokentän ympäristöön sallittiin tai ehdotettiin rakentamista sekä yritystoiminnan että asumisen käyttöön. Pääasiallinen toive muistutuksissa oli kuitenkin lentotoiminnan säilyttäminen.
Helsingin omistama Sipoon alue	25	Viitattiin usein yleisesti "Helsingin Sipoona", jolloin tarkempaa tietoa rakentamisen kohdentumisesta esim. viher- tai asuinalueille ei ole tiedossa.
Kantakaupunki	15	Toivottiin Helsingin keskustan tiivistämistä tai laajentamista kantakaupunkimaisena.
Laajasalo	12	Ehdotettiin maltillista lisärakentamista sekä liikekeskuksen ympäristön tiivistämistä.
Tuomarinkylän pellot	11	Peltoalueisiin lukeutuivat mm. Uusipelto ja Köyhänmiehenpelto sekä Haltiala.
Talin golfkenttä	11	Talin golfkenttä ehdotettiin rakennettavaksi asuinkäyttöön.
Herttoniemen teollisuusalue	10	Herttoniemen teollisuusalueelle esitettiin sekä asuntojen rakentamista että toimitilojen monipuolistamista.

4.2. Viheralueet

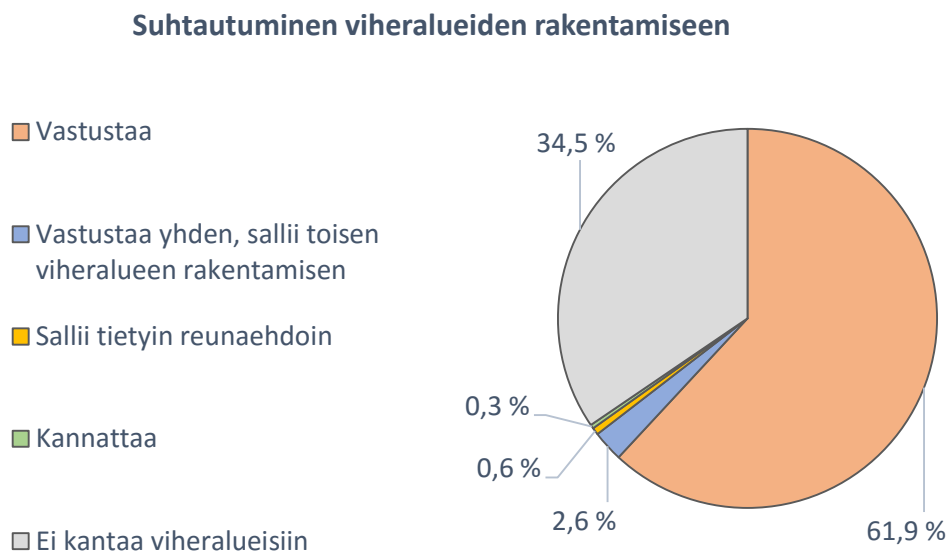
"Metsikkö ulkoilureitteineen on erittäin tärkeä virkistys- ja lähiliikuntapaikka sekä päivittäinen henkireikä seudun kaikenikäisille asukkaille."

Työn keskeisenä tavoitteena oli selvittää muistutuksissa esiintyviä näkemyksiä viheralueisiin liittyen. Tässä raportissa viheralueilla tarkoitetaan kaikkia luonto-, puisto- ja vesialueita, lukuun ottamatta rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja harrastuspaikkoja, kuten golfkenttiä, urheilukenttiä, siirtolapuutarhoja ja

venesatamia. Jaottelu eroaa näin ollen kaupungin raportista, jossa luontoalueet käsitellään erikseen ja virkistys-, viher- ja harrastusalueet yhdessä.

Viheraluetarkasteluun laskettiin mukaan vain ne muistutukset, joissa selvästi viitattiin viher- tai vesialueisiin, niiden virkistyskäyttöön tai luontoarvoihin. Lukuihin ei ole sisällytetty esimerkiksi niitä noin kolmeasataa Tuomarinkylää koskevaa muistutusta, joissa alue mainittiin vain harrastusten tai kulttuuriarvojen näkökulmasta. Kyseiset muistutukset on otettu huomioon harrastusalueita ja kulttuuriympäristöjä käsittelevässä osiossa. Myös Malmin lentokentän osalta mukaan on laskettu vain ne muistutukset, joissa alueesta puhuttiin viheralueen näkökulmasta.

Kaikista muistutuksista 65,5 prosenttia käsitteli edes jossain määrin viheralueita. Näistä lähes kaikissa vastustettiin viheralueiden rakentamista (Kuva 4). Useimmiten tämä tarkoitti kaavassa osoitettuja rakentamispikseleitä, mutta myös uudet liikenneyhteydet ja kaupunkibulevardit koettiin haitallisiksi viheralueiden kannalta.

Kuva 4. Muistutuksissa ilmenevä suhtautuminen viheralueiden rakentamiseen Helsingissä (n= 1439).

Osassa muistutuksista Helsingin viher- ja merialueita puolustettiin koko kaupungin tasolla. Esimerkiksi Kansallinen Kaupunkipuisto Helsinkiin -liike toimitti 74 eri yhteisön allekirjoittamana muistutuksen, jossa esitettiin kansallisen kaupunkipuiston perustamista Helsinkiin. Pääosin maininnat koskivat kuitenkin yhtä tai useampaa tiettyä viheraluetta.

Määrällisesti eniten muistutuksissa puolustettiin Tuomarinkylän ja Lauttasaaren viheralueita (Taulukko 2). Tuomarinkylän osalta oltiin huolissaan etenkin Tuomarinkartanoa sekä harrastusalueita ympäröivistä viheralueista. Lauttasaaren viheralueista korostuivat rantavyöhykkeen viheralueet, kuten Kotkavuori ja Koirakivenniemi. Myös Koskelan-Veräjämäen metsien sekä muiden Vantaanjokilaakson viheralueiden rakentamista vastustettiin. Oulunkylän maininnat jakaantuivat usealle eri alueelle, ja eniten korostuivat

Vantaanjokilaaksoon liittyvät viheralueet, kuten Pirunkallion metsä. Malmin maininnoista noin puolet koski Malmin lentokenttää ja sen ympäristöä. Kumpulan osalta valtaosa maininnoista koski metsäaluetta, joka rajautuu Koskelantien, Kymintien, Intiankadun ja Valtimontien väliin (ns. Kymintien metsä). Yksityiskohtainen luettelo säilytettäviksi esitetyistä viheralueista ja niitä koskevien mainintojen määrästä on raportin liitteenä (Liite 2).

Osa niistä, jotka vastustivat viheralueille rakentamista, ehdottivat joitakin muita rakennuspaikkoja. Viheralueiden sijaan muistuttajat katsoivat rakentamisen sopivan jo rakennetuille alueille ja olemassa olevan infrastruktuurin lähelle, kuten raide- ja tieverkoston varrelle. Osassa muistutuksista peräänkuulutettiin nimenomaan korkeaa rakentamista tärkeiden viheralueiden säilyttämiseksi: *”Tervehdin ilolla korkeaa ja tiivistä uutta ‘suurkaupunkimaista’ kaupunginosaa, jos se auttaa säilyttämään ihastuttavat, tuuhean tummanvihreät ja heleän vaaleat metsämme toisaalla.”* Rakentamista toivottiin myös mieluummin sellaisille alueille, joissa *”ei ole hiilinieluja ja luontoarvoja menetettävänä”*.

Taulukko 2. Mainintojen määrä kaupunginosatasolla niistä viheralueista, jotka esitettiin säilytettäväksi. Taulukossa esitetään kaupunginosat, jotka saivat vähintään 30 mainintaa. Usean kaupunginosan alueella sijaitsevat viheraluekokonaisuudet, kuten Keskuspuisto, on esitetty erikseen. Yhdessä muistutuksessa on voitu mainita useita viheralueita. Yksityiskohtainen taulukko eri viheralueiden saamista maininnoista on raportin liitteenä (Liite 2).

VIHERALUEET	Mainintoja yhteensä
Tuomarinkylä	331
Lauttasaari	302
Koskelan-Veräjämäen metsä	195
Oulunkylä	164
Malmi	124
Helsingin viheralueet	121
Kumpula	92
Keskuspuisto	80
Vuosaari	50
Vartiosaari	48
Laajasalo	46
Melkki	41
Katajanokka	31
Käpylä	31
Munkkiniemi	30

Yhdeksässä muistutuksessa (0,6 %) sallittiin rakentaminen jollekin viheralueelle tietyin reunaehdoin. Muistutuksissa muun muassa todettiin, että rakentaminen voidaan sallia, mikäli se toteutetaan pienessä mittakaavassa ja alueen luonne ja ominaispiirteet huomioidaan. Osa viheralueille rakentamista vastustavista samalla salli jonkin toisen viheralueen rakentamisen (Kuva 4). Maininnat koskivat pääosin entisen Sipoon maita sekä Helsingin peltoalueita, kuten Tuomarinkylän ja Viikin peltoja. Viidessä muistutuksessa (0,3 %) kanta viheralueelle rakentamiseen oli pelkästään positiivinen.

4.2.1. Viheralueiden säilyttämistä koskevat perustelut

Työssä kerättiin argumentteja, joilla muistutusten jättäjät perustelivat viheralueiden säilyttämistä. Tässä osiossa kuvataan useimmin esiintyneet perustelut. On huomattava, että monessa muistutuksessa puolustettiin viheralueen säilymistä myös ilman tarkempia perusteluja.

Viheralueiden säilyttämistä perusteltiin pääosin virkistysarvoilla (Kuva 5). Tällöin viitattiin joko suoraan virkistyskäyttöön tai luontoalueilla tapahtuviin ulkoiluharrastuksiin sekä ylipäänsä luonnossa oleiluun ja siitä nauttimiseen. Valtaosassa muistutuksista koettiin, että kaavaehdotus vähentää asukkaiden mahdollisuuksia luonnossa virkistytymiseen: *“...nykyisiltä (samoin kuin uusilta) asukkailta evätään mahdollisuus virkistykseen lähimetsässä. Esimerkiksi Pirunkallion ja Veräjämäen-Koskelan metsistä jäisi vain rippeet jäljelle. Läpinäkyvä metsä, josta kaikki liikenteen melukin kuuluu läpi, ei virkistä.”* Myös kaupungin raportissa todetaan, että viheralueiden säilyttämistä perusteltiin eniten virkistyskäytöllä. Aiheen käsittely jää kaupungin raportissa kuitenkin kokonaisuudessaan vaillinaiseksi siihen nähden, että luonnon säilyminen nimenomaan virkistyskäytön kannalta on muistutusten merkittävin huolenaihe.

Muistutuksissa korostui näkemys siitä, että viheralueet tulisi säilyttää sellaisenaan. Nimenomaan metsät, rannat ja muut luonnontilaiset alueet koettiin virkistyskäytön kannalta usein tärkeimmiksi: *“Rakennetut puistot ja urheilukentät eivät korvaa lähimetsää virkistyspaikkana.”* Kaupungin raportin mukaan muistutuksissa kuitenkin *“toivottiin, että olemassa olevien virkistysalueiden laatua ja kunnossapitoa tulee kehittää, jotta alueilla on todellista arvoa niiden varsinaisessa käyttötarkoituksessa.”* Tämä näkemys ilmeni vain joissakin muistutuksissa, esimerkiksi Vartiosaaren osalta.

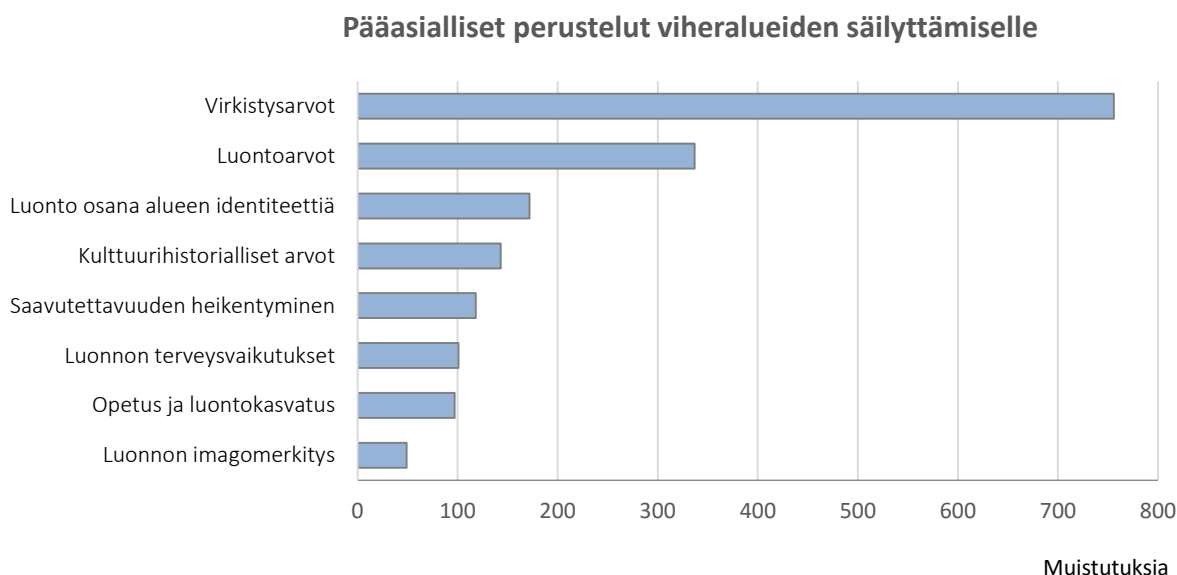
Luontoarvoihin viitattiin jollain tavalla yli 300 muistutuksessa. Suurimmassa osassa luontoarvoja tuotiin esille viittaamalla esimerkiksi lajistoon tai luonnon monimuotoisuuteen yleisesti: *“Pajamäen metsäalueilla on monia merkittäviä luonto- ja virkistysarvoja. Kohteessa viihtyvät monet petolintulajit ja pikkutikka.”* Osassa muistutuksista painotettiin metsä- ja viheralueiden yhtenäisyyttä ja kytkeytyneisyyttä. Tarkemmin luontoarvoja eriteltiin erityisesti yhdistysten muistutuksissa. Joissakin muistutuksissa esitettiin, että yleiskaavaehdotus heikentää kaupungin luontoarvoja. Tässä yhteydessä kaupungin raportissa viitataan Kaupunkiluonto -teemakartan oikeusvaikutuksiin suojelualueiden osalta sekä luonnon monimuotoisuutta koskeviin kaavamääräyksiin. Kaupungin mukaan keskeiset luontoarvot pystytään turvaamaan rakentamisesta huolimatta ja ne otetaan huomioon tarkemmassa suunnittelussa.

Kolmanneksi eniten perusteluissa esiintyi luonnonläheisyys osana alueen identiteettiä. Tämä korostui erityisesti tietyillä asuinalueilla, kuten Lauttasaarella ja Kumpulassa. Muistutuksissa kuvattiin muun muassa alueen väljyyttä ja vehreyttä ja todettiin, että luonnonläheisyys oli nimenomainen syy muuttaa alueelle: *“Mellunmäki on alueena väljästi rakennettu lähelle luontoa. Asukkaat ovatkin valinneet kotinsa tältä*

alueelta juuri tästä syystä.” Myös viheralueisiin liittyvät kulttuurihistorialliset arvot, kuten muinaismuistot ja kulttuurimaisemat, tuotiin esille monissa muistutuksissa. Tässä yhteydessä erityisesti Tuomarinkylän alue korostui. Myös esimerkiksi Vartiosaaren säilyttämistä perusteltiin luontoarvojen ja virkistysalueiden ohella sen kulttuurihistoriallisilla arvoilla.

Yli 100 muistutuksessa viitattiin selkeästi viheralueen saavutettavuuteen ja sen heikkenemiseen. Huomautettiin esimerkiksi, ettei kaikilla ole mahdollisuutta matkustaa kaukana sijaitseville luontokohteille tai ettei kauas matkustaminen ole ekologisesti kestävä. Lisäksi osassa muistutuksista puhuttiin ”lähimetsistä” tai ”lähivirkistysalueista”, mutta nämä on laskettu mukaan vain silloin, kun muistutuksessa on tarkemmin viitattu saavutettavuuden heikkenemiseen. Kaupunki toteaa, että kaavan tavoitteena on helposti saavutettava viherverkosto. Samalla kuitenkin myönnetään, ettei kaikkia virkistykseen soveltuvia alueita voida yleiskaavalla turvata.

Luonnon terveysvaikutuksiin otettiin kantaa lähes yhtä monessa muistutuksessa. Tähän laskettiin mukaan kaikki maininnat, joissa selvästi puhuttiin luonnonympäristön positiivisista hyvinvointivaikutuksista. Osassa viitattiin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin: *”Luonnolla - mitä luonnonmaisemalla, sitä parempi - on todettu olevan suurta terveyshyötyä. Luonto mm. alentaa verenpainetta, laskee stressitasoa ja vähentää allergioita.”* Tätä näkökulmaa ei käsitellä kaupungin raportissa juuri lainkaan. Luonnon terveysvaikutusten sivuuttaminen on nostettu esille myös joissakin muistutuksissa: *”On todella käsittämätöntä, että yleiskaavassa ei luonnon terveysvaikutuksia ole huomioitu alkuunkaan riittävästi.”*

Kuva 5. Eniten esiintyvät perustelut viheralueiden säilyttämistä puolustavissa muistutuksissa. Yhdessä muistutuksessa on voitu mainita monia perusteluja.

Viheralueiden rakentamisen nähtiin myös heikentävän opetuksen ja luontokasvatuksen mahdollisuuksia. Tämä korostui erityisesti alueilla, joilla sijaitsee koulu tai päiväkot, kuten Kumpulassa ja Koskelassa.

Muistutusten joukossa oli muun muassa Koskelan ala-aste, ja sen allekirjoittajina olivat opettajien lisäksi metsän säilymistä toivovat koululaiset. Kaupungin raportissa oteta kantaa viheralueiden merkitykseen opetuksen ja kasvatuksen kannalta eikä vastata muistuttajien huoleen asiasta.

Osassa muistutuksista viher- ja merialueet nostettiin lisäksi esille keskeisinä tekijöinä koko Helsingin tai Suomen imagon kannalta: *“Helsingin lähes koko viehätys perustuu vihreään luontoon. - - Tämä linja tulisi säilyttää jatkossakin ja pitää Helsinki viihtyisänä, vihreänä kaupunkina, joka pystyy kilpailemaan lähimaiden kanssa.”* Viheralueet, merellisyys ja luonnonläheisyys nähtiin kaupungin vetovoimatekijöinä esimerkiksi matkailun näkökulmasta ja todettiin muun muassa, että Helsinki on portti muuhun Suomeen, joten luontoa tulisi nimenomaan korostaa pääkaupungissa.

Viheralueita puolustettiin myös monilla muilla argumenteilla. Luontoalueiden roolia painotettiin ympäristöhäiriöitä, kuten melua ja pienhiukkasia, vähentävinä tekijöinä. Koettiin, että viheralueen rakentamisen myötä epämieluisat ympäristöhaitat lisääntyvät. Muutamissa muistutuksissa viheralueet nähtiin myös sosiaalisesti tärkeinä ympäristöinä ja kohtaamispaikkoina. Viheralueiden merkitystä korostettiin kaikille avoimena ja tasa-arvoisena ympäristönä, jonne kaikilla on mahdollisuus mennä nauttimaan ja virkistymään: *“Metsäalue on tasa-arvoisinta aluetta koko kaupungissa – siellä liikkuminen ei vaadi käyttömaksuja keneltäkään.”* Säilyttämistä perusteltiin myös sillä, että viheralueet ovat suosittuja ja niiden käyttöaste on suuri: *“Alue on asukkaiden vilkkaassa vapaa-ajanvietto-, ulkoilu- ja kuntoilukäytössä päivittäin, ympäri vuoden.”* Muutamissa muistutuksissa painotettiin lisäksi viheralueiden laajempaa merkitystä ilmastomuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Osassa viheralueita koskevista muistutuksista koettiin, että yleiskaava kohtelee alueita eriarvoisesti. Esimerkiksi muutamissa muistutuksissa Lauttasaaren pohjoisosan viheralueiden merkitseminen rakentamiseen koettiin epäreiluna muuhun Lauttasaareen tai muihin kaupunginosiin verrattuna. Korostettiin, että viheralueiden tulisi olla kaikkien saavutettavissa riippumatta niiden luontoarvoista: *“Myös tavallinen viherympäristö voi olla käyttäjälleen arvokasta, ja kaikilla kaupungin asukkailla tulee olla tasa-arvoinen oikeus vihreään lähiympäristöön riippumatta sen suojeluarvoista.”* Joissakin muistutuksissa koettiin epäreiluna myös se, että kaikkien käytössä olevia viheralueita rakennetaan samalla, kun pienen ryhmän harrastusalueita säilytetään: *“Myös Talin golfkenttä on, miten avoimena se pidetäänkin, vain pienen ihmismäärän harrastuspaikka, kaupunkimetsässä kulkeminen taas tuottaa, kaavaehdotuksen sanoin, 'hyvää elämää' kymmenille tuhansille.”*

4.3. Kulttuuri- ja harrastusalueet

Viheralueiden lisäksi muistutuksissa korostui huoli kulttuurihistoriallisesti tärkeiden alueiden sekä erilaisten harrastusalueiden rakentamisesta. Nämä olivat viheralueiden jälkeen eniten mainitut säilytettäviksi toivotut aluetyypit (Kuva 2). Kaikki maininnat säilytettäväksi esitetyistä kulttuuri- ja harrastusalueista on listattu liitteeseen 2. Joissakin muistutuksissa esitettiin kulttuurihistoriallisesti tärkeille alueille tai harrastusalueille rakentamista, mutta nämä olivat selvä vähemmistö muistutuksista. Esimerkiksi Malmin lentokentän ympäristöön ehdotettiin tai sallittiin rakentamista noin 30 muistutuksessa (Taulukko 1).

Yhteensä noin 30 prosentissa (430 kpl) muistutuksista mainittiin vähintään yksi kulttuuriympäristö säilytettäväksi (Kuva 2). Kulttuurihistoriallisesti tärkeinä alueina korostuivat Malmin lentokenttä sekä Tuomarinkylän alue (Taulukko 3), joita käsitellään tarkemmin alueellisessa tarkastelussa osioissa 6.1. ja 6.2.

Tämän lisäksi kulttuurihistoriallisia arvoja voitiin käyttää esimerkiksi viher- tai asuinalueiden säilyttämisen perusteena: *“Keskuspuistoon liittyvät alueet, kuten Metsälä-Maunula metsäalue, ovat kulttuurihistoriallisesti merkittäviä, ja osin kansallisen arkkitehtuurin osia, eikä niiden ottamista muuhun hyötykäyttöön voi sallia.”* Asuinalueiden osalta kulttuurihistoriallisia arvoja, kuten arkkitehtuuria ja rakennustaiteellista omaleimaisuutta, painotettiin esimerkiksi Lauttasaaren, Käpylän ja Herttoniemen osalta: *“Puu-Käpylä, Olympiakylä ja Kisakylä ovat aikakautensa arkkitehtuurin ja maisemasuunnittelun ehjiä kokonaisuuksia ja näin ainutlaatuisia. Täydennysrakentamista suunniteltaessa tämä tulee huomioida.”* Muita mainittuja kulttuurihistoriallisesti tärkeitä alueita olivat muun muassa kartanoympäristöt, huvila-alueet, siirtolapuutarhat sekä muinaisjäännökset. Joissakin muistutuksissa puolustettiin lisäksi yleisellä tasolla Helsingin kulttuuriympäristöjen arvoja yksilöimättä tarkemmin, mitä alueita tarkoitetaan: *“-- väite luonto- ja kulttuuriympäristöarvojen säilymisestä Helsingissä ei saa tukea nyt esillä olleen uuden yleiskaavaehdotuksen sisällöstä.”*

Osassa muistutuksista kulttuuriympäristöjä koskevia merkintöjä toivottiin varsinaiselle kaavakartalle. Rakennustaiteen Seura ry:n muistutuksessa pidettiin myönteisenä sitä, että valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt on kaavaehdotuksen liitekartassa huomioitu oikeusvaikutteisina. Kaupungin raportissa kulttuuriympäristöjä koskeviin huoliin vastataan viittaamalla nimenomaan Kulttuuriympäristöt -teemakartan oikeusvaikutuksiin sekä kulttuuriympäristöä koskeviin kaavamääräyksiin.

Taulukko 3. Mainintojen määrä kaupunginosatasolla niistä kulttuuriympäristöistä ja harrastusalueista, jotka esitettiin säilytettäväksi. Taulukossa esitetään kaupunginosat tai alueet, jotka saivat vähintään 10 mainintaa. Yhdessä muistutuksessa on voitu mainita useita alueita. Yksityiskohtainen taulukko eri kulttuuriympäristöjen ja harrastusalueiden saamista maininnoista on raportin liitteenä (Liite 2).

KULTTUURIYMPÄRISTÖT	Mainintoja yhteensä
Malmi	229
Tuomarinkylä	158
Helsingin kulttuuriympäristöt	13
Vartiosaari	13
Katajanokka	13
Vuosaari	11
HARRASTUSALUEET	
Tuomarinkylä	789
Lauttasaari	92

Noin 630 muistutuksessa toivottiin harrastusalueiden säilymistä (Kuva 2). Noin 15 muistutuksessa esitettiin rakennettavaksi jokin harrastusalue, ja niistä suurin osa koski Talin golfkenttiä (Taulukko 1). Harrastusalueilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia harrastuksia, jotka vaativat toimiakseen infrastruktuuria. Lukuun ei kuitenkaan sisälly Malmin lentokentän ilmailuharrastus, jota käsitellään osana Malmin alueellista tarkastelua.

Valtaosa harrastusalueisiin kantaa ottaneista muistutuksista (noin 580) koski Tuomarinkylän harrastustoimintojen jatkumista. Koira- ja hevosharrastus vaadittiin säilytettäväksi toimintaedellytyksineen, eli tarvittavine maastoineen ja ympäristöineen harrastuskeskuksen liepeillä. Tuomarinkylää koskevia näkemyksiä tarkastellaan tarkemmin alueellisessa osiossa 6.1. Lisäksi muistutuksissa oltiin huolissaan urheilukenttien ja venesatamien kohtalosta: *”Pienvenesatamat ja pursiseurat ovat avainasemassa tuhansien helsinkiläisten vapaa-ajanvietossa ja niiden vaatimille laitureilla ja talvisäilytyspaikoille on varattava tilaa yleiskaavassa ja rahaa budjetissa.”* Erityisesti Lauttasaarella sijaitseva Pyrkän urheilukenttä sekä Lauttasaaren venesatamat koettiin uhatuiksi. Myös erilaiset urheilupuistot, kuten Pirkkolan ja Laajasalon urheilupuistot, saivat muutamia mainintoja. Harrastusalueina esiin nousi lisäksi Töölön Rajasaari, jonka kaavamerkintää toivottiin muutettavan ja alueen säilyvän melojien, veneilijöiden ja muiden toimijoiden avoimessa käytössä. Yksityiskohtainen luettelo säilytettäviksi esitetyistä harrastusalueista on liitteenä (Liite 2).

Sen lisäksi, että harrastusalueita toivottiin säilytettäväksi, ihmeteltiin joissakin muistutuksissa, miksi jonkin tietyn harrastuksen, kuten golfin, toiminta-alueet säilytetään, mutta kaikkien vapaasti käytössä olevia viheralueita rakennetaan. Myös kaupungin raportissa asia otetaan esille mainitsemalla, että muistutuksissa esimerkiksi golfin ja ilmailun katsottiin varaavan kohtuuttoman suuria maa-alueita vain pienen harrasteryhmän käyttöön. Muistutusten sisällön valossa voidaan kuitenkin todeta, että Malmin lentokentän ympäristö on muistutuksissa pääosin nähty avoimena ja kaikkien käytössä olevana virkistysalueena, kun taas golfkentät nähtiin kuvatun kaltaisina tietyn harrasteryhmän alueina.

4.4. Täydennysrakentaminen

4.4.1. Asuinalueet

Yhteensä 234 muistutuksessa otettiin kantaa asuinalueiden täydennysrakentamiseen. Muistutuksissa asuinympäristöistä puhutaan hyvin erilaisilla tasoilla, mistä johtuen myös tässä tarkastelussa asuinalueen määritelmä on laaja kattaen sekä yksittäiset asuinalueet että kaupunginosat tai koko kaupungin. Muistutuksissa täydennysrakentamiseen ja asuinalueiden tiivistämiseen viitattiin usein rakentamistehokkuudella tai -korkeudella, tai ylipäänsä ottamalla kantaa rakentamisen määrään alueella.

Asuinalueiden tiivistämiseen kantaa ottaneista muistutuksista noin 170 vastustettiin täydennysrakentamista edes jollekin muistutuksessa mainitulle asuinalueelle (Kuva 2). Eniten korostuivat Lauttasaaren, Kumpulan ja Käpylän asuinalueet (Taulukko 4). Noin neljännes tiivistämistä vastustavista kuitenkin samalla salli tai toivoi täydennysrakentamista jollekin muulle alueelle. Esimerkiksi joissakin

muistutuksissa toivottiin Lauttasaaren tiettyjen asuinalueiden ilmeen säilyvän, mutta sallittiin samalla metroasemien välittömien ympäristöjen tehokas tiivistäminen.

Asuinalueille rakentamista vastustettiin pääosin siksi, että sen koettiin pilaavan alueiden nykyisen luonteen. Muistuttajat olivat huolissaan muun muassa rakennuskannan kulttuurihistoriallisten arvojen tai asuinalueen väljyyden ja vehreyden menettämisestä. Kumpulassa ja Käpylässä erityisesti puutalovaltaisuus nähtiin arvona, joka tulisi huomioida. Lisäksi osassa muistutuksista koettiin rakentamisen voimakkuuden kohdistuvan kaavassa eri alueille epätasa-arvoisesti.

Taulukko 4. Mainintojen määrä kaupunginosatasolla niistä asuinalueista, jotka esitettiin säilytettäväksi. Taulukossa on kaupunginosat tai alueet, jotka saivat vähintään 10 mainintaa. Yhdessä muistutuksessa on voitu mainita useita alueita. Yksityiskohtainen taulukko eri asuinalueiden saamista maininnoista on raportin liitteenä (Liite 2).

ASUINALUEET	Mainintoja yhteensä
Lauttasaari	73
Kumpula	25
Käpylä	14
Laajasalo	13
Oulunkylä	11
Katajanokka	10

Noin 65 muistutuksessa kanta täydennysrakentamiseen oli joko täysin myönteinen, tai tiivistämistä kannatettiin tietyin reunaehdoin. Tiivistäminen sallittiin esimerkiksi silloin, jos alueen ominaispiirteet voitiin samalla turvata. Tällöin edellytettiin usein maltillista rakentamista. Osassa muistutuksista tiivistäminen nähtiin ratkaisuna viheralueiden säilyttämiselle muualla. Joissakin muistutuksissa tiivistämistä taas perusteltiin ekologisuudella: *"Täydennys- ja tiivistysrakentaminen on hyvä, ekologinen ja järkevä tapa."* Useissa muistutuksissa raideliikenteen ja liikenneväylien varret koettiin hyväksi paikoiksi tiiviille ja korkealle rakentamiselle. Sopiviksi täydennysrakennuskohteiksi esitettiin myös joitakin asuinympäristöjen osia, kuten asemanseutuja sekä liikekeskusten ympäristöjä.

Joissakin tiivistämistä kannattavissa muistutuksissa esitettiin, että esikaupunkialueet ovat jääneet varsinaisen kehittämisen ulkopuolelle ja toivottiin palveluiden ja liikenneyhteyksien turvaamista. Esimerkiksi Siltämäki-Suutarila -seura piti kaavaehdotuksen suunnitelmia pääosin positiivisina, mutta kenties jopa riittämättöminä alueen kehittämisen ja palveluiden turvaamisen kannalta. Myös Mellunmäessä ja Puotilassa täydennysrakentaminen erityisesti liikekeskustojen ympäristöissä nähtiin positiivisena, kunhan se toteutetaan asuinalueiden luonne huomioiden.

Vaikka osassa muistutuksissa kannatettiin jo rakennettujen alueiden tiivistämistä uusien aluevarausten, kuten viheralueiden, rakentamisen sijaan, kaupunki ei näe tällaista täydennysrakentamista riittävänä turvaamaan asuntoja kasvavassa kaupungissa. Sen sijaan uusille alueille rakentaminen on kaupungin mukaan välttämätöntä asuntotarpeen täyttämiseksi. Kaupunki perustelee tätä sillä, että

täydennysrakentaminen on hidasta eikä se maanomistuksesta tai tonttien olosuhteista ole aina mahdollista. Kaupunki kuitenkin toteaa, että täydennysrakentaminen on uusien alueiden rakentamista edullisempaa.

4.4.2. Toimitila-alueet

Yhteensä 68 muistutuksessa otettiin kantaa toimitila-alueiden tiivistämiseen. Näistä 25 muistutuksessa alueiden olemassa olevat toiminnot haluttiin säilyttää ja muuttamista asuinkäyttöön vastustettiin (Taulukko 5). Pääosa maininnoista koski Lauttasaaren palvelu- ja toimitila-alueita, erityisesti Vattuniemeä: *“Vattuniemen osalta yleiskaava tulee palauttaa luonnoksessa esitettyyn asuun, jossa viimeisiä toimitila-alueita ei sallita muuttaa asunnoiksi. Ei nukkumalähiöitä!”* Lisäksi esitettiin säilytettäväksi muutamia muita toimitila-alueita, kuten Herttoniemen, Roihupellon, sekä Teknos Oy:n ja Rudus Oy:n toimitiloja. Yritysten huoliin viireän toimitila-alueen kuihtumisesta kaupunki vastaa toteamalla, että *“yleiskaavan ajatuksena ei ole muuttaa toimivaa yritysalueita asutuskäyttöön.”*

Toimitila-alueita ehdotettiin täydennysrakennettavaksi tai muutettavan asunnoiksi 43 muistutuksessa. Näistä noin neljäsosa koski Herttoniemen teollisuusaluetta, josta toivottiin monipuolista asumista, palveluita, teollisuutta ja liikennettä yhdistävää kaupunkialuetta (Taulukko 1). Tattarisuon toimitila-aluetta ehdotettiin kehitettävän monialaiseksi yrityspuistoksi, joka toimisi yhteistyössä Malmin lentokentän kanssa. Pitäjänmäellä alueen luonteen säilyttämistä yritys- ja teollisuusalueena korostettiin asuinrakentamisen ohella. Lisäksi muutamassa muistutuksessa esitettiin, että yleiskaavaehdotus ei tällä hetkellä tarjoa tarpeeksi monipuolisia kehityssuuntia Helsingin toimitila-alueille. Esimerkiksi kaavamerkintöjä kaivattiin joustavammiksi sekä paremmin muutoksiin sopeutuviksi, jotta tyhjiillään seisovia toimitiloja voitaisiin tarvittaessa muuttaa asunnoiksi tai asuntoja toimitiloiksi.

Taulukko 5. Toimitila-alueet, joiden muuttamista/tiivistämistä asuinrakentamiseen vastustettiin.

TOIMITILA-ALUEET	Mainintoja yhteensä
Vattuniemen toimitilat	15
Lauttasaaren palvelut ja työpaikat	4
Herttoniemen-Roihupellon toimitilat	2
Tattarisuon toimitilat	2
Konalan Ruduksen toimitilat	1
Teknosken toimitilat	1

Toimitilojen muuttamista asunnoiksi kannattivat pääasiassa yksityishenkilöt, ja näkemystä perusteltiin muun muassa asuntopulan helpottumisella ilman merkittävien viher- ja virkistysalueiden menettämistä: *”Toimistorakennuksia on koko ajan tyhjillään valtavasti, mieluummin muutetaan ne asuinkäyttöön, kun tuhotaan kaupungin hienoimmat viheralueet ja harrastusmahdollisuudet”*. Edellä mainittujen toimitila-alueiden lisäksi asuinrakentamista ehdotettiin muutamissa muistutuksissa Koskelan sairaala-alueelle ja Koskelan varikkoalueelle. Joitakin yksittäisiä mainintoja saivat lisäksi Roihupellon teollisuusalue, Vattuniemen toimitila-alue, Keski-Pasilan ratapiha, Laajasalon öljysäiliöalue sekä Ruoholahden, Kalasataman ja Jätkäsaaren vanhat satama-alueet.

4.5. Kaupunkibulevardit

”Suhtaudumme epäilevästi kaupunkibulevardien positiiviseen vaikutukseen, kun asiaa tarkastellaan ympäristön, liikenteen ja viheralueverkoston kannalta.”

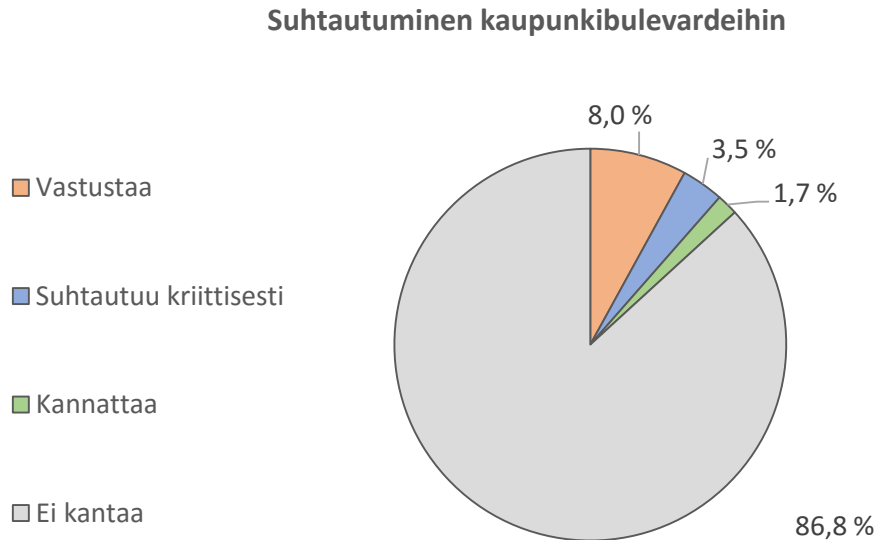
Yleiskaavaehdotuksen rakentamisvarauksista noin kolmannes on pyritty löytämään Helsinkiin johtavien sisääntuloväylien varsilta. Sisääntuloväylien muuttaminen niin kutsutuiksi kaupunkibulevardeiksi on osa kaupungin visiota verkostokaupungista, jossa kaupunkilaiset asuvat tiiviisti hyvien joukkoliikenneyhteyksien ja palveluiden lähellä.

Kaupunkibulevardit nousivat teemana esiin 190 muistutuksessa. Näistä yli puolessa (115 kpl) kanta kaupunkibulevardeja kohtaan oli selvästi kielteinen (Kuva 6). Osa muistuttajista puhui vain tietystä kaupunkibulevardista, osa kaupunkibulevardeista kokonaisuutena. Vastustamisen syitä olivat muun muassa liian vähäiset selvitykset liikenteeseen ja asumisviihtyvyyteen liittyen sekä melu- ja saastehaitat. Useissa muistutuksissa syy bulevardien vastustukselle oli niistä johtuva viheralueiden tai rantojen rakentaminen. Tältä kannalta vastustusta herättivät erityisesti Länsiväylän ja Hämeenlinnanväylän bulevardisointi. Kuitenkin myös Vihdintien ja Laajasalon bulevardisuunnitelmiin kohdistettiin kritiikkiä. Monessa muistutuksessa otettiin kantaa lisäksi siihen, ettei kaupunkibulevardeille ole esitetty kunnollista määritelmää. Tämän koettiin aiheuttavan epätietoisuutta ja epävarmuutta toteutuksen lopputuloksesta.

Yhteensä 50 muistuttajaa suhtautui bulevardisointiin kriittisesti. Bulevardeja saatettiin esimerkiksi lähtökohtaisesti pitää hyvänä asiana, mutta tämänhetkisten suunnitelmien mukaisina niitä ei hyväksyttäisi. Osa kriittisesti suhtautuvista myös salli bulevardisoinnin tietyin reunaehdoin. Ehtoina pidettiin muun muassa, että viheralueet ja rannat säästyvät rakentamiselta, merentäyttöjä ei toteuteta, joukkoliikenteen sujuvuus turvataan, bulevardia ympäröivän rakentamisen tehokkuutta lasketaan, terveyttä haittaavat melu- ja ilmanlaatuongelmat ratkaistaan sekä kaupunkibulevardien kustannustehokkuus taataan. Lisäksi Haagassa toivottiin, että bulevardit aloitettaisiin vasta Vihdintien päässä, jotta Keskuspuisto säästyy rakentamiselta.

Bulevardit koettiin kyseenalaisiksi, koska selvityksiä ei katsottu olevan tehty tarpeeksi. Muistutuksissa esimerkiksi ehdotettiin, että suunnitelmissa valittaisiin ensin yhden sellaisen kaupunkibulevardin toteuttaminen, jonka suunnitteluvirheillä ei olisi korvaamattomia vaikutuksia. Näin välttyttäisiin tuhoamasta

arvokasta kaupunkiympäristöä, ja seuraavat bulevardit voitaisiin toteuttaa huolellisemmin vaikutukset huomioiden. Lisäksi muistutuksissa huomautettiin, että jokainen kaupunkibulevardi tulisi suunnitella erikseen, jolloin alueiden erityispiirteet tulisivat paremmin huomioituiksi: *”Bulevardien toteutuksessa pelkään, että Helsinki ei räätälöi ratkaisuja tarpeeksi.”*

Kuva 6. Muistutusten jättäjien suhtautuminen kaupunkibulevardeihin (n=1439). Bulevardeihin kantaa ottaneita oli yhteensä 190 kappaletta (noin 13 %) kaikista muistuttajista.

Selkeä myönteinen kanta bulevardisointia kohtaan esitettiin 25 muistutuksessa. Näistä osa piti kaupunkibulevardeja lähtökohtaisesti merkittävänä parannuksena urbaaniin kaupunkiympäristöön. Osa kannatti kaupunkibulevardien tuomaa tiivistä kaupunkirakennetta, joka säästää mahdollisimman paljon viheralueita tai muun asuinalueen väljää ominaispiirrettä.

Osassa muistutuksista viitattiin Helsingin nykyisiin bulevardimaisiin katuihin, kuten Mäkelänkatuun tai Mannerheimintiehen, ja ihmeteltiin, ovatko ne eläviä ja viihtyisiä katuja esimerkiksi melun tai katupölyn vuoksi. Joissakin muistutuksissa bulevardisoitaviksi osoitettujen alueiden katutilan viihtyisyyttä heikentävänä tekijänä pidettiin raskasta liikennettä, etenkin Länsiväylällä. Muistutuksissa esimerkiksi kysyttiin, kuinka raskas liikenne Länsisatamasta voidaan sovittaa yhteen mielikuviin viihtyisästä kaupunkibulevardista saaste- ja meluongelmien takia.

Kaupungin vuorovaikutusraportissa tuodaan varsin seikkaperäisesti muistutuksissa ilmenneitä ajatuksia koskien kaupunkibulevardeja ja muita liikenteellisiä ratkaisuja. Siihen nähden, minkä verran kaupunkibulevardeihin ja muuhun liikenteeseen kantaa ottaneita muistutuksia oli, on kaupungin raportissa teemaa käsittelevä osio kuitenkin varsin pitkä ja yksityiskohtainen. Liikenneosio ei myöskään keskity muistutusten sisällön kuvaamiseen tai niihin vastaamiseen, vaan kaavassa esitettyjen liikenneratkaisujen selittämiseen. Huomattavaa on, että kaupungin raportin mukaan bulevardeihin liittyvää maankäyttöä pidettiin muistutuksissa pääsääntöisesti hyvänä ratkaisuna. Myönteisesti bulevardeihin suhtautuneiden osuus oli kuitenkin asiaan kantaan ottaneissa muistutuksissa vähemmistö.

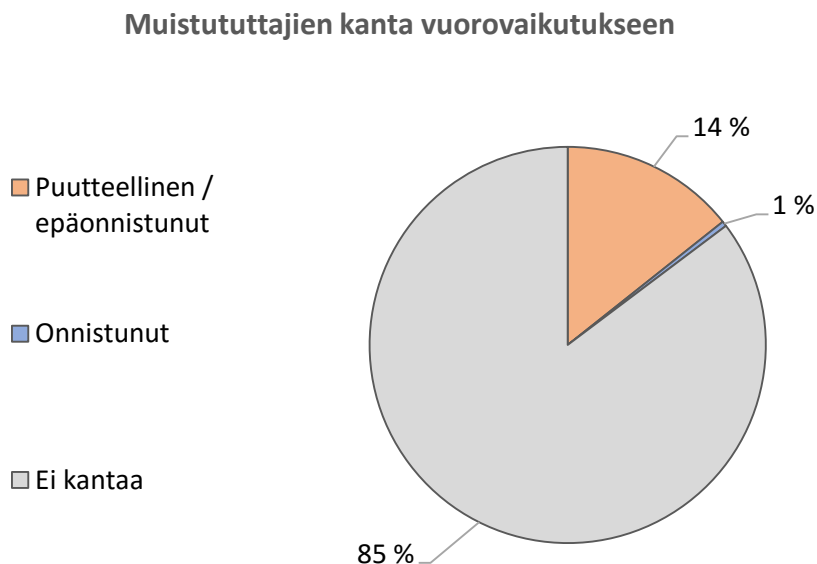
5. Kaavan valmistelu ja vuorovaikutus

5.1. Vuorovaikutus ja vaikutusmahdollisuudet

"Miksi pieni ryhmä ihmisiä, kaavoittajat ja Helsingin kaupunginvaltuusto, rakentavat yleiskaavaehdotuksen kuntalaisten selkeän tahtotilan vastaisesti?"

Kaavaprosessin yleisenä heikkoutena on koettu aitojen vaikutusmahdollisuuksien puute. Yhteensä 212 muistutuksessa (15 % kaikista muistutuksista) otettiin kantaa yleiskaavaprosessin vuorovaikutukseen ja osallisten vaikutusmahdollisuuksiin. Näistä kuudessa vuorovaikutusta ja vaikutusmahdollisuuksia kuvailtiin onnistuneiksi (Kuva 7). Lopuissa 206 muistutuksessa vuorovaikutusta pidettiin puutteellisenä tai epäonnistuneena. Yleisesti tyytymättömyyttä aiheuttivat osallisten näkemysten sivuuttaminen sekä koettu vaikutusmahdollisuuksien puute. Kaavaehdotusta toivottiin muutettavan vastaamaan paremmin asukkaiden toiveita.

Muistutuksissa tuotiin esille kollektiivisen tahdon sivuuttaminen. Kaupunkisuunnitteluvirastolle on yleiskaavaprosessin aikana toimitettu adresseja eri alueilta, mutta niiden ei ole koettu vaikuttavan päätöksentekoon. Erityisesti Malmin lentokentän rakentamista vastustavan yli 70 000 tuhatta nimeä keränneen, kaupungin mukaan epävirallisen kansalaisadressin huomiotta jättäminen koettiin demokratian toteutumisen vastaiseksi: *"Kansalaisdemokratia ei Suomessa toimi ja ihmisten mielipiteille ei anneta mitään arvoa, juhlapuheista huolimatta."* Runsaslukuisia adresseja oli lähetetty myös esimerkiksi Tuomarinkylästä, Lauttasaaresta ja Keskuspuistosta. Lisäksi kaupungin aiempien vuorovaikutus- ja asukaskyselyraporttien esitettiin sivuuttavan osallisten yhteistä tahtoa, sillä ne eivät muistuttajien mukaan ole välittäneet oikeaa kuvaa kaupunkilaisten mielipiteistä.

Kuva 7. Muistutusten jättäjien kanta yleiskaavan vuorovaikutukseen ja vaikutusmahdollisuuksiin (n=1439).

Osassa muistutuksista esitettiin, että kaupungin järjestämät asukastilaisuudet olivat epäonnistuneita ja näennäisiä: *"Vuorovaikutustilaisuudet ovat olleet silmänlumetta ja ylhäältäpäin saneltua pakkosyöttöä."* Muistuttajat kertoivat, että asukastilaisuuksissa vallitsee yhteisen keskustelun ja asiantuntemuksen puute. Joidenkin muistuttajien mukaan tilaisuuksissa ei vastaanoteta kaupungin virallisesta kannasta eroavia mielipiteitä, eikä esimerkiksi Malmin lentokentän rakentamista vastustavien ole annettu vaikuttaa tilaisuuksissa. Monessa muistutuksessa koettiin, että päätökset yleiskaavasta oli tehty jo ennen kuin osallisille annettiin mahdollisuus vaikuttaa. Muistuttajilla oli tunne, että vaikka osallisia olisi kuultu, heitä ei ole kuunneltu. Lisäksi toivottiin erillisen viheralueisiin keskittyvän tilaisuuden järjestämistä.

Yleiskaavaehdotukseen liittyvistä suunnitelmista tiedottaminen koettiin muistutuksissa puutteelliseksi. Erityisesti Kumpulan alueen asukkaat kokivat, että heitä ei ole informoitu avoimesti alueen suunnitelmista, ja että Kymintien metsäalueen rakentamissuunnitelmat tulivat asukkaille yllätyksenä. Kumpulan alueelta esitettiin useita asiaa koskevia hallintomenettelyvalituksia. Yleisesti muistutuksissa kannettiin huolta myös niin sanotun "hiljaisen enemmistön" ottamisesta huomioon suunnittelussa. Lisäksi tiettyjen asukasryhmien, kuten nuorien ja aktiivisten urbaania elämää viettävien asukkaiden ääni koettiin kuuluvan päätöksenteossa muita ryhmiä enemmän. Esimerkiksi maahanmuuttajien ja ikääntyvän väestön tarpeet eivät muistuttajien mukaan välity vuorovaikutusprosessissa riittävästi.

Joidenkin muistuttajien mielestä demokraattinen suunnittelu ei toteudu tilanteessa, jossa yleiskaavaehdotus käsitellään vain yhden valtuustokauden aikana: *"Yhden valtuustokauden aikana on hyväksytty vuosikymmenien visio, käynnistetty ja suunniteltu yleiskaavatyö ja pyritään hyväksymään se ennen vaaleja. Näin ohitetaan demokraattinen vaikutusmahdollisuus asiaan kuntavaaleissa."* Muistuttajat kokivat, että näin menetellen kaupunkilaisilta evätään mahdollisuudet vaikuttaa oman kaupunkinsa kehitykseen vaaleissa.

Räikeimmillään muistutuksissa väitettiin kaupunkisuunnitteluviraston toimineen yleiskaavaprosessissa lainvastaisesti. Vuorovaikutukseen kantaa ottaneista muistutuksista 36 prosentissa viitattiin lainsäädäntöön, yleensä maankäyttö- ja rakennuslakiin: *"Maankäyttö- ja rakennuslain tavoite turvata osallistumismahdollisuus ja avoin tiedottaminen käsiteltävissä kaavoitusasioissa ei toteudu."* Kaupungin raportin mukaan kaavoituksesta on kuitenkin informoitu riittävästi ja lakisääteisesti.

Kaupungin vuorovaikutusraportti keskittyy erittelemään muistutuksissa mainittuja epäkohtia vuorovaikutuksen toteuttamisen, kuten asukastilaisuuksien järjestämisen, näkökulmasta. Raportissa jää tällöin riittävällä laajuudella vastaamatta muistuttajien huolenaiheeseen puutteellisesta kuulemisesta. Vuorovaikutuksen osalta muistutuksissa eniten oltiin huolissaan nimenomaan osallisten mielipiteiden ja adressien huomiotta jättämisestä.

5.2. Kaavakartan esitystapa

"Miksi kaupunki haluaa hämätä kaupunkilaisia?"

Noin 10 prosentissa muistutuksista (146 kpl) otettiin kantaa kaavakartan esitystapaan. Näistä kahdessa kiiteltiin strategisen yleiskaavan joustavaa luonnetta, jotta kaupungin kehittäminen olisi muuttuvissa

olosuhteissa mahdollista. Yhteensä 144 muistutuksessa kanta yleiskaavaehdotuksen kaavakartan esitystapaan oli kuitenkin kriittinen.

Esitystapaa kritisoineista muistutuksista suuri enemmistö koski kaavakartan pikselimuotoa, joka koettiin epäselvänä ja tulkinnanvaraisena. 100 x 100 metrin ruuduista koostuva pikselikartta koettiin liian suurpiirteiseksi, vain suuntaa antavaksi ehdotukseksi, joka heikentää yleiskaavan ohjausvaikutusta. Huomautettiin, ettei oikeusvaikutteisen kaavakartan tulisi olla tulkinnanvarainen ja katsottiin, että esitystapa siirtää liikaa vastuuta ja valtaa asemakaavatason suunnittelulle. Joissakin muistutuksissa yleiskaavaehdotusta kuvattiin *”avoimeksi valtakirjaksi, joka mahdollistaa rakentaa kaupunkia miten tahansa”*.

Osa muistuttajista oli erityisen huolissaan siitä, ettei kaavakartta turvaa viheralueiden säilymistä jatkosuunnittelussa, ja erityisesti viheralueiden osalta toivottiin selkeämpiä kaavamerkintöjä. Osa muistuttajista vaati viheralueiden erottamista muista maankäytön alueista viivamerkinnällä sekä niiden merkitsemistä rakennettaviksi osoitettujen alueiden sisällä. Myös rantaviivoja vaadittiin merkittäväksi kartalle viivoina, eikä meren päälle ulottuvina pikseleinä, kuten Lauttasaaren pohjoisosassa oli toimittu. Nykyinen rantojen merkitsemistapa herätti muistutusten jättäjissä pelkoa merentäytön mahdollisuudesta. Lisäksi muistutuksissa vaadittiin viheralueiden saavutettavuuden turvaamista.

Osassa muistutuksista esitettiin huoli vierekkäisten pikseleiden monitulkintaisuutta kohtaan. Muistutuksissa vastustettiin sitä, että pikselimallinen kaavaesitys mahdollistaa rakentamisen levittäytymisen vieressä oleville pikseleille, esimerkiksi viheralueelle. Näissä muistutuksissa tuotiin esille, että pikseleihin pohjautuva esitystapa edistää nimenomaan rakentamisalueiden laajentamista, sillä on epätodennäköistä, että viheralue levittäytyisi rakennettavaksi osoitetun alueen päälle.

Viheralueiden ja rakennettavien alueiden esittämiseen kaivattiin tasa-arvoisempaa lähestymistapaa. Muistutuksissa muun muassa ihmeteltiin, miksi viheralueet esitetään kaavakartalla kaikki samanarvoisina, kun taas rakennettaville alueille on varattu useita eri pikselityyppejä. Esimerkiksi urheilukenttien, luonnontilaisten metsäalueiden tai ekologisten käytävien merkitseminen kaavassa samalla merkinnällä koettiin riittämättömäksi. Etenkin luonnonsuojelu- ja Natura-alueet toivottiin näkyviin oikeusvaikutteiseen yleiskaavakarttaan omina kokonaisuuksinaan.

Muistutuksissa todettiin myös, että kartan visuaalinen ilme vaikeutti yleiskaavan hahmottamista. Aluumerkintöjen värisävyt koettiin haastavaksi erottaa toisistaan, ja nimistön puuttumisen koettiin heikentävän alueiden tunnistamista kaavakartalla. Muutamat muistuttajat lisäksi toivoivat, että nykyiset rakennetut alueet erotettaisiin kaavakartalla, jotta yleiskaavan tuomat todelliset muutokset olisivat paremmin havaittavissa. Kaavan tuomia muutoksia ehdotettiin myös esitettäväksi kokonaan erilliselle kartalle. Muutamissa muistutuksissa otettiin kantaa myös yleiskaavaehdotuksen liitteinä olevien teemakarttojen esitystapaan ja karttojen puutteisiin.

Joissakin muistutuksissa vaadittiin selvitysalue-merkinnän käyttöön ottamista yleiskaavaehdotuksessa. Selvitysalueiksi vaadittiin tai ehdotettiin ennen kaikkea Tuomarinkylää, Malmin lentokenttää ja bulevardeiksi osoitettuja alueita sekä Melkkiä. Siirtolapuutarhat toivottiin puolestaan merkittävän erikseen omalla RP - siirtolapuutarha-/palstaviljelyalue -merkinnällä. Lisäksi ympäryskuntien maankäyttö toivottiin merkittävän näkyväksi kaavakartalle.

5.3. Selvitykset ja vaikutusten arvioinnit

"Kaavaa ei ole selvitetty sillä tarkkuudella, mitä laki oikeusvaikutteiselta yleiskaavalta edellyttää."

Yhteensä 191 muistutuksessa (13,3 %) otettiin kantaa selvitysten tai vaikutusten arvioinnin toteutumiseen yleiskaavaehdotuksessa. Näistä 189 muistutuksen kanta selvitys- ja valmistelutyötä kohtaan oli kriittinen. Kahdessa muistutuksessa todettiin, että yleiskaavaehdotus perustuu onnistuneesti laajaan taustatutkimukseen ja selvitystyöhön.

Teemoittain eniten (55 kpl) muistutuksissa kritisoitiin kaupunkibulevardien valmistelua. Muistuttajat kokivat, että kaupunkibulevardien talous-, liikenne- ja ympäristövaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi. Huolet koskivat esimerkiksi ilmanlaatu- ja meluhaittoja, liikenneturvallisuutta, eri liikennemuotojen ja erityisesti yksityisautoilun sujuvuutta, Suomen sääolosuhteiden vaikutusta sekä kustannusarvioita. Lisäksi kritisoitiin, että bulevardeja ollaan toteuttamassa samanlaisena ratkaisuna kaikille alueille ilman kunkin alueen ominaispiirteiden huomioimista. Monessa muistutuksessa todettiin, että kaupunkibulevardit tulisi merkitä kaavaan selvitysalueina.

Toiseksi eniten (48 kpl) muistutuksissa kritisoitiin Malmin lentokentän rakentamiseen liittyviä selvityksiä. Muistutuksissa huomautettiin, että kaupunki ei ole valmistelutyössään osoittanut vaihtoehtoisia paikkoja lentokentän eri toimijoille. Osassa muistutuksista esitettiin, ettei Malmin lentokentän potentiaalia elinkeinoelämän ja innovaatioiden kannalta ole tutkittu riittävästi. Lisäksi oltiin huolissaan riittämättömistä luonto- ja kulttuurialueselvityksistä sekä lentokenttäalueen maaperästä, joka ei muistuttajien mukaan sovellu rakentamiseen ilman mittavia lisäkustannuksia. Niin ikään Malmin lentokenttää vaadittiin selvitysalueeksi yleiskaavassa.

Lauttasaaren eteläpuolella sijaitsevaa Melkin saarta koskevia selvityksiä kritisoitiin 25 muistutuksessa. Pääasiallisesti puutteeksi koettiin saarelle kohdennettujen liikennejärjestelyjen tarkastelun puuttuminen. Kymmenessä muistutuksessa huomautettiin Tuomarinkylään liittyvien selvitysten olevan riittämättömiä. Erityisesti huolta herättivät hevos- ja koirakeskusta palvelevan liikenteen järjestelyt sekä mahdolliset turvallisuusriskit eläinten, lisääntyvän liikenteen ja ihmismäärän yhteensovittamisesta. Sekä Melkille että Tuomarinkylän alueelle vaadittiin selvitysalue-kaavamerkintää. Muita alueellisia selvityksiä kaivattiin esimerkiksi maantäyttöihin liittyen Lauttasaarella, epäedullisen maaperän tutkimiseen Katajanokalla, sekä arkeologisiin tutkimuksiin Munkkiniemen virkistysmetsässä.

Osassa muistutuksista kaivattiin yleisesti laajempia viherympäristön vaikutusten arviointeja. Muun muassa lähiluonnon tuottamia terveyshyötyjä, luontoarvoja sekä yleiskaavan vaikutuksia luonnon virkistyskäyttöön ja ekologisen verkostoon ei koettu olevan tarpeeksi selvitetty. Muutamissa muistutuksissa korostettiin inhimillisten virkistysarvojen tarkastelun tarpeellisuutta tuottavuuslukujen sijaan. Lisäksi otettiin kantaa yleiskaavaehdotuksen sosioekonomisten vaikutusten puutteelliseen arviointiin koko Helsingin tasolla.

Joitakin yleiskaavaehdotuksessa käytettyjä perusteluja pidettiin muistutuksissa katteettomina. Tällaisia olivat muun muassa kaavassa käytetty väestöennuste, kadunvarsipalvelujen ja kauppakeskusten kannattavuuden kasvu, turismiin vetoaminen sekä pyöräilyn ja katukahvilakulttuurin yleistymisen. Muistuttajat kokivat väitteet epärealistisina muun muassa Suomen sääolosuhteista ja tulevaisuuden teknologian kehityksestä johtuen.

6. Alueellinen tarkastelu

Suurin osa muistutuksista (n. 1100 kpl) käsitteli vain jotakin tiettyä kaupunginosaa Helsingissä. Lopuissa käsiteltiin monia alueita, koko Helsinkiä tai useamman kaupunginosan kattavaa kokonaisuutta, kuten Keskuspuistoa. Tässä alueellisessa tarkastelussa keskitytään kohteisiin, jotka ovat aiheuttaneet eniten keskustelua ja jotka nousivat muistutuksissa useimmin esille. On kuitenkin tärkeää muistaa, että myös kaikki muut alueet tulee ottaa tasavertaisesti huomioon kaavan valmistelussa ja päätöksenteossa.

Tässä osiossa tuodaan esille alueiden pääasiallinen sisältö tiivistetyssä muodossa. Tavoitteena on samalla selvittää, kuinka kaupungin raportti vastaa muistutusten sisältöä ja katsoa, miten kaupunki on vastannut muistutuksissa esitettyihin huoliin.

Yleisesti voidaan sanoa, että kaupungin vuorovaikutusraportissa referoidaan muistutusten sisältöä pääosin kattavasti. Joidenkin alueiden osalta aineistossa esiintyvien näkemysten kuvaus jää kuitenkin puutteelliseksi eikä kaikkiin esitettyihin huoliin tai kysymyksiin ole otettu kantaa asianmukaisella riittävyydellä. Tässä raportissa keskitytään siten aineistossa nousseisiin tärkeimpiin epäkohtiin, eikä muistutusten täysivaltaista referoimista koettu tarpeelliseksi.

6.1. Tuomarinkylä

“Helsingissä ei ole paikkaa, jossa voi harrastaa koirien ja hevosten kanssa yhtä upeasti kuin Tuomarinkartanon mailla.”

Yhteensä 580 muistutuksessa otettiin kantaa Tuomarinkylää koskeviin suunnitelmiin. Näistä valtaosa oli yksityishenkilöitä. Lisäksi 21 yhdistystä, 3 asunto-osakeyhtiötä, 5 yritystä ja yksi ryhmä (Pro Tuomarinkylä) jättivät Tuomarinkylää koskevan muistutuksen. Osoitetietonsa antaneista yksityishenkilöistä 42 prosenttia oli Helsingistä ja loput pääkaupunkiseudulta ja muualta Suomesta. Ulkopaikkakuntalaisten suuri määrä

selittyneen sillä, että Tuomarinkylän vinttikoirakeskusta käyttävät alan harrastajat ympäri Suomen. Yleiskaavaehdotuksessa esitetään, että Tuomarinkylä muutetaan osin asuntovaltaiseksi alueeksi ja Jokeri 2 -reitti linjataan Tuomarinkartanon alueen halki. Pitkällä aikavälillä vinttikoirakeskukselle osoitettaisiin uusi paikka pohjoisemmasta.

Yli 90 prosentissa Tuomarinkylää koskevista muistutuksista otettiin kantaa koira- ja hevosharrastustoimintojen säilymiseen. Yhtä muistutusta lukuun ottamatta harrastusalueiden rakennussuunnitelmia vastustettiin. Erityisesti koirakeskuksen säilymistä puolustettiin (Liite 2). Harrastuskeskusten haluttiin säilyvän kaikkine toimintaedellytyksineen, kuten tarvittavine maastoineen ja parkkipaikkoineen. Harrastuskeskukset nähtiin merkittävinä lajien harrastamisen ja toiminnan kannalta. Erityisesti vinttikoirakeskusta pidettiin korvaamattomana paikkana sekä Suomen tasolla että kansainvälisesti. Harrastuskeskusten säilyttämistä perusteltiin myös harrastuksiin liittyvillä virkistys- ja hyvinvointiarvoilla sekä muun muassa saavutettavuudella ja erilaisilla tasa-arvonäkemyksillä.

Muistutuksissa oltiin huolissaan rakentamisen vaikutuksesta Tuomarinkylän liikenteen sujuvuuteen. Joissakin muistutuksissa huomautettiin, että ratsastus- ja koiratoimijat varusteineen tarvitsevat riittävästi ajoväyliä ja pysäköintipaikkoja, varsinkin tapahtumien aikana. Kaupunki esittää pysäköintijärjestelystä eriävän mielipiteen: *“Hyvien liikenneyhteyksien tuntumaan sijoittuvien, hyvin rakennettavaksi soveltuvien alueiden varaamista maantasoiksi tilapäispysäköintialueiksi ei kuitenkaan voida pitää mielekkäänä, vaan jatkosuunnittelussa tulee löytää tiivistyvän kaupungin tarpeisiin paremmin soveltuva ratkaisu.”* Osassa muistutuksista lisäksi koettiin, ettei liikennejärjestelystä harrastustoiminnan edellytyksille ole tehty riittävästi selvityksiä.

Lisääntyvän liikenteen ja asukasmäärän koettiin myös joissakin muistutuksissa heikentävän alueen turvallisuutta. Joidenkin muistuttajien mukaan ihmisten ja eläinten yhteensovittaminen yhä pienemmällä alueella lähellä liikenneväyliä saattaa synnyttää vaaratilanteita. Lisäksi ratsastusreitistön supistaminen koettiin uhaksi esimerkiksi hevosten arvaamattoman käyttäytymisen vuoksi. Kaupungin mukaan reitistö on kuitenkin mahdollista säilyttää rakentamisesta huolimatta vaihtelevana ja monipuolisena. Turvallisuuteen kaupunki vastaa toteamalla, että näkökulma selvitetään tarkemmassa suunnittelussa.

Osassa muistutuksista esitettiin, että yleiskaavaehdotus heikentää tasa-arvon toteutumista kaupungissa: *“Vähintä mitä tasa-arvoisten harrastusmahdollisuuksien eteen voidaan tehdä, on Tuomarinkylän vinttikoiraja ratsastuskeskuksen säilyttäminen nykyisessä käytössä.”* Muistutuksissa esimerkiksi kysyttiin, miksi golfharrastusta ja jäähallien rakentamista tuetaan, mutta koira- ja hevosharrastusten toimintaedellytyksiä heikennetään. Naisvaltaisten harrastusten säilyttämistä nykyisessä laajuudessaan perusteltiin sukupuolten välisellä tasa-arvolla yhteensä 38 muistutuksessa.

Osassa muistutuksista uutta vinttikoirakeskuksen sijoituspaikkaa ajoväylän vieressä pidettiin kelvottomana esimerkiksi melun sekä liikennehaasteiden takia. Jotkut muistuttajat näkivät siirtämisen koirakeskuksen toiminnan lopettamisena, sillä keskuksen uudelleenrakentaminen vaatisi varoja: *“Soveliaan sijoituspaikan lisäksi avoimena on, miten koirakeskuksen puitteiden uudelleen rakentaminen rahoitettaisiin.”* Nykyinen koirakeskus on rakennettu pitkälti talkootyövoimin, eikä kaupunki ole sitoutunut rahoittamaan uuden keskuksen rakentamista. Muistutuksissa siten ihmeteltiin, miksi elinvoimainen ja toimiva harrastuskeskus täytyy edes siirtää. Kaupungin raportissa ei vastata suoraan uuden sijoituspaikan sopivuutta koskevaan kritiikkiin.

Harrastustoiminnan lisäksi luonnon virkistyskäyttö oli keskeinen Tuomarinkylän säilyttämisen puolesta esitetty peruste. Virkistyskäyttöön, kuten ulkoiluun tai luonnosta nauttimiseen, viitattiin vajaassa 200 muistutuksessa. Lisäksi noin kolmanneksessa Tuomarinkylää koskevista muistutuksista tuotiin esille alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot. Kulttuurihistoriallisesti tärkeiksi koettiin muun muassa Tuomarinkartanon pellot, kartanorakennus sekä alueen kuuluminen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Eräässä muistutuksessa ihmeteltiin, miten Tuomarinkartanon alue voi rakentamisen jälkeen säilyttää kulttuurihistorialliset arvonsa: *”Yleiskaavaehdotuksen toteutuessa kartanonmäki jäisi kummajaiseksi hyvin tehokkaasti rakennetun kerrostalokeskittymän kylkeen.”* Muistuttajien huoleen kaupunki vastaa siten, että keskeisimmät arvot voidaan säilyttää ratkaisulla, joka edellyttää eri toimintojen yhteensovittamista tarkemmassa suunnittelussa.

Osassa muistutuksista perusteltiin alueen säilyttämistä luontoarvoilla: *”Peltoalue [Uusipelto] itsessään on arvokas linnustoalue ja samoin peltoa reunustavat metsät, Lystikukkula ja Siliuksenmäki. Lystikukkula on myös arvokas lepakkoalue. Näiden metsäisten mäkien silhuetti ja ehjät metsänreunat luovat luonnollisen taustan Tuomarinkylän kartanoalueelle.”* Joissakin muistutuksissa huomautettiin rakentamisen heikentävän virkistysarvojen lisäksi alueen ekologisia arvoja: *”Siliuksenmäen rakentaminen pirstoisi ekologisesti yhtenäisen luonnonalueen, jossa nyt on virkistyskäytön kannalta merkittävät ratsastus- ja kevyen liikenteen reitit.”*

Kaupunki perustelee alueen täydennysrakentamista muun muassa sillä, että *”uusi asuntovaltainen alue vahvistaa Helsinkiä raideliikenteen verkostokaupunkina sijoituessaan tulevaisuudessa hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle, Raide-Jokeri 2:n varrelle.”* Muistutuksissa kuitenkin esitettiin huoli Raide-Jokeri 2:n linjauksesta Tuomarinkartanon peltöjen halki. Osassa muistutuksista ehdotettiin vaihtoehtoista reittiä raidelinjalle Vanhan Tuusulantien varteen. Kaupungin vastauksen mukaan raidevaraus on vasta ohjeellinen, ja että Jokeri 2-reitin vaihtoehtoista linjausta harkitaan jatkosuunnittelussa.

Yleiskaavaehdotus ei joidenkin muistuttajien mukaan noudata voimassa olevan asemakaavan reunaehdoja, jotka kirjattiin kaupunginhallituksen päätökseen vuonna 2012. Kirjauksessa muun muassa edellytettiin, että rakentamisen yhteydessä tulee turvata ratsastus- ja koiratoiminnan jatkuminen, kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen sekä alueen asema osana Helsinki-puistoa. Muistutuksissa esitettiin, että alueen yrittäjät ovat luottaneet tähän päätökseen tehdessään investointeja, jolloin yrittäjien oikeusturvan katsotaan nykyisessä ehdotuksessa vaarantuneen.

Erityisesti järjestöjen jättämissä muistutuksissa nousi esiin kaupungin ja osallisten välisen vuorovaikutuksen puutteellisuus suunnitteluprosessissa. Muistuttajat huomauttivat, että alueella toimivien intressiryhmien näkemyksiä ei Tuomarinkylää koskevissa suunnitelmissa ole huomioitu. Pro Tuomarinkylä -liikkeen mukaan kaupungille toimitetut mielipiteet ja virkamiesten tapaamiset on päätöksenteossa sivuutettu. Vuorovaikutusraportissa kaupunki mainitsee toteutuneet tapaamiset sekä esittää, että yhteistyön jatkamista harrastusjärjestöjen kanssa on pohdittu yleiskaavan mukaisen rakentamisen ja harrastustoimintojen yhteensovittamiseksi.

Tuomarinkylän osalta kaupungin raportti referoi muistutusten sisältöä pääosin kattavasti. Kaupunki vastaa joihinkin muistutuksissa esitetyistä ajatuksista, mutta usein huoliin viitataan jatkosuunnittelussa tehtävillä ratkaisuilla. Muistutuksissa koettiin, ettei yleiskaavan asettamien lähtökohtien pohjalta ole mahdollista turvata harrastustoiminnan jatkumista, ja että keskeiset ratkaisut tulisi tehdä jo yleiskaavavaiheessa.

6.2. Malmi

“Malmin lentoasema on historiallisesti ja arkkitehtonisesti arvokas kokonaisuus, jonka suurin arvo on siinä, että se toimii edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Kenttä on merkittävä kaupunkitila, osa Helsingin identiteettiä ja kulttuurimatkailukohde.”

Lähes kaikki Malmia koskevat muistutukset liittyivät Malmin lentokenttään. Lentokenttää koskevia muistutuksia oli yhteensä 248 kappaletta, ja muita Malmin kaupunginosaan liittyviä muistutuksia oli 25. Ne koskivat pääosin Savelanpuistoa ja Pihlajamäen viheralueita. Tämä osio keskittyy Malmin lentokenttää käsitteleviin muistutuksiin. Niistä 230 oli yksityishenkilöiden jättämiä. Lisäksi 11 yhdistystä, kolme yritystä ja kolme asunto-osaakeyhtiötä sekä yksi ryhmä jättivät Malmin lentokenttää käsittelevän muistutuksen.

Muistutusten pääasiallinen viesti oli rakentamisvarausten poistaminen lentotoimintaan tarvittavalta alueelta sekä lentokentän säilyttäminen lentotoiminnassa. Tätä esitettiin valtaosassa (193 kpl) Malmin kenttää koskevista muistutuksista. Yleiskaavaehdotuksessa Malmin lentokenttä on osoitettu taajama-alueeksi, ja alue on yksi suurimmista uusista kaavavarauksista.

Lentokentän säilyttämistä perusteltiin pääosin lentotoiminnalla ja sen merkityksellä sekä kaupungin että koko maan lentotoimintojen kannalta. Todettiin, että Malmin lentokenttä on Suomen toiseksi vilkkain lentoasema, jolla on suuri merkitys harrasteilmailun, liikelentojen, työpaikkojen, pelastustoimen ja lennonopetuksen näkökulmasta. Alueen keskeinen sijainti nähtiin lentokentän etuna. Muistutuksissa tuotiin myös esille, ettei korvaavaa paikkaa ole löydetty ja katsottiin, että on tärkeää, että pääkaupungissa on yksi varalentokenttä. Lentoliikenteen katsottiin olevan kasvava liikkumismuoto tulevaisuudessa. Tähän liittyen joissakin muistutuksissa peräänkuulutettiin lentoteknologian kehittymisen parempaa huomioimista yleiskaavassa. Lentokentällä katsottiin kokonaisuudessaan olevan paljon potentiaalia, jota ei ole voitu kehittää lentokentän epävarman tulevaisuuden ja rakennuskieltojen vuoksi. Alueella nähtiin olevan kehittymismahdollisuuksia erityisesti innovatiivisen elinkeinoelämän ja yritysten toimintakeskuksena sekä virkistys- ja kulttuurihistorian kannalta. Osassa muistutuksista todettiin, ettei Malmin mahdollisuuksia ole täysimääräisesti huomioitu: *“Potentiaali, jota Malmin innovatiivinen ja rohkea käyttäminen tarjoaa, on nähdäkseni kokonaan selvittämättä.”*

Noin 190 muistutuksessa tuotiin esille lentokentän kulttuurihistoriallisia arvoja. Monessa muistutuksessa huomautettiin muun muassa lentokentän valinnasta kulttuuriperintöorganisaation Europa Nostran ja Euroopan investointipankin instituutin uhanalaisten kulttuuriperintökohteiden listalle. Lentokentän rakentamisen katsottiin olevan ristiriidassa myös lentokentän valtakunnallisesti tärkeän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) statuksen kanssa. Osassa muistutuksista todettiin myös, että kenttä on arvokas nimenomaan edelleen toiminnassa olevana: *“Malmin lentoasema on historiallisesti ja arkkitehtonisesti arvokas kokonaisuus, jonka suurin arvo on siinä, että se palvelee edelleen erinomaisesti alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan.”* Kentän kulttuurihistoriallisten arvojen huomioimiseen kaupunki vastaa viittaamalla kaavarungon valmisteluun.

Malmin lentokentän säilymistä perusteltiin myös luonnon virkistyskäytön näkökulmasta. Muistutuksissa painotettiin, että lentokenttä ja sitä ympäröivät viheralueet ovat ainoat laajat virkistysalueet Koillis-Helsingissä. Virkistyskäytön käyttöastetta kuvattiin korkeaksi ja mahdollisuuksia ulkoiluun ja luontoharrastuksiin monipuolisina. Lentokentästä puhuttiin myös ainutlaatuisena avoimena maisemana: *“Malmin lentokenttä on meidän henkireikämme ja meidän merenrantamme.”* Kaupungin vuorovaikutusraportissa näkemyksiin vastataan viittaamalla Malmin alueelle tehtyyn kaavarunkoon ja toteamalla että: *“Osa nykyistä kenttää ympäröivistä metsäisistä alueista on osoitettu kaavarungossa virkistysalueena säilytettäväksi.”* On huomionarvoista, että lentokentän alueen säilyttämistä nimenomaan viheralueena toivottiin 64 muistutuksessa (Liite 2). Tässä mielessä kaupungin vastaus muistuttajien huoleen jää pintapuoliseksi.

Neljä muistuttajaa kannatti lentokentän ottamista rakennuskäyttöön. Lisäksi reilu 20 lentokentän säilymistä kannattavista oli valmis hyväksymään alueen osittaisen rakentamisen, mikäli lentotoiminta kuitenkin samalla säilyisi: *“Lentokenttäaluetta pystytään kehittämään sillä tavalla, että sekä lentokenttä että asuintaloja pystytään alueelle sijoittamaan.”* Joissakin muistutuksissa tuotiin esille mahdollisuus toisen kiitotien rakentamiseen lentotoiminnan silti jatkuessa. Osassa myös kritisoitiin sitä, ettei kaupunki ole selvittänyt vaihtoehtoisia, lentotoiminnan ja rakentamisen yhteensovittamisen ratkaisuja. Kaupungin raportissa näkemykseen vastataan toteamalla, että toisen kiitoradan säilyttämistä on selvitetty jo vuonna 2001.

Yksi keskeinen asia, jota muistutuksissa kritisoitiin, oli Malmin lentokenttää koskevan vuorovaikutuksen ja vaikutusmahdollisuuksien toteutuminen. Muistutuksissa katsottiin, että: *“Vahva kansalaismielipide tukee lentokentän säilyttämistä”* ja ettei kaupunkilaisten mielipidettä asiassa ole kuunneltu. Kansalaisadressin ja Suomen suurimman kuntalaisaloitteen sivuuttamista pidettiin merkinä kansalaisdemokratian toimimattomuudesta. Kaupungin raportissa tuodaan esille adressin olemassaolo, mutta ei vastata muistuttajien huoleen mielipiteiden sivuuttamisesta.

Lentokentän säilyttämistä perusteltiin myös monella muulla argumentilla, kuten maaperän soveltumattomuudella sekä selvitysten riittämättömyydellä. Muistutuksissa tuotiin esille myös alueen luontoarvoja, kuten uhanalaista ja harvinaista lajistoa. MaTaPuPu Birding Society -yhdistyksen mukaan nimenomaan eri luontotyyppien kokonaisuus on luontoarvojen kannalta tärkeää: *“Lentokentän avoin niittyalue ja sitä ympäröivät metsäalueet, erityisesti Tattarisuon metsä, muodostavat yhtenäisen luontokokonaisuuden, jonka osat ovat toisistaan riippuvaisia.”* Kaupunki vastaa luontoarvojen turvaamiseen toteamalla, että arvot otetaan huomioon asemakaavoituksessa.

6.3. Vartiosaari

"Jokainen, joka on käynyt Vartiosaaressa, ymmärtää luonnon ja kulttuurihistoriallisen aarteen merkityksen. Tuskin missään on näin upeaa lähes koskematonta paratiisia."

Vartiosaaren otettiin kantaa yhteensä 51 muistutuksessa. Muistutusten jättäjistä 36 oli yksityishenkilöitä, 11 yhdistyksiä, 3 ryhmiä sekä yksi yritys. Vartiosaaren on uuden yleiskaavan mukaan suunnitteilla saaristossa kulkeva pikaraitiotie sekä sen varrelle asuinrakentamista. Käynnissä on samaan aikaan Vartiosaaren osayleiskaava.

Yhtä muistutusta lukuun ottamatta kaikissa Vartiosaarta koskeneissa muistutuksissa vastustettiin alueelle suunniteltua asuinrakentamista sekä pikaraitiotielinjausta. Yleisin muistutusten jättäjien huoli oli Vartiosaaren luonto-, virkistys- ja kulttuuriarvojen menettäminen. Muistuttajien mukaan Vartiosaaren arvo perustuu nimenomaan erilaisten arvojen yhdistymiseen alueella: *"Vartiosaari on kaupunkilaisille tärkeä henkireikä, jossa luonto, saaristomaisema ja huvilakulttuuri hienosti yhdistyvät"*.

Vartiosaaren säilyttämistä rakentamattomana perusteltiin muistutuksissa ennen kaikkea saaren virkistys- ja luontoarvoilla. Saarta pidettiin kaupunkilaisten tärkeänä merellisenä ulkoilukohteena sekä lajistoltaan arvokkaana luonnonympäristönä. Vartiosaari nimettiin tärkeäksi lepakoalueeksi, jonka rakentaminen katkaisisi oleellisesti itäisen saariston ekologisen vihervyöhykkeen. Metsävaltainen rakentamaton saari nähtiin jo sellaisenaan itseisarvona Helsingissä.

Muistutuksissa korostui Vartiosaaren ainutlaatuisuus myös kulttuurihistoriallisten arvojen muodossa. Muistutuksissa viitattiin pääosin saaren rantavyöhykkeiden huvilarakennuksiin. Saaren kulttuurihistoriallisen luonteen säilyttämisessä vedottiin sekä valtakunnallisiin RKY-merkintöihin että museoviraston suojeluesitykseen. Lisäksi huvilarakennusten osalta suunnitelman koettiin rikkovan rakennusperintölakia. Kaupunki vastasi vetoomuksiin toteamalla, että kulttuuriperinnön arvot ovat sovitettavissa yhteen rakentamisen kanssa tarkemmassa suunnitteluvaiheessa. Lisäksi kaupungin mukaan muun muassa kulttuuriympäristöä ja luontoalueita koskevat selvitykset on tehty käynnissä olevan Vartiosaaren osayleiskaavan yhteydessä, joten koko kaupunkia koskevan yleispiirteisemmän yleiskaavan osalta selvitykset ovat riittävän kattavat.

Vaikka muistutuksissa pääosin vastustettiin Vartiosaaren rakentamista, muistuttajat eivät toivoneet kohteen museoimista kaupunkilaisten käytön ulottumattomiin. Osassa muistutuksista toiveena oli päinvastoin saaren ottaminen laajempaan virkistyskäyttöön esimerkiksi saavutettavuutta parantamalla: *”Mielestäni Vartiosaari tulisi jättää rakentamatta. Se sopisi täydellisesti Itä-Helsingin ’Seurasaareksi’. Kevyen liikenteen silta/sitoja sinne, ja joku pururata ympäri.”* Muistutuksissa ehdotettiin lauttaliikenneyhteyksien parantamista, mutta myös esimerkiksi kevyenliikenteen sillan rakentamista. Kaupungin raportissa ei kuitenkaan oteta kantaa muistutuksissa esiin nousseisiin ehdotuksiin.

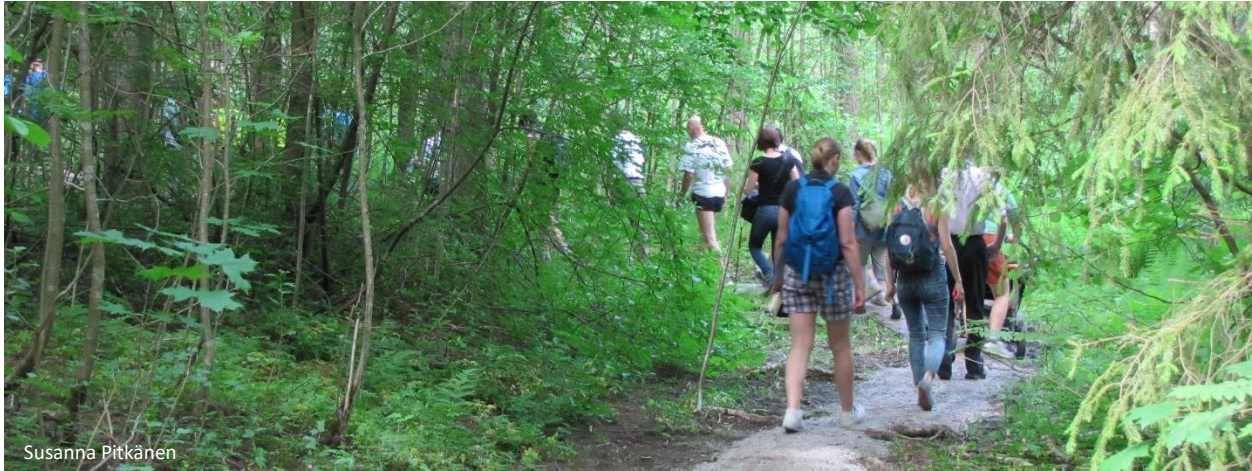
Joissakin muistutuksissa tuotiin esille Vartiosaaren ja koko itäisen saaristovyöhykkeen merkitys Helsingin imagolle merellisenä pääkaupunkina, ja saarella nähtiin potentiaalia myös Helsingin kehittyvälle matkailulle: *”Kun kävin viimeksi saarella elokuussa, törmäsin muutamaan ulkomaalaiseen turistiin, joille saari tuntui olevan melkoinen elämys.”* Matkailuelinkeinon näkökulmasta kaupunki nostaa esiin saaristoraitiotien maisemallisen merkityksen. Osassa muistutuksissa kuitenkin huomautetaan, että suuret joukkoliikennesillat nimenomaan heikentäisivät merellisen saaristoalueen virkistys- ja maisema-arvoja.

Kaupungin vuorovaikutusraportin mukaan *”Huomattavaa on, että muistutuksissa löytyy myös Vartiosaaren rakentamista puoltavia kannanottoja”*. Raportissa ei kuitenkaan riittävästi eritellä, minkälaista rakentamista muistutuksissa tarkoitetaan. Muistutuksista yhdessä kannatettiin kaavan mukaista asuinrakentamista, kun taas niissä muutamassa muistutuksessa, joissa rakentamista ehdotettiin, oli kyse pienimuotoisen rakentamisen sallimisesta tukemaan alueen virkistyskäyttötoimintoja. Tällaisia olivat esimerkiksi kahvilan ja kuivakäymälöiden rakentaminen. Tässä suhteessa kaupungin raportti ei anna oikean suuntaista kuvaa rakentamista kannattavien lukumäärästä.

Osassa muistutuksista esitettiin, että yleiskaava on Vartiosaaren osalta voimassa oleva maakuntakaava. Kaupungin raportissa viitataan tässä yhteydessä kaupungin vastineeseen koskien ELY-keskuksen ja Uudenmaanliiton lausuntoja. Vastineessaan kaupunki toteaa, ettei rakentamisella heikennetä alueen valtakunnallisia tai maakunnallisia arvoja. Kaupunki katsoo, että yleiskaavan tavoitteet noudattavat maakunnallisia ja seudullisia tavoitteita, ja että kyse on ennemminkin maakuntakaavan tulkinnasta ja täsmentymisestä. Vartiosaaren rakentamista perustellaan myös valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla, jotka velvoittavat erityisesti Helsingin seudulla. Tämä on kaupungin mukaan yksi syy, miksi varsinkin raideliikenteeseen tukeutuvaa yhdyskuntarakennetta on edistettävä. Lisäksi kaupunki katsoo, että maakuntakaavat näyttäytyvät joiltain osin liian tarkkarajaisesti laadittuina ohjatakseen kaupungin pitkälle ulottuvaa visiota, jollaiseksi yleiskaava on tarkoitettu.

Kaupungin mukaan Vartiosaaren rakentaminen edistää osaltaan Helsingin kehitystä kohti kestäväää ja raideliikenteeseen tukeutuvaa kaupunkirakennetta. Vartiosaaren saavutettavuus ja samalla virkistyskäytön mahdollisuudet todetaan paranevan uuden saaristoraitiotien myötä. Lisäksi raitiotie esitetään maisemallisesti laadukkaaksi joukkoliikenneyhteydeksi Vuosaaresta keskustaan. Kaupungin mukaan raidehankkeen kannattavuus selvitetään kuitenkin vasta tarkemmassa suunnittelussa.

6.4. Keskuspuisto

“Keskuspuisto on koko Helsingin keuhkot, jossa kaupunkilaiset voivat ulkoilla ja harrastaa liikuntaa ympäri vuoden.”

Keskuspuistoon otettiin kantaa 76 muistutuksessa. Muistuttajista 55 oli yksityishenkilöitä, 17 yhdistystä, kolme asunto-osakeyhtiötä ja yksi ryhmä. Yhdistysten osuus oli muihin muistutusalueisiin verrattuna poikkeuksellisen suuri. Sen lisäksi, että Keskuspuistoon viitattiin muistutuksissa suoraan, joissakin muistutuksissa puhuttiin Keskuspuiston osa-alueista, kuten Maunulan ja Metsälän metsistä. Yhteensä voidaan sanoa, että noin 80 muistutuksessa otettiin kantaa Keskuspuistoon tai siihen liittyviin metsäalueisiin.

Keskeinen huoli Keskuspuistoa koskevissa muistutuksissa oli puiston reuna-alueiden rakentaminen. Yleiskaavaehdotuksessa Hämeenlinnanväylä on suunniteltu muutettavan kaupunkibulevardiksi, jonka varteen sijoittuisi tiiviisti rakennettuja, kantakaupunkimaisia asuinkortteleita palveluineen ja työpaikkoineen. Rakentaminen levittyisi Keskuspuistoon, mikä muistutuksissa koettiin tarpeettomaksi ratkaisuksi bulevardisoinnin kannalta. Keskuspuiston kaventamisen katsottiin heikentävän alueen virkistys- ja luontoarvoja, ja muistutuksissa vaadittiin rakentamisvarausten poistamista. Joissakin muistutuksissa ehdotettiin, että kaupunkibulevardi voisi alkaa vasta Vihdintien kohdalta, jolloin luontoarvot tulisivat paremmin turvatuiksi. Huomattavaa on, että monessa muistutuksessa ei vastustettu itse bulevardisointia, vaan siitä johtuvan rakentamisen levittäytymistä Keskuspuiston alueelle.

Kaupunki perustelee Keskuspuistoon rakentamista bulevardisointiin liittyvillä investoinneilla sekä meluhaittojen vähentymisellä. Alue on kaupungin mukaan osaksi liikennerampeja ja nykyistä liikennealuetta. Erityisesti pikaraitiotielinjan mittavat investoinnit vaativat kaupungin mukaan riittävää asukasmäärää ja rakentamista. Melun osalta kaupunki esittää, että Keskuspuiston tilanne paranee bulevardisoinnin myötä. Joissakin muistutuksissa tuotiin esille ajatuksia, joiden mukaan kaupunki kaunistelee Keskuspuiston ”kehittämistä” sekä vähättelee puiston kaventamisen suuruutta. Muistutusten joukossa oli myös muutama, joissa oltiin valmiita sallimaan kapea rakentaminen Keskuspuiston laiduille.

Keskuspuiston asema yhtenä Helsingin arvokkaimmista viher- ja ulkoilualueista välittyi muistutuksista. Muihin Helsingin viheralueisiin verrattuna Keskuspuistolla koettiin olevan ainutlaatuinen status kaupunkilaisten keskuudessa: *”Se [Keskuspuisto] on myös harvoja luontoalueita meren lisäksi, josta on tullut osa monien helsinkiläisten identiteettiä.”* Joidenkin muistuttajien mukaan Helsingin kaupunki ei tunnusta Keskuspuiston arvoa sen ansaitsemalla tavalla: *”Keskuspuistoa on suojeltava rakentamiselta (kuten muissakin suurkaupungeissa keskuspuistoja on suojeltu, esim. New York, Lontoo). Kaadettua metsää ei saada enää takaisin, kun tullaan katumapäälle. Lapsillammekin on oikeus metsään ja luontoon, myös tulevaisuudessa.”* Suojelemisen keinona esitettiin esimerkiksi pysyvien ja tarkkojen rajojen määrittelemistä Keskuspuistolle.

Monissa muistutuksissa viitattiin Keskuspuiston korkeaan käyttöasteeseen: *”Kesäisin on juoksijaa, kävelijää, pyöräilijää, ratsastajaa ja talvella hiihtäjää, kävelijää, juoksijaa, pyöräilijää ja ratsastajaa. Ikähaitari 0–80 v.”* Muistutuksissa korostui myös Keskuspuiston hyvä saavutettavuus ja merkitys laajana metsäisenä alueena kaupungin sisällä. Keskuspuiston tarjoamat hyvinvointihyödyt koettiin merkittäviksi: *”Koko Keskuspuiston merkitys helsinkiläisille viihtyvyyden ja terveellisuuden kannalta on mittaamaton.”*

Virkistyskäytön näkökulmasta kaupunki perustelee Keskuspuiston reunojen rakentamista Helsingin yliopiston, Aalto yliopiston ja Helsingin kaupungin teettämällä liikkumisselvityksellä, jonka mukaan Keskuspuiston aktiivisimmin käytetyt reitit sijoittuvat puiston keskiosiin. Muistutuksissa nousi esiin kuitenkin jo nyt huoli Keskuspuiston suuresta käyttöpaineesta, etenkin, kun Helsingin asukasmäärän oletetaan kasvavan tulevaisuudessa: *”Jo nyt meinaa olla ahdasta, kun kaikki joutuvat olemaan samojen teiden ja polkujen varassa.”* Muistuttajat olivat huolissaan lisääntyvästä kulutuksesta sekä viheralueen riittävydestä virkistysmielessä. Laajemman virkistysalueen turvaamiseksi Keskuspuiston rakentamisaluetta supistettiin jonkin verran lautakuntakäsittelyssä Pirkkolan kohdalla.

Kaupungin raportin mukaan Keskuspuiston asema tärkeänä ulkoilualueena ja ekologisena yhteytenä on jo vuosikymmeniä ollut suunnittelussa vahva, ja Keskuspuiston yhtenäisyys on turvattu aiemmissa kaavoissa. Raportissa esitetään, että Keskuspuiston keskeisimmät virkistys- ja luontoarvot sekä yhtenäisyys on mahdollista säilyttää hyvällä suunnittelulla. Ekologista yhteyttä suojellakseen kaupunki on tarkistettua yleiskaavaehdotusta koskevassa käsittelyssä pienentänyt asuntovaltaista aluetta A1 kahdeksan ruutua Metsäläntien pohjoispuolelta.

6.5. Lauttasaari

”Lauttasaarelaiset haluavat säilyttää saaren erityispiirteet, mm. luonnontilaiset rannat, joiden varrella kaikki kaupunkilaiset pääsevät nauttimaan merestä, täytettyjen ja täyteenrakennettujen, kivettyjen rantakatujen sijaan.”

Lauttasaarta koskevia muistutuksia oli yhteensä 131 kappaletta. Muistutusten jättäjistä 101 oli yksityishenkilöitä, 19 asunto-osakeyhtiötä, 10 yhdistystä ja yksi ryhmä. Lauttasaarella keskeisimmäksi huolenaiheeksi nousivat kaupunginosan viher- ja merialueille kohdistetut rakentamissuunnitelmat, asuinalueiden tiivistäminen sekä Länsiväylälle suunniteltu kaupunkibulevardi. Yleiskaavaehdotuksessa Lauttasaari on osoitettu suurelta osin kantakaupunki -merkinnällä.

Muistutusten keskeinen viesti oli viher- ja ranta-alueiden jättäminen rakentamisen ulkopuolelle. Yhteensä noin 300 mainintaa koski säilytettäväksi toivottuja viheralueita Lauttasaarella (Liite 2). Muistutuksista välittyi vaatimus erityisesti Lauttasaaren pohjois- ja koillisosien viheralueiden ja rantojen säilyttämisestä. Myös Myllykallion ja Länsiulapanniemen viheryhteyden säilyttämistä koskemattomana metsäalueena esitettiin. Useissa muistutuksissa toivottiin viheralueiden, viheryhteyksien sekä rantaviivan selvää merkitsemistä kaavakartalle. Lisäksi vaadittiin rakentamispikseleiden poistamista merialueen päältä, jotta yleiskaavan mukaisia merentäyttöjä ei voitaisi toteuttaa. Nykyiset merkinnät aiheuttivat muistuttajissa epävarmuutta ja huolestuneisuutta viher- ja merialueiden säilymisestä jatkosuunnittelussa.

Kaupungin mukaan yleiskaavakartalta on lautakuntakäsittelyssä muutettu muutamia ruutuja takaisin viher- tai vesialueeksi. Kaavakartalle on muistutusten johdosta lisäksi lisätty itä-länsisuuntainen viheryhteys Kotkavuoren kohdalle. Muiden ehdotettujen viheryhteyksien kaupunki toteaa olevan ”liian tarkkoja muun Helsingin viheryhteyksiin nähden” ja huomauttaa, että tarkempi merkintä Lauttasaaren viheryhteyksistä johtaisi epäloogiseen karttaan koko kaupungin mittakaavassa. Kaupunki vastaa viheralueita koskevaan huoleen myös toteamalla, että Lauttasaaren ideasuunnitelmaa on päivitetty sekä kaavaselostukseen että Helsingin keskeisimmät maankäytön muutosalueet -raporttiin, millä on tarkoitus osoittaa, että yleiskaava mahdollistaa Lauttasaaren pohjoisosan säilymisen vehreänä ja merellisenä kaupunkiympäristönä. Lisäksi raportissa todetaan, että tarkemmat aluerajaukset määritellään asemakaavoituksessa.

Lauttasaaren muistutuksissa korostui myös vastustus Länsiväylän bulevardisointia kohtaan. Sisääntuloväylän muuttamista katu ympäristöksi vastustettiin monista eri syistä, mutta näistä keskeisimpiä olivat viher- ja merialueiden rakentaminen, puutteelliset selvitykset esimerkiksi melu-, saaste- ja terveysvaikutuksista sekä läpikulkuliikenteen lisääntyminen muualla Lauttasaareissa. Osassa muistutuksista bulevardeiksi osoitettuja alueita ehdotettiin selvitysalueiksi. Muistutusten joukossa oli muutamia, jotka pitivät bulevardisointia myönteisenä joko täysin tai tietyin reunaehdoin. Lisäksi joissakin muistutuksissa ehdotettiin, että bulevardisoinnin sijaan Länsiväylä voitaisiin kattaa ja tämän päälle rakentaa muun muassa asuntoja. Kaupungin mukaan moottoriväylän bulevardisointi nimenomaan toisi Lauttasaaren pohjoisosan eristyksessä olleet ranta-alueet kaupunkilaisten käyttöön.

Merellisyys ja vihreys nähtiin merkittävänä ominaispiirteinä myös Lauttasaaren asuinalueiden kannalta. Näiden arvojen katsottiin olevan uhattuina, mikäli yleiskaavan mukainen rakentaminen toteutuisi. Asuinalueiden säilyttämistä perusteltiin vehreyden lisäksi asumisväljyydellä, maisema-arvoilla sekä arkkitehtonisella yhtenäisyydellä. Kantakaupunkimainen rakentaminen sallittiin ainoastaan metroasemien läheisyyteen, ja käytännössä kaikkialla muualla vaadittiin rakentamisen tehokkuuden alentamista. Muistuttajat osoittivat huolta palveluiden ja virkistysalueiden riittävydestä Lauttasaaren asukasmäärän kasvaessa. Osassa muistutuksista korostettiin, että mahdollinen kantakaupunkimainen rakentaminen edellyttää riittäviä palveluita ja hyviä liikenneyhteyksiä. Vattuniemen toimitilojen muuttamista asunnoiksi pääasiassa vastustettiin, jotta kaupunginosa ei muuttuisi palveluiden hävitessä *”nukkumalähiöksi”*.

Lauttasaaren asukkaat olivat huolissaan myös alueen harrastusmahdollisuuksien heikkenemisestä. Harrastusalueita puolustettiin lähes sadassa muistutuksessa. Monissa muistutuksissa ihmeteltiin, miksi Pyrkän urheilukentän alue on osoitettu lisärakentamiseen, kun se on hiljattain kunnostettu ja erittäin käytetty. Lisäksi Lauttasaaren venesatamien rakentamista vastustettiin, ja veneily koettiin olennaiseksi osaksi Lauttasaaren merellisyyttä. Myös kaupungin raportissa todetaan muistutusten käsitelleen alueen merellisiä harrastuksia, mutta ei vastata muistuttajien huoleen esimerkiksi Lemislahden sataman osoittamisesta rakentamiseen. Kaupungin raportin mukaan muistutuksissa kiiteltiin erityisesti Lauttasaaren itärannalle esitettyä teemakartassa osoitettu merellisten toimintojen keskittymää. Tämä ei kuitenkaan esiinny muistutuksissa juuri lainkaan.

Noin 40 muistutuksessa esitettiin, että Lauttasaaren eteläpuolella sijaitseva Melkin saari tulisi säilyä viheralueena ja avoimessa virkistyskäytössä. Melkkiä koskevat selvitykset koettiin muistutuksissa puutteellisiksi, erityisesti tulevaisuuden liikennejärjestelyiden kannalta. Osaa muistuttajista huoletti, osoitetaanko yhteyssilta Vattuniemen kärjen luontoalueen läpi tuhoten näin kyseinen viheralue. Melkin saarta vaadittiin merkittäväksi selvitysaluemerkinnällä kaavakarttaan. Kaupunki vastaa raportissaan Melkkiä koskeviin näkemyksiin korostamalla, että yleiskaava mahdollistaa monipuolisia ja houkuttelevia asumisen ja virkistyspalveluja ja parantaa siten Helsingin asemaa merellisenä kaupunkina. Puolet saaresta jäisi kaupungin mukaan edelleen virkistysalueeksi.

6.6. Kumpula

“Metsä antaa oivallisen mahdollisuuden liikkua luonnossa lähellä omaa kotia ja tutkia metsän monimuotoisuutta turvallisesti. Se toimii myös mahtavana ystävien tapaamis- sekä picnic-paikkana. Siellä on myös pientenkin lasten hyvä olla ja hioa metsässä olemisen taitoa turvallisesti, sillä siellä ei ole moottoroituja ajoneuvoja vaarantamassa turvallisuutta. Se on perheystävällinen paikka. Mikään ei voi korvata metsästä saatuja kokemuksia ja rauhantunnetta sieluun ja kokonaisvaltaisesti.”

Kumpulan alueeseen otettiin kantaa 87 muistutuksessa. Yksityishenkilöiden lisäksi muistuttajien joukossa oli asunto-osakeyhtiö, kaksi talotoimikuntaa sekä kolme yhdistystä. Muistutukset koskivat pääosin Kumpulan viheralueita, kuten Intiankadun, Koskelantien ja Kymintien välistä metsäaluetta (Kymintien metsä), Vallilanlaaksoa ja Mäkelänselän vartta. Yleiskaavaehdotuksessa Kumpulan alueelle on suunniteltu lisärakentamista erityisesti kaupunginosan pohjoisosiin. Lisäksi Vallilanlaakson läpi on osoitettu pikaraitiotielinjaus.

Määrällisesti selvästi eniten otettiin kantaa Kymintien metsän rakentamiseen. Yhteensä 70 muistutuksessa katsottiin, että metsä tulee jättää virkistysalueeksi. Muistutuksissa korostui metsän merkitys kaikille avoimena lähivirkistysalueena. Muistuttajien mukaan metsän arvo monipuolisena luonto- ja virkistysalueena on asukkaille mittaamaton. Useissa muistutuksissa todettiin, että metsää käyttävät ahkerasti myös lähellä sijaitsevat päiväkodit ja koulut. Alueen tärkeys sosiaalisena ja liikunnallisena kohtaamispaikkana nousi myös esille. Metsän hyvällä saavutettavuudella koettiin olevan tärkeitä hyötyjä: *“Kun metsä on käyttäjiään lähellä ja helposti saavutettavissa, siitä on tehokkain kasvatuksellinen ja kansanterveydellinen hyöty.”* Osassa muistutuksissa katsottiin, että Kymintien metsä ylläpitää alueen luonnonarvoja sekä lieventää suurten teiden aiheuttamia haittoja.

Kumpulan viheralueet nähtiin merkittävänä osana koko asuinalueen identiteettiä. Muistutuksissa vaadittiin Kumpulan luonteen säilyttämistä viherkaupunkialueena, ja tehokasta rakentamista alueelle vastustettiin. Myös alueen kulttuurihistorian vaalimista korostettiin. Muutamissa muistutuksissa sallittiin Kumpulan alueen tiivistämistä, mikäli se tehdään ympäristöä kunnioittaen esimerkiksi puutalorakentamisella.

Kaupungin vuorovaikutusraportissa tuodaan pääosin kattavasti esille muistutusten näkökulmia Kymintien metsään liittyen, mutta jätetään mainitsematta joitakin oleellisia metsän säilymistä perustelevia näkökulmia, kuten merkitys luontokasvatuksen ja opetuksen kannalta. Kaupunki perustelee metsäalueen rakentamista sen kytkeytymisellä Lahdenväylän bulevardikaupunginosaan, jolloin metsäalue muuntuu viheryhteydeksi Kustaa Vaasan puiston ja siirtolapuutarhan välille. Viheryhteyden tarkemman luonteen esitetään määräytyvän jatkosuunnittelussa. Lisäksi kaupungin raportissa todetaan, ettei metsällä ole erityisiä suojeluarvoja. Kaupunki ei kuitenkaan vastaa siihen, riittääkö jäljelle jäävä viherpinta-ala asukkaiden virkistystarpeisiin.

Kumpulaa koskevissa muistutuksissa korostuivat näkemykset vuorovaikutusprosessin toimimattomuudesta. Asukkaat kokivat, ettei heidän toiveitaan oltu kuunneltu eikä heitä informoitu tarpeeksi Kymintien metsäaluetta koskevista suunnitelmista: *"Kaavoitusta on suunniteltu kysymättä ja tiedottamatta asiasta alueen asukkaita"*. Monet muistuttajat katsoivat menettelyn olevan peruste hallintomenettelyvalituksille. Kaupunki kuitenkin toteaa suunnitelmista tiedottamisen toteutuneen lakisääteisesti ja että asuntovaltainen merkintä on ollut alueella jo kaavan luonnosvaiheessa.

Vallilanlaakson osalta muistutuksissa toivottiin alueen säilyttämistä ennallaan. Alueen katsottiin olevan merkittävä sekä virkistys-, maiseman että kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta. Alueen läpi osoitetun liikenneväylän katsottiin rikkovan tämän kokonaisuuden. Kustaa Vaasan tietä ehdotettiin yksittäisissä muistutuksissa kaupunkibulevardien kokeilualueeksi. Soveltuvimmaksi paikaksi lisärakentamiselle Kumpulassa katsottiin Raitiovaunujen varikkoalue.

6.7. Oulunkylä

"Tiivistyvä kaupunki tarvitsee aivan oikeita pieniä metsäalueita virkistyskäyttöön, ei vain pieniä puistoja ja pirstaleisia viheralueita."

Oulunkylän alueeseen otettiin kantaa 165 muistutuksessa. Näistä yksityishenkilöitä oli 150, asunto-osakeyhtiöitä kuusi ja yhdistyksiä yhdeksän kappaletta. Muistutuksissa suurin huolenaihe liittyi Koskelan-

Veräjämäen metsän rakennussuunnitelmiin, joihin viitattiin 195 muistutuksessa (Taulukko 2). Luku on suurempi kuin Oulunkylää koskevien muistutusten määrä, sillä metsä levittyy myös Koskelan kaupunginosan alueelle. Yleiskaavaehdotuksessa on esitetty Oulunkylän täydennysrakentamista sekä pikaraitiotien linjaamista kaupunginosan halki.

Muistutuksissa korostettiin Veräjämäen metsäalueen tärkeyttä alueen asukkaiden virkistys- ja ulkoilualueena. Metsä koettiin helposti saavutettavaksi ja kaikille avoimeksi suureksi metsäalueeksi. Myös luontoarvot, kuten vaihteleva maasto (metsää, kallioita, lampia) ja monipuolinen linnusto, mainittiin muistutuksissa usein. Muutamassa muistutuksessa vedottiin Veräjämäen metsän kulttuuriarvoihin. Veräjämäen-Koskelan metsällä koettiin lisäksi olevan luontokasvatuksellisia arvoja, koska muun muassa päiväkodit ja koulut hyödyntävät metsää. Kaupunki tunnistaa raportissaan Veräjämäen metsän merkityksen virkistys- ja luontoalueena, mutta jättää muistuttajien mainitsemat luontokasvatukselliset ja kulttuuriarvot käsittelemättä.

Myös muihin Oulunkylän viheralueisiin otettiin kantaa (Liite 2). Näistä eniten oltiin huolissaan Veräjämäen metsään kytkeytyvästä Pirunkallion metsäalueesta, ja toiseksi eniten Metsälä-Maunula metsäalueesta. Metsälä-Maunula metsäalue nähtiin arvokkaana Keskuspuistoon liittyvänä luonto- ja ulkoilualueena sekä itsessään kulttuurisesti arvokkaana. Muistutuksissa toivottiin myös Vantaanjokivarren säilyvän avoimena virkistysalueena maisema-arvot säilyttäen. Joissakin muistutuksissa huomautettiin, että etenkin liian korkea rakentaminen Vantaanjoen itäpuolelle pilaisi maisemaa. Oulunkylässä mainittiin lisäksi useita muita yksittäisiä viheralueita, kuten Itsenäisyydenpuisto, joiden rakentamista vastustettiin. Kattava lista mainituista alueista on esitetty liitteessä 2.

Useissa muistutuksissa painotettiin Oulunkylän lähimetsien säilymisen tärkeyttä asukkaille. Muistuttajat esittivät, että lähivirkistysalueet tulisi taata kaikille ja niiden tulisi olla saavutettavissa ilman autoa. Tällöin kaikilla väestöryhmillä on tasa-arvoinen pääsy luonto- ja virkistysalueille. Oulunkylässä lähiviheralueiden säästämiseksi ehdotettiin rakentamisen kohdentamista jo olemassa oleville tonteille. Täydennysrakentamista ehdotettiin esimerkiksi Oulunkylän ja Käpylän asemanseuduille sekä Maunulan ostoskeskuksen tilalle. Väljästi rakennettujen asuinalueiden ominaispiirteiden säilyttämistä pääasiassa toivottiin. Esimerkiksi Maunula-Metsälä -metsäalueen laidalla sijaitsevan rivitaloalueen asukkaat vastustivat alueen viereen rakentamista, sillä se vaikuttaisi asuinalueen viihtyvyyteen ja luonteeseen.

Muistuttajien huoliin Oulunkylän viheralueiden rakentamisesta kaupunki vastaa siten, että yleiskaavakartalla esitetyt asuntovaltaiset rakentamismerkinnät ovat vain pääkäyttömerkintöjä, ja niiden sisälle jää myös puistoja ja viheralueita. Raportissa myös huomautetaan, että esimerkiksi Itsenäisyydenpuiston lähiympäristön liittyvä rakentaminen suunnitellaan paikalliset kulttuuri-, virkistys-, ja luontoarvot huomioiden. Kaupungin mukaan sekä Vantaanjokivarren alueisiin liittyvät arvot että Helsingin puiston yhtenäisyys että voidaan säilyttää.

Osassa muistutuksista peräänkuulutettiin vahvempaa vuorovaikutusta kaupungin ja asukkaiden välillä. Joissakin muistutuksissa koettiin, ettei kaupunki ole tarpeeksi kuunnellut alueen asukkaiden näkemyksiä: *"Uudessa yleiskaavassa ei ole otettu riittävästi huomioon Oulunkylän asukkaiden/äänestäjien erittäin runsasta palautetta viheralueiden säilyttämiseksi."* Lisäksi esimerkiksi ehdotettiin, että alueen asukasyhdistykset, muut intressiryhmät sekä asukkaat voisivat itse esittää lähivirkistykselle tärkeitä viheralueita, joiden merkitystä kaupunki ei tunnista.

7. Puutteet ja mahdolliset virhelähteet

Työssä keskityttiin tarkastelemaan yleiskaavaehdotuksesta jätettyjä muistutuksia viheralueiden, kulttuuriympäristöjen, harrastusalueiden sekä vuorovaikutuksen toteutumisen kannalta. Muistutuksissa esiintyi kuitenkin laaja kirjo erilaisia teemoja, joiden kaikkien tarkastelu ei tämä työn puitteissa ollut mahdollista. Siksi raportti jää joidenkin teemojen, kuten liikenteen ja palvelujen, osalta suppeaksi. Lisäksi tässä raportissa ei käsitellä muistutuksissa esiintyneitä alueita siinä laajuudessa, kuin esimerkiksi kaupunki on omassa vuorovaikutusraportissaan tehnyt.

Työssä käytettiin aineistolähtöistä menetelmää, jotta muistutusten sisältö välittyi mahdollisimman realistisesti. Kaavaehdotuksesta jätetyt muistutukset olivat laaja aineisto, ja yhdessä muistutuksessa saatettiin ottaa kantaa moneen eri teemaan ja alueeseen monilla eri tavoilla. Vapaamuotoisesti kirjoitetuista muistutuksista oli joissain tapauksissa vaikea tietää tarkalleen, mitä muistuttaja tarkoittaa. Hankalissa tilanteissa päätökset tehtiin raportin laatijoiden yhteisen näkemyksen pohjalta. Monitulkintaisuuden, päällekkäisten merkitysten sekä ajanpuutteen vuoksi kaikista teemoista ei myöskään pystytty antamaan numeerista kuvausta. Näin laajan aineiston kattava numeerinen tarkastelu vaatisi huomattavasti enemmän aikaa. Kokonaisuudessaan on huomattava, että laadullisen aineiston numeerinen käsittely lähtökohtaisesti tiivistää aineiston sisältöä eikä siksi aina kuvasta yksittäisten muistutusten sisältöä ja luonnetta.

Myös säilytettäväksi esitettyjen alueiden luokittelussa käytettiin muistuttajan näkökulmaa. Esimerkiksi Tuomarinkartanon alue luokiteltiin kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi alueeksi silloin, kun muistuttaja puhui alueesta tästä näkökulmasta. Aineistolähtöisen menetelmän etuna oli, että tällöin voitiin nähdä, minkä tyyppiset alueet itse muistutuksissa korostuivat. Tarkastelu jäi kuitenkin siinä mielessä puutteelliseksi, että Malmin lentokenttä luokiteltiin aina omana kokonaisuutenaan kulttuuriympäristöksi, eikä sisällytetty esimerkiksi harrastusalueisiin. Tämä johtui esimerkiksi siitä, että lentoharrastuksen erottelu muusta ilmailutoiminnasta oli haastavaa. Lentokenttää ympäröivistä viheralueista puhuttaessa alue on kuitenkin aina laskettu mukaan viheralueisiin. Lentoharrastuksen puuttuminen tulee huomioida kuvaa 2 tulkittaessa.

Jotkut tässä raportissa esitetyt lukuarvot saattavat erota kaupungin vuorovaikutusraportissa esitetyistä luvuista. Syitä eroavaisuuksien taustalla on vaikea eritellä, sillä kaupungin vuorovaikutusraportissa ei kuvata raportin laadinnassa käytettyjä menetelmiä. Kyse voi myös olla inhimillisistä virheistä, laadullisen aineiston tulkintaeroista tai esimerkiksi siitä, että tässä selvityksessä muistutusten määrä on kaupungin aineistoa muutaman kappaleen pienempi.

8. Johtopäätökset

Muistutuksissa korostuivat huolet erityisesti viheralueiden sekä harrastusalueiden ja kulttuuriympäristöjen säilymisestä. Myös kaupunkibulevardeihin, ilmailutoimintaan, asuinalueiden tiivistämiseen sekä muun muassa vuorovaikutukseen ja kaavakartan esitystapaan otettiin runsaasti kantaa. Yleiskaavassa esitettyjä rakentamissuunnitelmia ja sen taustalla olevaa väestöennustetta pidettiin pääasiassa ylimitoitettuina, vaikka joissakin muistutuksissa tuotiin esille kasvu- ja rakentamismyönteisiä näkemyksiä.

Yleiskaava ja siitä annetut muistutukset kattavat kaiken kaikkiaan hyvin laajan kirjon sekä erilaisia teemoja että alueita. Kaupungin vuorovaikutusraportti esittelee pääosin hyvin muistutusten monipuolista sisältöä. Erityisesti alueellisessa tarkastelussa muistutusten referointi on kattava ja muistutusten keskeistä sisältöä kuvaava. Kaupungin vastaukset esitettyihin huoliin ovat kuitenkin paikoin yleisiä eikä kaikkiin huolenaiheisiin vastata. Eri teemojen käsittelyjen laajuudet eivät myöskään vastaa muistutuksissa esiintyneiden huolenaiheiden suhteita. Tässä raportissa on tuotu esille joitakin tällaisia pääosin viheralueisiin liittyviä näkökulmia, jotka kaupungin raportissa ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Kaupungin vuorovaikutusraportissa muistutusten näkemyksiä ja niiden määriä esitellään sanallisesti. Tämän vuoksi kaupungin raportista on vaikea saada selkeää käsitystä esimerkiksi tiettyjä suunnitelmia kannattavien ja vastustavien suhteesta. Tekstissä on lisäksi käytetty joissain tilanteissa sanamuotoja, jotka eivät selvästi kuvasta tiettyjä kantoja ilmentävien muistutusten lukumääriä. Kaupunki esimerkiksi toteaa, että: *”Huomattavaa on myös se, että vaikka yleiskaava sai osakseen runsaasti kritiikkiä, tuotiin lukuisissa muistutuksissa esille myös kaupungin kasvun tärkeyttä ja pidettiin yleiskaavan entistä tiiviimmän kaupunkirakenteen mahdollistamia ratkaisuja oikean suuntaisina.”* Tässä ”lukuisa” viittaa kuitenkin noin kymmeneen muistutukseen, joka on melko pieni osuus koko muistutusten määrästä. Kaupungin vuorovaikutusraportissa käytetään toisinaan myös passiivia kuvaamaan yhdessä tai muutamassa muistutuksessa esitettyjä näkemyksiä. Tekstiä lukiessa onkin syytä muistaa, että vuorovaikutusraportti on laadittu kaupungin omien tavoitteiden näkökulmasta.

Kaupunki vastaa esitettyihin vaatimuksiin tai ehdotuksiin tyypillisesti viittaamalla yleiskaavan strategisuuteen ja asian ratkaisemiseen tarkemmassa suunnittelussa. Kaupunki korostaa, että yleisluontoinen suunnitelma mahdollistaa monet erilaiset kehityspolut eri alueille. Kaavamerkintä kuvaa vain alueen pääkäyttötarkoitusta, ja muun muassa rakennuspikseleiden sisällä voi kaupungin mukaan olla muitakin toimintoja, kuten viher- ja virkistysalueita. Vastaukset eivät kuitenkaan tuo lisää tietoa muistuttajille. Rakentamispikseli mahdollistaa rakentamisen, mutta ei suoraan turvaa esimerkiksi viheralueen säilymistä, ja siksi osallisten huoli on katsottava aiheelliseksi.

Viheralueet korostuivat muistutuksissa teemana selvästi eniten. Viheralueiden rakentamista vastustettiin laajasti, ja viheralueet nähtiin tärkeinä erityisesti virkistyskäytön kannalta. Muistutuksissa korostui luonnonmukaisten ympäristöjen, erityisesti metsien, merkitys kaupunkilaisille. Vaikka kaupungin raportissa on tunnistettu viheralueiden merkitys virkistyskäytön kannalta, nimenomaan luontoalueilla tapahtuvaa virkistystä ei raportin teemaosiossa käsitellä muistutusten sisältöä vastaavalla tavalla. Raportissa ei myöskään ole eritelty joitakin muita viheralueita koskevia perusteluja. Viheralueiden merkitys erityisesti luontokasvatuksen ja -opetuksen sekä luonnon terveysvaikutusten kannalta jää raportissa käsittelemättä.

Kaupungin vuorovaikutusraportissa todetaan, että: *”Kaavatyössä on pyritty löytämään rakentamiseen virkistysarvoiltaan vähempiarvoisia paikkoja--”*. Muistutuksista valtaosan painottuminen juuri viheralueisiin ja niiden virkistysarvoihin näyttäisi kuitenkin osoittavan, että tässä pyrkimyksessä ei ole onnistuttu. Monet muistutuksissa mainitut ja virkistysarvoiltaan tärkeiksi koetut alueet, kuten Kymintien metsä Kumpulassa, on kaavassa edelleen osoitettu rakentamiseen.

Kaupunki toteaa, että kaavan tavoitteena on helposti saavutettava viherverkosto ja että kasvava väestö tarvitsee riittävästi viheralueita. Samalla kaupungin raportissa myönnetään, ettei kaikkia virkistykseen soveltuvia alueita voida yleiskaavalla turvata. Raportissa ei kuitenkaan selvästi vastata siihen, riittääkö yleiskaavassa jätetty viherpinta-ala kasvavan väestön tarpeisiin. Useissa muistutuksissa tuotiin esille nimenomaan ristiriita viheralueiden rakentamisen ja väestönkasvun välillä. Sen sijaan kaupunki jättää riittävyyden tarkastelun jatkosuunnitteluun toteamalla vastineessaan ympäristölautakunnalle: *”Lähi viheralueiden riittävyyttä suhteessa kasvavaan asukasmäärään ja lisääntyvään virkistyskäyttöpaineeseen on tarpeen arvioida jatkossa ja varmistaa niiden riittävyys.”*

Kokonaisuudessaan viheralueiden merkitys ei välity kaupungin raportista sillä painoarvolla, jolla teema muistutuksissa esiintyy. Esimerkiksi liikennettä ja toimitila-alueita on käsitelty yksityiskohtaisemmin ja pidemmin muistutusten sisältöä koostavassa yhteenvedossa kuin viheralueita, vaikka viheralueita koskevia näkemyksiä esitettiin muistutuksissa huomattavasti enemmän. Myös joissakin kaupungin raportin alueellisissa osioissa viheralueita koskevat näkemykset eivät nouse kunnolla esille. Muun muassa Malmin alueellisessa tarkastelussa ei eritellä näkemyksiä koskien lentokentän ympäristön virkistysarvoja. Olennaista on, että viheralueiden eri merkitykset ja toiminnot eivät ilmene itse yleiskaavakartasta, kun sekä rakennetut harrastusalueet, kulttuuriympäristöt että luonnonmukaiset viheralueet on osoitettu samalla merkinnällä. Muistutuksissa esiintyi tähän liittyen kritiikkiä erityisesti siitä, ettei luonnonsuojelualueita ole osoitettu varsinaisella kaavakartalla.

Kaupungin mukaan kaavan keskeisenä ideana on ollut kehittää Helsinkiä verkostomaisena ja kestäväenä raideliikennekaupunkina ja laajentaa kaupunkituottavuudeltaan tärkeää kantakaupungin aluetta. Viheralueiden rakentamisen on kaupungin raportin mukaan arvioitu olevan pienempi haitta kuin entistä kestävämmän kaupunkirakenteen tuottamat hyödyt. Näin ollen voidaan katsoa, että viheralueille rakentaminen hyväksytään tiivistämisen ja kestävyystavoitteiden nimissä. Muistutusten valossa luonto- ja virkistysarvot voidaan myös nähdä yleiskaavaratkaisussa toisarvoisina taloudellisiin arvoihin verrattuna. Kaupungin raportissa tämä ilmenee siten, että monia yleiskaavan ratkaisuja perustellaan taloudellisesta näkökulmasta. Kaupungin raportissa esimerkiksi tuodaan esille Keskuspuiston osalta, että Hämeenlinnanväylän bulevardisoinnin ja raitiotieyhteyden vaatimat mittavat investoinnit edellyttävät riittävää rakentamista ja asukasmäärää.

On huomattava, että kaupunkilaiset eivät muistutusten valossa ole lähtökohtaisesti aina tiivistämistä vastaan vaan osa muistuttajista näkee tietyille alueille rakentamisen jopa kannatettavana, erityisesti jos näin voidaan säilyttää arvokkaita viheralueita. Myönteiset maininnat koskivat erityisesti toimitila-alueita, kantakaupunkia, liikennealueita, asemanseutuja ja liikekeskusten ympäristöjä. Vaikka kaupungin lähtökohtana on kaupunkirakenteen tiivistäminen, koetaan muistutuksissa, että tiivistämistavoite jää puolitiehen, kun samalla viheralueita otetaan rakennuskäyttöön.

Muistutusten yksi teema oli vuorovaikutuksen ja vaikutusmahdollisuuksien toteutuminen. Keskeisin viesti oli, ettei osallisten näkemyksiä ole huomioitu tarpeeksi kaavaratkaisussa. Tätä näkemystä ei tuoda esille sillä painoarvolla, jolla se muistutuksissa ilmeni, vaan vuorovaikutusteemaa käsitellään pääosin prosessin toteuttamisen, kuten työpajojen järjestämisen, näkökulmasta. Vuorovaikutukseen ja aitoihin vaikutusmahdollisuuksiin toivottiin muistutuksissa nykyistä enemmän panostusta.

Kuten kaupunki toteaa, ei kaikkien toiveita voida sellaisenaan täyttää, vaan kaupunkisuunnittelussa on kyse eri intressien yhteensovittamisesta ja kompromissien tekemisestä. Muistutusten valossa yleiskaavaan tehdyt muutokset eivät kuitenkaan tyydytä muistuttajia kompromisseina. Esimerkiksi Malmin lentokentän osalta koettiin, ettei muita kuin kaupungin näkemyksiä ole otettu kaavaratkaisussa huomioon.

Osalliset ovat itse esittäneet useita vaihtoehtoisia kehityssuunnitelmia kaavaprosessin eri vaiheissa. Esimerkiksi Pro Tuomarinkylä on esittänyt kompromissiehdotuksen, jossa rakentaminen ja harrastustoiminta on pyritty sovittamaan paremmin yhteen. Myös Malmin lentokentän osalta on tehty vaihtoehtoisia tarkasteluja, joissa lentotoiminta on mahdollista säilyttää asuinrakentamisen ohella. Vaihtoehtoisia suunnitelmia on toteutettu myös koko kaupungin mittakaavassa. Olli Hakanen on esittänyt pikselikartan, jossa viheralueet on pystytty säilyttämään tinkimättä väestöennusteesta tai työpaikkojen määrästä (Hakanen 2016). Karttaesityksessä yleiskaavaehdotuksen rakentamispikseleitä on muutettu takaisin viheralueiksi. Nämä muutokset perustuvat tässä työssä kerättyihin mainintoihin säilytettäviksi esitetyistä viheralueista (Liite 2).

On huomattavaa, että muistutuksia on ylipäänsä annettu vähän kaupungin asukasmäärään nähden, ja näistä merkittävä osa oli Helsingin ulkopuolelta. Lisäksi muistutuksia annettiin paljon niiltä alueilta, joissa toimii kaavoitusta aktiivisesti seuraavia ja sen vaiheista tiedottavia ryhmiä. Muiden kuin tällaisten ryhmien vaikutuksen piirissä olevien asukkaiden tavoittaminen voidaankin nähdä osallistamisen haasteena. Erilaisten intressiryhmien painoarvo korostuu myös julkisessa keskustelussa. Muun muassa Keskuspuistoa on käsitelty runsaasti yleisessä keskustelussa (mm. Helsingin Sanomat), mutta samalla muut asukkaille tärkeät viheralueet, kuten Kumpulan ja Veräjämäen metsät, ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Yleiskaavan visio tiiviistä, viireästä ja kestävästä raideliikenteeseen perustuvasta kaupunkiympäristöstä ei täytä kaikkien osallisten toiveita kaupungin kehittämisen suunnasta. Muistutusten valossa yleiskaavasta jää puuttumaan inhimillisempi näkökulma erityisesti hyvän elin- ja asuinympäristön tavoitteiden toteutumisen kannalta. Tässä korostui ennen kaikkea viher- ja merialueiden sekä luonnonläheisyyden merkitys helsinkiläisille keskeisenä elämänlaatua parantavana tekijänä.

Yleiskaavamuistutukset ovat hyvin laaja aineisto ja niiden pohjalta on mahdollista tehdä monenlaisia analyysejä. Tämä väliraportti ja siihen tehdyt tarkastelut ovat projektin ensimmäinen vaihe. Analyysejä tullaan mahdollisesti jatkamaan ja täydentämään myöhemmin eri menetelmin, esimerkiksi kyselyllä ja paikkatietopohjaisella tarkastelulla.

9. Lähteet

Hakanen, Olli. 2016. Vaihtoehtoinen pikselikartta. (saatavissa osoitteessa: <http://www.sll.fi/uusimaa/helsy/kannanotot/kannanotot-ja-tiedotteet-2016/vaihtoehtoinen-pikselikartta> 20.10.2016)

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2012. Helsingin yleiskaavan lähtökohdat ja työohjelma. 13.11.2012. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2012:2

Helsingin kaupunki. 7.10.2016. Helsingin yleiskaava - verkkosivu [<http://www.yleiskaava.fi/yleiskaava/>]

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. 2016a. Yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2016:3. Tarkistetun yleiskaavaehdotuksen selostus: Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava. 14.6.2016

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. 2016b. Yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2016:2. Vuorovaikutusraportti IV. 14.6.2016.

Liitteet

Liite 1. Muistutusten sisällön luokittelu

Liite 2. Yksityiskohtaiset maininnat säilytettäväksi esitetyistä alueista

Liite 3. Maininnat säilytettäväksi esitetyistä alueista kaupunginosittain

Liite 1. Muistutusten sisällön luokittelu

Luokittelu on tehty aineistolähtöisesti muistutusten sisällön mukaan. Tiettyyn luokkaan on kerätty tieto vain silloin, kun se on ilmennyt muistutuksesta.

Luokka	Luokkamuuttujat	Selitys
Osallinen		Yksityishenkilö Yhdistys Asunto-osakeyhtiö Yritys Ryhmä Julkinen organisaatio
Muistutusalue		Kaupunginosa/kaupunginosat, joita muistutus koskee
Tiivistelmä		Lyhyt, ytimekäs tiivistelmä muistutuksen pääsisällöstä
Muistutuksen sävy	1 = Vastustava 2 = Vastustaa ja kannattaa eri asioita 3 = Kannattava 4 = Muu	Muistuttajan pääasiallinen kanta yleiskaavaasta tai sen osa-alueesta. 1 = Vastustava sävy tarkoittaa tilanteita, joissa muistuttaja toivoo tai vaatii kaavaan muutoksia. 2 = Tarkoittaa ihmisen puoltavan joitakin yleiskaavan osia, mutta toivovan muutoksia toisiin. 3 = Kannattava sävy on suunnitelmia täysin puoltava. 4 = Muistutuksesta ei ole mahdollista tulkita kantaa yleiskaavaan (esim. ehdotukset yms.).
Suhtautuminen rakentamiseen muistutuksessa mainituilla alueilla	1 = Vastustaa mainituilla alueilla 2 = Vastustaa ja sallii eri alueilla 3 = Sallii mainituilla alueilla 4 = Sallii Helsingin ulkopuolella 5 = Sallii jossain (ei määritelty) Huom. Luokat 1-3 ovat toisensa poissulkevia. Luokat 4 ja 5 voivat olla lisätietona ensimmäisille luokille	1 = Vastustaa rakentamista mainitsemillaan alueilla Helsingissä (joko pieni osa-alue tai ylipäänsä Helsingissä) 2 = Vastustaa rakentamista Helsingissä osalla mainituista alueista, mutta sallii rakentamisen toisilla alueilla Helsingissä 3 = Sallii rakentamisen Helsingissä muistutuksessa mainituilla alueilla 4 = Sallii rakentamisen jossain Helsingin ulkopuolella 5 = Sallii rakentamisen, mutta paikkaa ei ole määritelty, eli ei voida tietää, tarkoittaako Helsinkiä vai muuta Suomea Tavoitteena kartoittaa yleisesti muistuttajan kanta lisärakentamiseen ilman, että eritellään alueita tai tehokkuutta/määrää. Näin saadaan tieto, kuinka moni hyväksyy rakentamisen ylipäänsä edes jossain ja kuinka moni vastustaa edes jossain, jos nämä asiat on ylipäänsä mainittu. Rakentamisella tarkoitetaan kaikkea rakentamista; liikenneväyliä, asuinalueita, viheralueita yms.
Mainitsee tietyn rakentamispaikan	Avoin vastaus	Kaikki muistuttajan mainitsemat sallitut tai ehdotetut rakennuspaikat merkitään avoimena vastauksena. Mainittu rakentamispaikka voi koskea mitä tahansa aluetta Helsingissä, myös jo rakennettua aluetta, esim. "Lauttasaareen saa rakentaa kantakaupunkimaista vain metroasemien läheisyyteen." Kirjataan myös vaihtoehtoinen tiivistäminen, esim. "tänne saa rakentaa matalatehoista rakennuskantaa" Mukaan ei oteta Helsingin ulkopuolisia alueita.

Luokka	Luokkamuuttujat	Selitys
Viher- ja merialueen rakentaminen	1 = Vastustaa 2 = Vastustaa tietylle viheralueelle, sallii toiselle viheralueelle 3 = Sallii, jos reunaehdot täyttyvät 4 = Kannattaa	1 = Vastustaa muistutuksessa mainituille viher- tai merialueille rakentamista 2 = Muistuttaja vastustaa rakentamista jollekin viher- tai merialueelle, mutta hyväksyy rakentamisen jollekin toiselle viher- tai merialueelle. Tämä merkintä laitetaan vain silloin, kun tiedetään selvästi, että muistuttaja tarkoittaa viher- tai merialuetta. 3 = Tarkoittaa tilannetta, jossa hyväksytään jonkinlainen rakentaminen viher- tai merialueille, mutta rakentamiselle on asetettu reunaehdot (esim. "hyväksyn rakentamisen, jos rakennetaan matalaa talokantaa"), reunaehdot kirjataan kommentteihin 4 = Kannattaa viher- tai merialueen rakentamista
Asuinalueen tiivistäminen	1 = Vastustaa tietylle asuinalueelle 2 = Vastustaa tietylle asuinalueelle, sallii toiselle asuinalueelle 3 = Sallii, jos reunaehdot täyttyvät 4 = Kannattaa	1 = Vastustaa täydennysrakentamista tai tiivistämistä asuinalueelle Helsingissä, eikä muistutuksessa ole otettu kantaa vaihtoehtoihin rakennuspaikkoihin 2 = Vastustaa lisärakentamista tietylle asuinalueelle tai sen osalle, mutta sallii rakentamisen jollekin muulle asuinalueelle 3 = Sallii lisärakentamisen tietyin reunaehdoin (esim. "jos alueen ominaispiirteet säilyvät", "jos tehokkuutta pienennetään" tai "jos viheralue/alueet säilytetään"), reunaehdot kirjataan kommentteihin 4 = Kannattaa asuinalueen lisärakentamista Huom. Tiivistäminen voi koskea pienempää asuinaluetta, kaupunginosaa tai koko kaupunkia.
Toimitila- ja teollisuusalueiden tiivistäminen/muuttaminen asuinkäyttöön	1 = Vastustaa 2 = Sallii, jos reunaehdot täyttyvät 3 = Kannattaa	1 = Vastustaa toimitila- tai teollisuusalueen tiivistämistä/asuinkäyttöön muuttamista 2 = Sallii toimitila- tai teollisuusalueen tiivistämisen/muuttamisen asuinkäyttöön tietyin reunaehdoin (esim. "jos palvelut pystytään turvaamaan", "jos lisärakentaminen sopii alueen ilmeeseen" tai "jos viheralue/alueet säilytetään"), reunaehdot kirjataan kommentteihin 3 = Kannattaa toimitila- tai teollisuusalueen tiivistämistä/asuinkäyttöön muuttamista
Kaavassa käytetty Helsingin väestöennuste	1 = Liian suuri tai epärealistinen 2 = Sopiva tai realistinen 3 = Liian pieni tai alimitoitettu	Muistutuksessa mainittu kanta yleiskaavassa käytettyyn väestöennusteeseen 1 = Väestöennuste on liian suuri tai epärealistinen 2 = Väestöennuste on sopiva tai realistinen (esim. "yleiskaavan suunnitelmat väestön lisäämiseksi ovat tarpeelliset") 3 = Väestöennuste on liian pieni tai alimitoitettu (esim. "Helsinkiin mahtuisi enemmänkin ihmisiä")
Suhtautuminen kaupunkibulevardisointiin	1 = Vastustaa 2 = Kriittinen kanta / Sallii, jos reunaehdot täyttyvät 3 = Kannattaa	1 = Vastustaa bulevardisointia joko yleisenä kehityssuuntana tai vain tietyn bulevardin osalta 2 = Suhtautuu bulevardeihin kriittisesti (esim. muistuttaja ei lähtökohtaisesti vastusta bulevardeja, mutta ilman lisäselvityksiä ei sallisi bulevardia) tai sallii bulevardit tietyin reunaehdoin (esim. "jos viheralueet säilyvät" tai "jos selvitykset tehdään kunnolla"). Reunaehdot kirjataan kommentteihin. 3 = Kannattaa bulevardisointia
Malmin lentokentän rakentaminen	1 = Vastustaa 2 = Sallii, jos reunaehdot täyttyvät 3 = Kannattaa	1 = Vastustaa Malmin lentokentän rakentamista ja lentotoiminnan lopettamista 2 = Sallii Malmin lentokentän rakentamisen tietyin reunaehdoin, esim. tilanteet, joissa myönnytään lisärakentamiselle, mutta samalla edellytetään lentotoiminnan jatkumista, tai kun edellytetään viheralueiden säilyttämistä. Reunaehdot kirjataan kommentteihin. 4 = Kannattaa Malmin lentokentän rakentamista ilman reunaehdot
Harrastusfasiliteettien rakentaminen	1 = Vastustaa 2 = Sallii, jos reunaehdot täyttyvät 3 = Kannattaa	1 = Vastustaa sellaisten harrastusfasiliteettien rakentamista, jotka vaativat erityistä rakennettua infrastruktuuria, kuten hevos- ja koirakeskukset, urheilukentät ja venesatamat. 2 = Sallii harrastusfasiliteettien rakentamisen tietyin reunaehdoin, esim. jos läheinen kulttuuriympäristö säilyy. Reunaehdot kirjataan kommentteihin. 4 = Kannattaa harrastusfasiliteettien rakentamista Huom. Kategoria ei koske ilmailuharrastusta.

Luokka	Luokkamuuttujat	Selitys
Esitystapa	1 = Puutteellinen / epäonnistunut 2 = Onnistunut	Muistuttajan kanta yleiskaavaehdotuksen kaavakartan (myös teemakartat) tekniseen esitystapaan ja kaavamerkintöihin.
Kommentit esitystapaan		Tarkentavia kommentteja, mieluiten suorina lainauksina muistutuksesta.
Vuorovaikutus	1 = Puutteellinen / epäonnistunut 2 = Onnistunut	Muistuttajan kanta yleiskaavaprosessin aikana käytyyn vuorovaikutukseen viranomaisten ja osallisten välillä sekä osallisten vaikutusmahdollisuuksiin.
Kommentit vuorovaikutukseen		Tarkentavia kommentteja ja suoria lainauksia muistutuksista vuorovaikutukseen liittyen
Selvitykset ja vaikutustenarvioinnit	1 = Puutteelliset selvitykset ja arvioinnit 2 = Kattavat / onnistuneet selvitykset ja arvioinnit	Muistuttajan kanta yleiskaavaehdotuksessa esitettyjen ratkaisujen vaikutusten ja toteutusmahdollisuuksien selvityksiin (sis. myös palvelut, liikenne yms.). Tähän laitetaan merkintä myös, kun muistuttaja on puhunut selvitysalueista.
Kommentit selvityksiin		Tarkennus muistuttajan kantaan selvityksistä ja vaikutustenarvioinneista.
Luonnon virkistysarvot	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa kaikkia luonnossa tapahtuvia harrastuksia (esim. juoksu, hiihto), luonnosta nauttimista sekä kaikkia koettuja aineettomia luontoarvoja, kuten luonnonrauha tai "hieno luonto".
Luonnon monimuotoisuus	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa tilannetta, jolloin muistuttaja vetoaa tärkeisiin fyysisiin luontoarvoihin, kuten lajistoon, elinympäristöihin, geologiaan tms. Tärkeät luontoarvot on voitu mainita myös ilman että on eritelty esim. mitä lajia tarkoitetaan.
Harrastukset	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa kaikkia sellaisia harrastusmuotoja, jotka vaativat erityistä rakennettua infrastruktuuria, kuten hevos- ja koirakeskukset, urheilukentät, venesatamat tms. Katteoria ei koske lentoharrastusta, sillä Malmin lentokenttä käsitellään erikseen.
Opetus/luontokasvatus	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa sekä instituutioiden (koulut, päiväkodit) että yksityishenkilöiden edistämää ympäristökasvatusta ja lasten luontosuhteen kehittämistä.
Luonnon terveysvaikutukset	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa luonnon ihmiselle tuottamia terveyshyötyjä: fyysisiä, mielenterveydellisiä ja hyvinvoinnillisia.
Rakennettu kulttuuriympäristö	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa sekä paikan arkkitehtonista miljöötä että kaikkia muita kulttuurihistoriallisia kohteita ja muinaisjäännöksiä.
Luonnonläheisyys osana alueen identiteettiä	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa tilannetta, jossa luonnonläheisyys (esim. merellisyys tai vehreys) nähdään kuuluvaksi asuinalueen tai kaupunginosan luonteeseen. Viheralueet on voitu mainita myös syyksi muuttaa kyseiselle alueelle.
Maisema-arvot	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa sellaisia maisema-arvoja, jotka on muistutuksessa todettu selvästi esim. maisemana tai näkymänä. Maisema voi sisältää luonnonympäristöä tai rakennettua ympäristöä
Viittaus lainsäädäntöön	1 = MRL 2 = Hallintolaki 3 = Muu	Tarkoittaa tilannetta, jossa yleiskaava ei muistutuksen mukaan noudata maankäyttö- ja rakennuslakia, hallintolakia tai muuta lainsäädäntöä. 1 = Maankäyttö- ja rakennuslakiin viittaus 2 = Hallintolakiin viittaus 3 = Muut lakiviittaukset, merkitään kommentteihin
Viheralueiden saavutettavuuden heikkeneminen	1 = Mainittu muistutuksessa	Muistutuksessa mainittu viheralueiden häviämisen aiheuttama heikennys niiden saavutettavuuteen sekä välimatkan että ajan kannalta. Esim. "jos tämä lähiviheralue häviää, en pääsee enää helposti virkistymään luontoon koska minulla ei ole autoa"
Luonnon merkitys koko Helsingin tai Suomen imagolle	1 = Mainittu muistutuksessa	Muistuttaja on maininnut Suomen tai Helsingin imagon vihreänä kaupunkina ulkoapäin tarkasteltuna, esim. matkailun tai elinkeinoelämän näkökulmasta.

Luokka	Luokkamuuttajat	Selitys
Tulevat sukupolvet	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa tilannetta, jossa muistuttaja on tuonut selvästi esiin tulevien sukupolvien näkökulman yleiskaavan suunnitelmiin liittyen.
Epätasa-arvo	1 = Alueellinen epätasa-arvo	1 = Muistutuksessa on mainittu alueellinen epätasa-arvo, esim. jos jotakin aluetta käsitellään epätasa-arvoisesti johonkin toiseen alueeseen verrattuna (Miksi täältä hävitetään viheralueet, mutta tuonne ne jätetään”. Alueiden välinen epätasa-arvo sisältää virkistysalueet, palvelut, työpaikat jne. sekä kokonaisuutena pk-seudun kehittäminen muuta Suomea voimakkaammin.
	2 = Sukupuolten välinen epätasa-arvo	2 = Muistutuksessa on mainittu sukupuolten välinen epätasa-arvo, esim. ”Naisvaltaista harrastusta ei tueta tarpeeksi”
	3 = Sukupolvien välinen epätasa-arvo	3 = Muistutuksessa on mainittu sukupolvien välinen epätasa-arvo, esim. ”Ikäihmisiä ei ole ajateltu tässä kaavassa tarpeeksi”
	4 = Muu epätasa-arvo	4 = Muistutuksessa on mainittu jokin muu epätasa-arvo, kuten toisen käyttäjäryhmän suosiminen toisen kustannuksella.
Asuinalueen/asunnon arvonalennus	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa asuinalueen tai asunnon arvon alenemista yleiskaavasta johtuvien muutosten vuoksi. Arvon aleneminen voi johtua viheralueiden vähenemisestä, lisärakentamisesta, maisemahaitoista tms.
Sosiaaliset haasteet kasvavat	1 = Mainittu muistutuksessa	Tarkoittaa viheralueiden vähentymisestä johtuvia sosiaalisia haasteita, kuten huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja levottomuuden lisääntymistä tai yhteisöllisyyden heikentymistä.
Ympäristöriskit/häiriöt	1 = Viheralueiden häviämisestä aiheutuvat	1 = Viheralueiden häviämisestä aiheutuvat ympäristöhäiriöt voivat liittyä mm. hulevesien lisääntymiseen ja tulvariskiin.
	2 = Rakentamisesta aiheutuvat	2 = Rakentamisesta aiheutuvat haitat sisältävät mm. melu- ja saasteongelmat. Rakentamiseen luetaan mukaan bulevardit ja merentäytöt.
	3 = Suuret ympäristöriskit, kuten ilmastonmuutos, mainittu	3 = Muistutuksessa on mainittu jokin suuri ympäristöriski tai -häiriö, kuten ilmastonmuutos tai monimuotoisuuden häviämiseen.

Liite 2. Yksityiskohtaiset maininnat säilytettäväksi esitetyistä alueista

Mainintojen lukumäärät muistutuksissa säilytettäväksi esitetyistä alueista.

KAUPUNGINOSA	VIHERALUEET	YHT.	KULTTUURIYMPÄRISTÖT	YHT.	HARRASTUSALUEET	YHT.	ASUINALUEET	YHT.
HAAGA	Nuijamiestentien ja Nurmijärven moottoritien välinen katajametsä	1						
	Riistavuoren puisto	1						
HERTTONIEMI	Saunalahden ympäristö	6	Herttoniemen kartano ympäristöineen	1			Herttoniemen pientaloalueet	9
	Herttoniemen viheralueet	5	Länsi-Herttoniemen kulttuurihistoriallinen alue	1				
	Länsi-Herttoniemen metsäalue	5						
	Mäenlaskijantien viheralueet	4						
	Suksipuiston viheralueet	2						
	Kipparlahden vesialue	1						
	Herttoniemen kartanon puisto	1						
	Fastholma	1						
KAARELA	Malminkartanon Kartanonmetsä	7	Kartanonmetsä	3			Kartanonkaari	1
	Malminkartanon viheralueet	4	Mätäjoen laakso	1			Malminkartanon asuinalueen luonne	1
	Kartanonkaaren varsi peltoineen	2	Kartanonkaaren alue	1				
	Honkasuo	1						
	Raikukallio	1						
	Kaarelan puisto	1						
KAIVOPUISTO			Kaivopuiston puistomiljö	1				
KATAJANOKKA	Matruusinpuisto	15	Katajanokan kärjen satama-alue	9			Katajanokan kärjen 70- ja 80-luvun arkkitehtuuri	5
	Katajanokan ranta-alue	12	Katajanokan kaakkoisranta	2			Katajanokan kärjen asuinalue	3
	Katajanokan kärjen puistoalue	4	Katajanokan ranta-alueet	1			Katajanokan vanha osa	1
			Katajanokka	1			Katajanokka	1
KESKUSPUISTO	Keskuspuisto	70						
	Keskuspuistoon liittyvät alueet	8						
	Keskuspuiston ja Helsingin väliset viher yhteydet	1						
	Keskuspuiston viljelypalstat	1						
KOSKELA	Koskelan viheralueet	5	Koskelan kaivokset	1			Koskelan puutalot	1
	Kotoniitynpuisto	1					Koskelan omakotitaloalue	1
	Koskelan sairaalan alue	1						
KULOSAARI	Kivinokka	2	Kivinokka	1				
	Suolakivenkadun ja Kipparlahden välinen rantavyöhyke	1						
	Kipparlahden puisto	1						
KUMPULA	Kymintien metsä (metsäalue Kymintien pohjoispuolella tai alue, joka rajautuu Koskelantiehen, Kymintiehen, Intiankatuun ja Valtimontiehen)	70	Kumpulan siirtolapuutarha	1	Kumpulan maaumala	1	Kumpula	22
	Vallilanlaakso (sis. Mäkelänkadun varsi)	11	Vallilanlaakso	1			Puu-Kumpula	3
	Kumpulan viheralueet	9						
	Gadoliininkadun ja Kustaa-Vaasan tien välinen viheralue	2						
KÄPYLÄ	Taivaskallio	17	Taivaskallio	2			Käpylän eri asuinalueet	6
	Louhenpuisto	13					Puu-Käpylä	5
	Nyyrikinpuisto	1					Olympiakylä	3

KAUPUNGINOSA	VIHERALUEET	YHT.	KULTTUURIYMPÄRISTÖT	YHT.	HARRASTUSALUEET	YHT.	ASUINALUEET	YHT.
LAAJASALO	Laajasalon Yliskylänlahden viheralueet ja rannat	13			Laajasalon liikuntapuisto	4	Laajasalon 1950-60 -luvun arkkitehtuuri	5
	Laajasalon ranta- ja viheralueet	8			Yliskylän venetelakka/kerho	3	Jollaksen pientaloalueet	4
	Tengströmin puisto	6			Laajasalon satamat	1	Yliskylän asuinalue	2
	Tonttuvuori	5					Hepokallion pientaloalue	1
	Itä-Jollaksen viheralueet	3					Puuskaniementien asuinalue	1
	Karoliininvuori	3						
	Puuskaniemen viheralueet	2						
	Tullisaaren viheralueet	2						
	Jollas	1						
	Kruunuvuoren sillan alue	1						
	Kruunuvuorenranta	1						
	Saunalahden rannat	1						
LAUTTASAARI	Kotkavuori	47	Jugend-huvila Kotkavuorella	1	Pyrkän kenttä (ja muut harrastusalueet)	56	Lauttasaaren asuinalueet	31
	Lauttasaaren viheralueet	44	Lauttasaaren eteläkärjen viheralueet linnoituksineen	1	Lemislahden venesatama	21	Lauttasaaren luonne	23
	Melkki	41	Ruukinlahdenpuisto	1	Lauttasaaren venesatamat	11	Lauttasaaren pohjois- ja koillisosan asuinalueet	16
	Lauttasaaren rannat	37	Melkin saaristomiljöössä yhdessä Suomenlinnan kanssa	1	NJK:n venesatama Koivusaarella	4	Vattuniemi	2
	Lauttasaaren ranta- ja ulkoilureitit	32					Puistokaaren asuinalue	1
	Koirakivenniemi	30						
	Viherysteys Myllykalliolta Länsiulapanniemelle	30						
	Lauttasaaren rantapuistot	21						
	Lauttasaaren pohjoisrannat	16						
	Lauttasaaren pohjoisosan viheralueet ja ulkoilureitit	15						
	Laukkaniemen viheralue	9						
	Koivusaaren ranta- ja viheralueet	4						
	Nackapuisto	4						
	Lemissaari	4						
	Lauttasaaren eteläkärjen viheralueet	3						
	Vattuniemi	1						
	Annansaari	1						
	Pajalahden ranta	1						
	Viherväylä rannasta Kotkavuorelle	1						
	Viherysteys Myllykalliolta Katajanharjuun	1						
	Veijarinvuorenpuisto	1						
LÄNSI-SATAMA	Hernesaaren ranta-alue	1						

KAUPUNGINOSA	VIHERALUEET	YHT.	KULTTUURIYMPÄRISTÖT	YHT.	HARRASTUSALUEET	YHT.	ASUINALUEET	YHT.
MALMI	Malmin lentokenttää ympäröivät viheralueet	63	Malmin lentokenttä	228	Malmin moottoriturheilupuisto	1	Pihlajamäen 60-luvun asuinalueet	3
	Savelanpuisto ympäristöineen	21	Fallkulla	1	Liikunta-alueet	1	Savelan asuinalue	1
	Pihlajamäen viheralueet (ja Pihlajisto)	11					Malmin lentokenttää ympäröivät asuinalueet	1
	Longinojan ympäristö	7					Sunnuntaipalstat	1
	Aarnikanmäen metsät	6					Puistola	1
	Tattarisuon metsä	4						
	Maasälvenpuisto	2						
	Malmin kirkkokuisto	2						
	Malmin ulkoilualueet	1						
	Kiillepuisto	1						
	Malmin palstaviljelyalueet	1						
	Porraskallio	1						
	Rapakivenpuisto	1						
	Vantaanjoen nuorisokuisto	1						
	Fallkulla	1						
	Savelan puutarhapalstat	1						
MEILAHTI	Meilahti	1						
	Seurasaari	1						
MELLUNKYLÄ	Mellunmäen reunan luonnonsuojelualue	1						
MUNKKINIEMI	Munkkivuoren virkistysmetsä Ulvilantien pohjoispuolella	27					Munkkivuoren 50-luvun rakennettu ympäristö	2
	Munkkivuoren virkistysalueet	3						
OULUNKYLÄ	Koskelan-Veräjämäen metsä	195	Vantaanjoen ympäristö	2	Pirkkolan urheilupuisto	4	Oulunkylän rivitaloalueet	6
	Pirunkallion metsäalue	40	Koskelan-Veräjämäen metsät	2	Oulunkylän urheilukenttä	1	Veräjämäen huvila-alue	3
	Metsälä - Maunulan viheralue	28	Veräjämäen metsä	1			Vanhan Maunulan asuinalue	1
	Oulunkylän metsät ja viheralueet	17	Pirunkallio	1			Metsälän pientaloalue	1
	Vantaanjoen varsi ympäristöineen	16	Metsälä-Maunula metsäalue	1				
	Patolan viheralue	13						
	Itsenäisyyden puisto	13						
	Aidasmäen metsä (Ylänkötien päässä)	11						
	Veräjämäen laki	9						
	Pikkukosken alue ja ranta	8						
	Maunulanpuro	3						
	Kylänvanhimman puisto	2						
	Oulunkylän siirtolapuutarha ympäristöineen	2						
	Pirkkolan ulkoilumetsä	1						
	Patolan koirapuisto (Risupadon koirapuisto)	1						
PAKILA	Toivolanpuisto	6					Pakilan pientaloalueet	4
PITÄJÄNMÄKI	Pajamäen viheralueet	7	Talin siirtolapuutarha	1	Talin golfkenttä	2	Pajamäen asuinalueet	2
	Talin alue siirtolapuutarhoineen	2			Pajamäen liikunta-alueet	1		
	Mätäjoen varsi (Länsipuisto)	2						
	Talin golfkentän ympäröivät viheralueet	1						

KAUPUNGINOSA	VIHERALUEET	YHT.	KULTTUURIYMPÄRISTÖT	YHT.	HARRASTUSALUEET	YHT.	ASUINALUEET	YHT.
PUKINMÄKI	Pukinmäen rantapuisto	3	Vantaanjoen maisema-alue	1				
	Pukinmäenkaaren viheralue	3						
	Sinimetsä	2						
	Närepuisto	1						
	Pukinmäen viheryhteydet (urheilupuistoon ja Longinojaan)	1						
SUURMETSÄ	Suurmetsäntien pohjoispuolen metsä	2	Vanha museotie Puistolassa (Maamiehentie ja Maamiehenpolku, Aurinkomäentie)	3	Puistolan liikuntapuisto	2	Puistolan pientaloalueet	3
	Puistolan Koudantien alueen metsät	2			Puiston Aurinkomäentiellä oleva ratsastustalli ja sen pellot	1		
	Puistolan urheilupuiston viereinen metsäalue	1						
	Maamiehenpolku	1						
	Suuntimopuisto	1						
SUUTARILA	Siltamäen-Suutarilan rantapuiston viheryhteys Vanhaan Puustellinmetsään (Vaskiniityn ja Suutarilan puiston kautta)	1					Suutarilan-Tapaninvainion asuinalue	1
SÖRNÄINEN	Kalasataman, Sörnäisen ja Hakaniemen rannat	1						
	Merihaan puisto	1						
TOUKOLA	Toukoniityn lähimetsä	1						
	Arabian viheralueet	1						
	Bokvillanin kallion lähimetsä	1						
	Annalan alueen metsät	1						
TUOMARINKYLÄ	Tuomarinkylä ympäristöineen	202	Tuomarinkylän alue	85	Vinttikoirakeskus toimintaedellytyksineen	505	Paloheinän pientaloalueet	3
	Tuomarinkylän pellot	42	Tuomarinkartanon alue	70	Ratsastuskeskus toimintaedellytyksineen	283		
	Siliuksenmäki	35	Haltialan tila	1	Torpparinmäen liikuntapuisto	1	Torpparinmäen pientalovaltaisuus	1
	Koirakeskus ympäristöineen	15	Torpparinmäen alue	1			Torpparinmäki	1
							Tuomarinkylän pientalovaltaisuus	1
	Tuomarinkartano ympäristöineen	14	Lystikukkula	1				
	Lystikukkula	11						
	Haltiala	8						
	Ratsastuskeskus ympäristöineen ja ratsastusmaastoineen	2						
	Torpparinmäen viheralueet	2						
TÖÖLÖ	Rajasaari ympäristöineen	5	Kisahallin ja Olympiastadionin ympäristö	2	Rajasaarenpenkereen satama-alue	2		
	Mäntymäki	2			Rajasaarenpenkereen melontakeskus	1		
	Rajasaarenpenger	2						
	Viheryhteys Eläintarhanpuisto-Hesperianpuisto	1						
	Töölönlahti	1						
	Eläintarha	1						
	Alppipuisto	1						

KAUPUNGINOSA	VIHERALUEET	YHT.	KULTTUURIYMPÄRISTÖT	YHT.	HARRASTUSALUEET	YHT.	ASUINALUEET	YHT.
VANHAKAUPUNKI	Vanhankaupunginlahti ympäristöineen	12						
	Verkatehtaanpuisto	2						
VARTIOKYLÄ	Karhunkaatajan metsäalue	3						
	Vartionkylänlahden viherkäytävä	1						
	Vartionkylänlahden rannat	1						
VARTIOSAARI	Vartiosaari	47	Vartiosaari	13	Vartiosaaren vesilentokonehangaari	1		
	Vartiosaaren Jatasalmen puoleinen rantavyöhyke	1						
VIIKKI	Pornaistenniemi	11	Latokartanon alueen keskiaikaisperäinen historiallinen maisema	1			Eko-Viikki	1
	Viikin pellot	7						
	Viikin viheralueet	4						
	Hallainvuori metsineen	4						
VUOSAARI	Ramsinniemi	25	Rastilan leirintäalue	4			Aurinkolahti	1
	Meri-Rastilan viheralueet	10	Rastilan kartanoalue	3			Vuosaaren asuinalueet	1
	Mustavuoren metsäalue	5	Uutelan kanavan itäpuoli	3			Meri-Rastilan pientaloalue Rysäpuiston vieressä	1
	Vuosaaren viheralueet	4	Meri-Rastilan muinaismuistot	1				
	Uutela	3						
	Kallahti	1						
	Viheryhteys Kallahdenniemieltä Meri-Rastilaan	1						
	Kallvikin niemi	1						
	Östersundom	4						
	Östersundom	4						
HELSINGIN LAAJEMMAT ALUEET	Helsingin viheralueet (laajat alueet, kaupunkimetsät, lähimetsät ja -viheralueet, vihersormet ylipäänsä ym.)	75	Helsingin kulttuuriympäristöt ja -maisemat	7	Helsingin venesatamat	2	Helsingin parhaat perinteiset historialliset ominaispiirteet	1
	Vantaanjokivarren viheralueet, Vantaanjokilaakso	13	Arabia-Vanhankaupunginkoski-Toukola-Annala-Kumpulan kulttuurialueet	2	Koillis- ja Pohjois-Helsingin harrastusalueet	1	Itä-Helsingin asuinalueet	1
	Helsingin rannat ja saaristoalueet	10	Siirtolapuutarhat	1			70-luvun metsälähiöt	1
	Koillinen vihersormi (Kivinokasta Sipoonkorpeen)	7	Pientaloalueet	1			Vantaanjokilaakson ja sen lähialueen pientalovaltaiset asuinalueet	1
	Itä-Helsingin meri-, ranta- ja viheralueet	4	Helsingin kulttuuriympäristöt	1				
	Arvokkaat luonto- ja viheralueet	2	Viikki-Kivikko -vihersormen kulttuuriympäristöt	1				
	Helsingin ulkoilureittiverkosto	2						
	Arabia-Vanhankaupunginkoski-Toukola-Annala-Kumpulan viheralueet	1						
	Helsingin luonnonsuojelualueet	1						
	Kaupunkipuisto itä-länsi ja pohjois-etelä - suunnassa	1						
	Metsäyhteys Taivaskalliolta Veräjämäen kautta Vantaanjoelle	1						
	Siirtolapuutarhat	1						
	Vantaanjoen Natura-alue	1						
	Viheryhteys Malmin kentältä Tapulikaupungin ja Puustellinmetsän kautta Keravanjoelle	1						
	Viheryhteys Vallilanlaakso-Arabia-Vanhakaupunki-Viikki-Pikkukoski	1						

Liite 3. Maininnat säilytettäväksi esitetystä alueista kaupunginosittain

Muistutuksissa esiintyneet maininnat säilytettävistä alueista kaupunginosittain / alueittain

KAUPUNGINOSA	VIHERALUEET	KULTTUURIYMPÄRISTÖT	HARRASTUSALUEET	ASUINALUEET
Tuomarinkylä	331	158	789	6
Lauttasaari	302	3	92	73
Koskelan-Veräjämäen metsä*	195	2		
Oulunkylä	164	5	5	11
Malmi	124	229	2	7
Helsingin laajemmat alueet*	121	13	3	4
Kumpula	92	2	1	25
Keskuspuisto*	80			
Vuosaari	50	11		3
Vartiosaari	48	13	1	
Laajasalo	46		8	13
Melkki	41	1		
Katajanokka	31	13		10
Käpylä	31	2		14
Munkkiniemi	30			2
Viikki	26	1		1
Herttoniemi	25	2		9
Kaarela	16	5		2
Vanhakaupunki	14			
Töölö	13	2	3	
Pitäjänmäki	12	1	3	2
Pukinmäki	10	1		
Suurmetsä	7	3	3	3
Koskela	7	1		2
Pakila	6			4
Vartiokylä	5			
Kulosaari	4	1		
Toukola	4			
Östersundom	4			
Haaga	2			
Meilahti	2			
Sörnäinen	2			
Länsi-Satama	1			
Mellunkylä	1			
Suutarila	1			1
Kaivopuisto		1		

*Alueet, jotka kattavat usean kaupunginosan tai koko Helsingin.

Esim. Helsingin laajat viheralueet -kategoriaan sisältyvät koko kaupungin tasolla mainitut metsäalueet sekä laajat vihersormet ja -yhteydet.